

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

Elina Brander

POLIITTISTA YHTENÄISYYTTÄ LUOMASSA:
Konseptuaalinen metafora Barack Obaman kampanja- ja
presidenttikauden puheissa vuosina 2008–2011

Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Tapio Raunio
Elokuu 2012

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

BRANDER, ELINA: Poliittista yhtenäisyyttä luomassa: Konseptuaalinen metafora Barack Obaman kampanja- ja presidenttikauden puheissa vuosina 2008–2011

Pro gradu -tutkielma, 74 s.

Valtio-oppi

Elokuu 2012

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Yhdysvaltain presidentin, Barack Obaman metaforan käyttöä hänen vaali- ja presidenttikauden aikaisissa puheissaan. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten poliittista viestiä rakennetaan puheissa konseptuaalisen metaforan avulla.

Tässä tutkimuksessa metaforaa ei käsitellä ainoastaan retoriikan figuratiivisena elementtinä, vaan tarkkaan harkittuna keinona, jolla puhuja esittää ja luo todellisuutta. Näkökanta antaa mahdollisuuden tarkastella syitä metaforan valinnan taustalla, metaforien kehyksiä ja laajempaa käsitystä todellisuudesta, jota metaforalla konstruoidaan.

Tutkimusmenetelmänä käytetään Jonathan Charteris-Blackin kehittämää kriittistä metafora-analyysia, jossa aineiston yksittäisistä metaforista kootaan ylemmän tason konseptuaalisia metaforia ja konseptuaalisia avaimia. Metodi ja sitä ympäröivä teoria perustuu George Lakoffin ja Mark Johnsonin kognitiiviseen metaforateoriaan painottaen kuitenkin metaforan suostuttelevaa tehtävää diskurssissa.

Tutkimus erittelee neljä aineistossa esiintyvää konseptuaalista metaforaluokkaa. Matkan, rakentamisen, kilpailun ja historian lähdealueista ammentavat metaforat muodostavat eheän kokonaisuuden, jolla puhuja pyrkii luomaan yhtenäisyyttä paitsi itsensä ja kuulijoiden välille, myös kuulijoiden keskuuteen. Matkalla oleva kansakunta tarvitsee puhujan mukaan opasta, joka peruuttamisen sijaan johdattaa kansaa eteenpäin.

Tutkimus osoittaa, kuinka toistuvalla metaforan käytöllä Barack Obama pyrkii luomaan myyttisen kuvan kansansa historiasta, joka kulminoituu nykyhetkeen. Puhujan elämäntarina nivotaan Yhdysvaltain historiaan ja jokaisen kuulijan henkilökohtaiseen tarinaan. Puheiden konseptuaalisten metaforien mukaan kansa on matkalla samaan suuntaan, rakentamassa tulevaisuutta, kilpailemassa yhdessä muita vastaan ja toteuttamassa Amerikan kohtaloa.

Teoreettinen ymmärrys metaforasta kontekstisidonnaisena elementtinä mahdollistaa metaforan suostuttelevan funktion erittelemisen. Tässä tutkimuksessa suostuttelu ilmenee yhtenäisyyden luomisena. Puheissa Amerikka on tarina, jossa kaikki kansalaiset ovat osallisena.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen taustaa	1
1.2. Puheiden tutkimuksesta.....	4
1.3. Tutkimuksen aineisto ja rakenne.....	8
2. METAFORA RETORIIKAN VÄLINEENÄ JA TODELLISUUDEN KONSTRUOIJANA	11
2.1. Metaforan juuret.....	11
2.2. Konseptuaalinen metafora.....	14
2.2.1. Metaforien kolme luokkaa	17
3. MYYTTI, NARRATIIVI, ESTETIIKKA JA KEHYS.....	20
3.1. Myytti ideologian rakentajana	20
3.2. Kansa rakentuu narratiiveissa	22
3.3. Representaatio, estetiikka ja metafora	24
3.4. Kehys jäsentäjänä ja määrittäjänä	26
4. CHARTERIS-BLACKIN METAFORA	28
4.1. Kielen, käytännön ja kognition tasot.....	28
4.2. Kriittinen metafora-analyysi	30
5. PUHEIDEN METAFORAT	35
5.1. Matka	35
5.2. Rakentaminen.....	42
5.3. Peli, urheilu ja kilpailu	46
5.4. Historia.....	49
5.4.1. Henkilökohtainen historia.....	50
5.4.2. Amerikan historia.....	52
5.4.3. Amerikan tarina	56
5.5. Koonti konseptuaalisista metaforista	60
6. PÄÄTELMÄT	63
LÄHTEET.....	67

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen taustaa

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, miten Yhdysvaltain presidentti Barack Obama rakentaa poliittista sanomaansa puheissaan konseptuaalisen metaforan avulla. Tässä tutkimuksessa metaforaa ei käsitellä tiedostamattomana kielikuvana, kuivan asiapuheen koristeena, vaan harkittuna keinona sekä esittää että konstruoida todellisuutta puhujan haluamalla tavalla. Tutkimuksen keskeisiä kysymyksiä ovat: Miksi puhuja on valinnut juuri nämä metaforat? Mihin kehyksiin metaforat sijoittuvat? Miten aineisto metaforien avulla konstruoi todellisuutta? Minkälainen käsitys todellisuudesta puheiden metaforista välittyy? Onko metaforan käytössä havaittavissa muutoksia verrattaessa puheita ennen vaaleja ja presidentiksi valitsemisen jälkeen?

Metafora on tehokas suostuttelun keino, sillä se yhdistää kuulijalle tuttuja, jokapäiväisiä kokemuksia syvempiin kulttuurisiin tai universaaleihin arvoihin, jotka vetoavat kuulijan tunteisiin. Niiden suostuttelevan potentiaalın vuoksi metaforien tulisi kuulua kiinteästi myös politiikan tutkimuksen piiriin, ja onkin tärkeää, että tietoisuus metaforan voimasta poliittisessä kontekstissa kasvaa. Ymmärrys metaforasta poliittisen suostuttelun keinona vähentää mahdollisuutta johdattaa kuulijaa harhaan, sillä taitavan puhujan käsissä metaforan voidaan katsoa olevan myös potentiaalisesti vaarallinen hallinnan väline sen luodessa hienovaraisesti ja houkuttelevasti yhteyksiä eri käsitteiden välille.

Metodina analyysille käytän lingvistiikan professori Jonathan Charteris-Blackin kehittämää kriittistä metafora-analyysia, joka pohjautuu George Lakoffin ja Mark Johnsonin teoriaan konseptuaalisesta metaforasta. Kriittisen metafora-analyysin tarkoituksena on paljastaa metaforien laajempia konteksteja korpus-analyysin kautta. Sovelletuna poliittiseen diskurssiin kriittinen metafora-analyysi antaa arvokasta tietoa puhujan tietoisesta valinnan tuloksena muotoiltujen poliittisten kysymysten taustalla vaikuttavista konsepteista. Nämä konseptit tai käsitteet puolestaan rakentuvat yhteneväisiksi kokonaisuuksiksi, jotka palvelevat poliittisessä diskurssissa poliittisen todellisuuden rakentamisen välineinä. Poliittisen kommunikaation moninaistuessa ja sen muuttuessa yhä tärkeämmäksi osaksi politiikkaa, tulee myös metaforaan poliittisessä diskurssissa kiinnittää

enemmän huomiota. Tämä tutkimus on puheenvuoro politiikan kielestä ja kielen poliittisuudesta sijoittuen metaforologian piiriin.

Charteris-Blackin mukaan metaforan käyttö on yleistä poliittisessa argumentaatiossa sen voimakkaan suostuttelupotentiaalin vuoksi (Charteris-Black 2004, 7). Metafora tarjoaa tietyn tavan tarkastella maailmaa, tavan, joka yhtäältä nojaa yhteiseen käsitykseen maailmasta, mutta toisaalta saattaa tarjota kulttuurispesifin näkökulman ihmisen toimintaan. Siten metafora on tärkeässä roolissa poliittisten kysymysten käsitteellistämässä ja maailmankuvan rakentamisessa. Metaforaa poliittisessa diskurssissa tutkinut Andreas Musolff toteaaakin, että jos sosiaaliset kokemuksemme ja käsitteellistyksemme järjestetään metaforien avulla, tulee myös politiikkaa sosiaalisen toimintapiirin osana tarkastella ja rakentaa metaforisesti (Musolff 2004, 2).

Kiinnostukseni tutkia nimenomaan Yhdysvaltain presidentin Barack Obaman poliittista kielenkäyttöä johtaa toisaalta uteliaisuudesta tutkia taitavan ja ajankohtaisen poliittisen puhujan retorisia suostuttelun keinoja, mutta ennen kaikkea tutkimusaihe pohjaa aikaisempaan tieteelliseen keskusteluun. Lakoff ja Johnson kehittivät oman teoriansa konseptuaalisesta metaforasta, mihin Charteris-Black pohjaa tutkimuksensa britannialaisten ja yhdysvaltalaisen vaikutusvaltaisten poliittisten johtajien metaforisista konventioista (Charteris-Black 2004 ja 2005). Pysin siihen, että tämä tutkimus osaltaan jatkaa tätä keskustelua metaforasta poliittisessa diskurssissa. Koen, että tämä tutkimus poliittisesta metaforasta paikkaa tutkimusaukkoa, joka on syntynyt vaikutusvaltaisen ja kielenkäyttöltään lahjakkaan poliitikon astuttua poliittiselle areenalle. Vaikka tämä työ on tutkimusta politiikasta, tutkimuksessa esiin tuleva ilmeinen tieteidenvälisyys politiikan tutkimuksen ja lingvistiikan välillä antaa mahdollisuuksia laajempaan analyysiin. Tässä tapauksessa lingvistiikan työkalut palvelevat kuitenkin poliittisen piirin tutkimusta.

Metaforan poliittiseen tutkimukseen kuuluu myös ajatus metaforasta osana arviointijärjestelmää. Hunston ja Thompson (2000, 5) määrittelevät arvioinnin (evaluation) laajaksi yleistermiksi, joka ilmaisee puhujan tai kirjoittajan käsitystä, asennoitumista, näkökantaa tai tuntemusta johonkin asiaan. Metafora yhdistää sekä puhujan näkökannan että tuntemukset käsiteltävästä asiasta. Charteris-Blackin mukaan metafora-analyysi onkin usein tutkimusta puhujan sisäiseen omakohtaisuuteen, siihen, millä tavalla puhuja katsoo maailmaa. Hänen mukaansa arvojärjestelmien ilmaisemisessa on kaksi vaihtoehtoa. Arvot voidaan ilmaista joko suoraan, kuten tehdään vaikkapa lakisäädöksissä, moraalisisissa säännöissä ja hyvän ja pahan ekplisiittisessä ilmaisemisessa, tai ne voidaan tuoda esiin epäsuorasti. Metafora astuukin usein esiin juuri epäsuorassa arvojärjestelmien

ilmaisussa, ja niiden etuna on kuulijan tunne siitä, ettei puhuja ainoastaan sanele arvojaan kuulijalle. Suora sanelu ei ota huomioon kuulijan tuntemuksia, kun taas metafora ammentaa yhteisön yhteisistä arvojärjestelmistä. Täten metaforilla kommunikoitu arvojärjestelmä tulee todennäköisemmin kuulijan hyväksymäksi, koska se perustuu jo sosiaalisesti hyväksytylle kehikolle tai premisseille. (Charteris-Black 2005, 11–12.)

Paitsi että metafora ilmaisee arvojärjestelmiä, tässä tutkimuksessa se käsitetään myös todellisuutta rakentavaksi tekijäksi. Berger ja Luckmann ymmärtävät todellisuuden sosiaalisena rakentumisprosessina, jolla on yhteiskunnallinen sidonnaisuus. Heidän mukaansa kaikki inhimillinen tieto kehittyy, välittyy ja säilyy sosiaalisissa tilanteissa. (Berger & Luckmann 1994, 11–13.) Sosiaalisen konstruktionismin perinteessä ilmiöitä tarkastellaan aikaan ja paikkaan sidoksissa olevina yhteisöjen tuotteina. Tässä näkökannassa painotetaan kielen, sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen merkitystä todellisuutta luovina tekijöinä. Sosiaalisen konstruktionismin kirjava ja monialainen perinne liittyy 1970- ja 1980-luvuilla yleistyneeseen niin sanottuun kulttuuriseen käänteeseen, jossa yhteiskuntatieteissä alettiin korostaa kulttuurin merkitystä ja kulttuurintutkimusta. Sosiaalisen konstruktionismin lisäksi käytetään termiä sosiokulttuurinen näkökulma. Sen mukaan sosiaalista toimintaa tarkastellaan suhteessa kulttuuriin, kieleen ja toimintaympäristöön. (Saaristo & Jokinen 2004, 104–105.)

Tähän tutkimukseen sosiaalinen konstruktionismi kytkeytyy ennen kaikkea perustavana lähtökohtana, josta käsin muun muassa puhetilanteissa rakentuvaa sosiaalista todellisuutta on mielekästä tutkia. Yhteiskuntatieteiden niin sanotun retorisen käänteen näkökulmasta katsoen kieli ei ole vain tyyllillisten figuurien retoriikkaa, vaan todellisuus rakentuu retorisesti (Palonen & Summa 1996, 9). Retorinen käänne perustuu uuden retoriikan näkökulmiin, joiden mukaan retoriikan tehtävänä on analysoida, eritellä ja tarkastella kriittisesti. Uuden retoriikan teoreetikot Kenneth Burke, Chaïm Perelman ja Stephen E. Toulmin keskittyvät retoriikkaan edellä mainittuna toimintana, verrattuna käsitykseen retoriikasta perinteisenä yleisöpuheena. (Mustakallio 2011.) Tässä tutkimuksessa kieli on poliittista ja politiikka kielellistä, eikä näitä kahta ole mielekästä, tai edes mahdollista erottaa toisistaan. Retoriikka ei ole pelkkää puhetta. (Palonen & Summa 1996, 13.)

1.2. Puheiden tutkimuksesta

Vaikka poliittinen viestintä on 2000-luvulla saanut uusia muotoja etenkin internetin suomien mahdollisuuksien vuoksi, on perinteisten poliittisten puheiden tutkimus edelleen relevanttia. Esimerkiksi haku YouTube -videopalvelusta osoittaa miljoonien katsojien kiinnostuksen Barack Obaman puheisiin, vaikkakin väline, millä näitä puheita kuunnellaan, on uusi. Internet on mahdollistanut myös puheiden reaaliaikaisen leviämisen valtaville yleisöille ympäri maailman. Internetin avulla myös puheiden jälkikäteinen tarkastelu missä päin maailmaa tahansa on helpottunut huomattavasti. Uusien internetissä toimivien alustojen merkitys poliittiseen viestintään onkin aivan oma, kiinnostava tutkimusaiheensa. Toki myös television merkitys puheita toistavana välineenä on edelleen vahva. Vaikka poliittiset puheet ovat vain yksi poliittisen kommunikaation osa, niillä on yhä edelleen kiistämätön arvonsa ja yleisönsä.

Tarkasteltaessa poliitikon puheiden retoriikkaa esiin nousee väistämättä kysymys ammattimaisten puheenkirjoittajien ja taustatiimien roolista tuotosten syntyprosessissa. On tärkeää selvittää sitä, missä määrin poliittiset puheet voidaan katsoa poliitikon itsensä tuottamiksi teoksiksi, vai tulisiko puheenkirjoitus- ja mediatiimien vaikutus ottaa jollakin tavalla huomioon puheita tulkittaessa. Kuka oikeastaan katsotaan puheiden kirjoittajaksi, tekijäksi, ja kuka on vastuussa puheista? Charteris-Black kertoo, kuinka nykyaikana kansallisen tason yhdysvaltalaisen poliitikon on pakko käyttää apunaan taitavaa mediaryhmää, omaa tiimiä. Kampanjan mediatiimi huolehtii, että poliitikko esitetään mediassa halutun imagon mukaisesti, ja että poliitikon kommunikoima retoriikka toistaa johdonmukaisesti tätä imagoa.

Retoriikan avulla voi kuitenkin kommunikoida viestiä tehokkaasti vain jos se noudattaa poliitikon omaa, yksilöllistä imagoa, jonka poliitikko omistaa itse. Vaikka puheet syntyvät yhteistyössä puheenkirjoittajien ja poliitikon itsensä välillä, niiden tarkoitus on luoda kokonaisuuksia, jotka legitimoivat kyseistä poliitikkoa. Charteris-Blackin mielestä poliitikko on paljon muutakin kuin vain suukappale, joka toistaa kuuliaisesti muiden kirjoittamaa tekstiä. Koska poliitikolla on mahdollisuus itse editoida puhetta ja näin vaikuttaa sen sanomaan ja kieliasuun, on poliitikko itse myös vastuussa puhumastaan aineistosta. Charteris-Black katsoo puheenkirjoittajan roolin lähinnä työskentelyksi poliittisessa markkinakoneistossa poliitikon itsensä luoman poliittisen brändin edistämiseksi, ja siksi poliitikko itse tuleekin tulkita puheidensa autenttiseksi kirjoittajaksi. (Charteris-Black 2005, 8.)

Barack Obaman puheenkirjoittajien tiimin vetäjä, 31-vuotias Jon Favreau on työskennellyt Obaman puheiden taustalla vuodesta 2005. Kaikkien aikojen nuorin Yhdysvaltain presidentin virkaanastujaispuheen kirjoittaja kertoo, kuinka hänellä on tapana kuunnella päämiehensä mietteitä kahden kesken puolisen tuntia, kirjoittaa joka sana muistiin, muokata ja kirjoittaa lisää, antaa tuotos takaisin Obamalle, joka puolestaan muokkaa ja työstää tekstiä. Jotkut puheet ovat Favreaun mukaan enemmän Obaman itsensä kuin hänen kirjoittamiaan, kuten tämän tutkimuksen aineistoon kuuluva vuoden 2007 helmikuussa Obaman pitämä puhe Springfieldissä, Illinoisissa, jossa hän vahvisti lähtevänsä mukaan presidentinvaaleihin. (Newsweek 6.1.2008.) Favreau vakuuttaa, ettei hän mausta päämiehensä puheita omilla näkemyksillään. Puheenkirjoittajan tehtävä on hänen mukaansa ainoastaan auttaa poliitikkoa löytämään oma, paras äänensä. (Financial Times 20.1.2009.) Myös toinen puheenkirjoittajien tiimin (nyt entinen) jäsen, Adam Frankel vahvistaa päämiehensä olevan hyvin tarkka puheidensa sisällöstä ja suhtautuvan puheenkirjoitusprosessiin vakavasti. Frankel kertoo Obaman korjaavan tekeillä olevaa puhetta mieluummin itse kuin antavan löyhiä ohjeita tiimilleen puheiden ongelmakohtien työstämiseen. (Los Angeles Times 30.9.2011.)

Kuten siis poliitikkojen puheita tutkittaessa on yleisesti tapana, lähestyn tutkimukseni kohteena olevia Barack Obaman puheita hänen itsensä kirjoittamina autenttisina teksteinä, joiden sanomasta hän itse on vastuussa. Yksi Obaman suitsutetuimmista puheista, vuoden 2004 demokraattien kansallisessa kokouksessa Bostonissa pitämänsä puhe on jopa kokonaan hänen itsensä käsialaa. Obaman retoriikalle asettama suuri arvo ja toisaalta luottamus omiin kykyihinsä taitavana puheenkirjoittajana tulee ilmi siinä, että hän nimenomaisesti halusi kirjoittaa kyseisen tärkeän puheen itse. Obaman silloinen lehdistöavustaja Robert Gibbs kertoo, kuinka viikkoa aikaisemmin Obama oli pitänyt radiossa hyvän vastaanoton saaneen puheen, jonka olivat kirjoittaneet Gibbs ja David Axelrod, silloinen Obaman kampanjan media-neuvonantaja. Obama ei kuitenkaan ollut itse tyytyväinen puheeseen, vaan piti sitä latteana ja koki, että jotakin puuttui. Niinpä hän kirjoitti Bostonissa pitämänsä puheen itse, jotta siitä tulisi henkilökohtainen. (Chicago Magazine, June 2007.) Puheenkirjoittajan ja poliitikon onkin tärkeää saavuttaa tarkka yhteisymmärrys siitä, mitä halutaan sanoa ja miten, jotta tekstit säilyvät poliitikon henkilökohtaista sanomaa legitimoivina välineinä.

Vaikka ensi näkemältä tuntuu itsestään selvältä, että Yhdysvaltain presidentin tulee asettaa suuri painoarvo poliittisten puheiden merkitykselle, asia ei kuitenkaan aina ole ollut näin. Esimerkiksi George H. W. Bush suhtautui julkisiin esiintymisiinsä, retoriikkaan ja puheiden pitämiseen vastentahtoisesti: hänen puheenkirjoittajansa kertoo, kuinka Bush piti retorisia presidenttiyden

aspekteja humpuukina, jonakin epäaitona ja epäpresidentillisenä. Mitä tulee presidenttiyden julkiseen ulottuvuuteen, sekä käytännössä että filosofian tasolla, hän oli perin välinpitämätön kommunikoiija. Martin J. Medhurst argumentoi, kuinka George H. W. Bushin presidenttikauden ongelmat julkisuuden osalta johtuivat perustavanlaatuisista väärinkäsityksistä retoriikan roolista hallinnossa. Bushin mielestä retoriikka astuu näyttämölle vasta sitten, kun päätökset on jo tehty. Hän ei nähnyt retoriikan roolia uutta luovana tai mielipiteitä muokkaavana toimintana. (Medhurst 2008a, 3–4.)

Julkisen presidenttiyden arvo on tunnustettu aina Yhdysvaltain perustamisesta lähtien. Ajatus presidentin julkisuusstrategiasta voidaankin ajoittaa aina George Washingtonin ensimmäiseen kauteen. Washington ymmärsi presidenttiyden perimmiltään retoriseksi instituutioksi, jossa tehokas johtaminen ei riipu ainoastaan viran perustuslaillisten velvoitteiden hoidosta, vaan myös presidentin suostutteluvallasta kongressiin, muuhun toimeenpanovaltaan, kansaan, ulkovaltoihin ja lehdistöön nähden. (Lucas teoksessa Medhurst 2008b, 2.) Zaferskyn mukaan ajatus retorista presidentistä ajoittuu kuitenkin vasta Theodore Rooseveltiin ja Woodrow Wilsoniin, jotka käyttivät julkisuutta retorisenä instrumenttina poliittisen johtajuutensa edistämiseksi (Medhurst 2008b, 2). Myös Tulis ajoittaa suurelle yleisölle suunnatun retoriikan muodostuneen pääasialliseksi presidentillisen hallinnan keinoksi nimenomaan Rooseveltin ja Wilsonin kausilla. Retorinen johtajuus on modernin presidenttiyden ytimessä. Yhtäältä presidentillä katsotaan olevan velvollisuus puolustaa toimiaan ja edistää harjoittamaansa politiikkaa julkisuuden avulla, kun taas toisaalta retoriikan ei enää katsota olevan ainoastaan presidentillinen velvollisuus, vaan presidenttiyden välttämätön osa.

Vaikka 1900- ja 2000-luvuilla presidentillisen retoriikan rooli on yleisesti tunnustettu, Jeffrey Tulis kertoo vuonna 1987 ilmestyneessä klassikkoteoksessaan *The Rhetorical Presidency* 1800-luvun yhdysvaltalaisien presidenttien vältäneen poliittisten puheiden pitämistä julkisesti laajoille yleisöille. Kansalaisten sijaan he suuntasivat poliittiset puheensa suoraan kongressille. Tuohon aikaan liittovaltion lehdistössä puhuttiin poliittisista puheista mahdollisena kansankiihottamisena, millä katsottiin olevan negatiivinen kaiku. Kotimaan yleisölle ei sota-aikojen ulkopuolella juuri suunnattu poliittisia linjoja käsitteleviä puheita. 1900-luvun alussa tapahtunut murros kohti retorista presidenttiyttä merkitsikin muutosta koko amerikkalaiseen hallinnon käsitteeseen. (Tulis 1987, 4–6.) Medhurst kuitenkin kiistää Tulisin väitteet 1800-luvusta julkisen retoriikan kuivana kautena ja kertoo kuinka Tulisin väittämän yhden presidentin sijaan yksitoista presidenttiä käytti julkisuutta hyödykseen poliittisessa johtajuudessa (Medhurst 2008b, 19). Syy erilaisiin näkemyksiin onkin

siinä, mikä lasketaan ”julkisuuteen tuloksi”. Tulisille julkisuutta on ainoastaan presidentin pitämät puheet, Medhurstille muukin julkinen toiminta.

Kuvaava esimerkki poliittisen puheen tärkeydestä myös 1800-luvulla löytyy Barack Obamankin runsaasti viittaamasta Abraham Lincolnista, joka kenraali Leen antauduttua sisällissodan taistelussa Virginiassa vuonna 1865 kieltäytyi pitämästä puhetta Valkoiseen taloon kokoontuneelle laajalle väkijoukolle. Presidentti kertoi hämmästyneelle yleisölle, kuinka ei ollut valmistautunut puheenvuoroon, eikä tulisi sellaista pitämään, vedoten retoriseen varovaisuuteen:

”Juuri nyt en ole valmis sanomaan sellaista, mitä minun asemassani olevan tulee sanoa. Kaikki mitä sanon, tiedättehan, päättyy lehdistöön. Jos teen virheen, se ei vaikuta vain minuun tai teihin, vaan koko maahan. Sen vuoksi minun tulee ainakin yrittää olla tekemättä virheitä.” (Suomennos minun.)¹

Lincolnin esimerkissä emme näekään 1800-luvun presidenttiä, joka ei puhunut kansalle välinpitämättömyyden tai retoriikan julkisen potentiaalın ymmärryksen puutteen vuoksi, vaan varovaisen julkisuustrategian presidentin, joka ymmärsi sanomansa heijastelevan koko liittovaltioon (Laracey teoksessa Medhurst 2008b, 20).

Vetoaminen äänestäjäkuntaan puheen pitämisen avulla on Yhdysvaltain presidentille edelleen ydintoimintaa julkisuusstrategiassa. Jokainen esiintyminen on omalla tavallaan ainutkertainen puheen yleisön, muodon ja sisällön vaihtuessa. Samuel Kernell jaottelee presidentin puheet ensisijaisiin ja toissijaisiin puheisiin, joista ensisijaiset pidetään koko maan yleisölle radion tai television välityksellä, kun taas toissijaisten yleisöt ovat rajatumpia, ja puhe pidetään henkilökohtaisessa kontaktissa tai jonkin median välittämänä. 1900-luvulla molemmat puhetyypit ovat olleet kasvussa, toissijaisten puheiden määrän kasvaessa kuitenkin huomattavasti nopeammin kuin kansallisen tason ensisijaisten puheiden. Parhaaseen katseluaikaan (prime time) lähetetyissä puheissa kotimaan kysymykset ovat 1900-luvun aikana syrjäyttäneet kansainvälisten kriisien käsittelyä presidenttien puheiden aiheissa. (Kernell 1992, 91–97.) Presidenttien erinäisissä yhteyksissä pitämien puheiden suurta lukumäärää kuvastaa se, että esimerkiksi helmikuussa 2012 Barack Obama puhui Valkoisen talon mukaan yleisölle peräti 37 kertaa. Näistä osa on vaalipuheita. (Valkoinen talo 2012.) Kuitenkin kaksi vuotta aiemmin, helmikuussa 2010 puheiden lukumäärä oli liki sama, 36 puhetta (Valkoinen talo 2010a). 1900-luvulla kehittynyt retorinen presidenttiys onkin

¹ “Just now, I am not ready to say something that one in my position ought to say. Everything I say, you know, goes into print. If I make a mistake, it doesn’t merely affect me, or you, but the country. I, therefore, ought at least try not to make mistakes.” (Lincoln teoksessa Medhurst 2008b, 20.)

syntynyt yhdistelmänä modernia presidentillisen johtajuuden doktriinia, joukkotiedotusvälineiden kehitystä ja modernia presidentinvaalikampanjointia (Ryan 1995, xvi–xvii).

1.3. Tutkimuksen aineisto ja rakenne

Tässä työssä rajaan mielenkiintoni Yhdysvaltain presidenttiehdokkaan ja myöhemmin presidentin, Barack Obaman poliittisiin puheisiin jakaen aineiston kahteen osaan. Ensimmäinen korpus puheita sijoittuu vuoden 2008 presidentinvaalien aikaan, tosin kronologisesti aineiston ensimmäinen puhe on jo vuodelta 2004. Toinen korpus muodostuu puheista presidentiksi valitsemisen jälkeiseltä ajalta, eli vuoden 2009 alusta vuoden 2011 loppupuolelle saakka. Yhteensä puheita on aineistossa 29 kappaletta. Aineiston jakaminen kahteen osaan ennen ja jälkeen Obaman presidentiksi valitsemisen palvelee mielenkiintoani siihen, miten puheiden konseptuaalisista metaforista rakentuvat kokonaisuudet ovat mahdollisesti muuttuneet presidentin virkaanastumisen jälkeen.

Kootessani aineistoa olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota seikkoihin, jotka tekevät siitä mahdollisimman kattavan ja tarkoituksenmukaisen juuri tätä tutkimusta varten. Aikajanelle mahtumaton, vuoden 2004 demokraattien puoluekokouksessa pidetty ja Obaman laajan yleisön tietoisuuteen nostanut puhe on mukana sen erityismerkityksen ja runsaan metaforisuuden vuoksi. Puheen mukaan ottaminen paitsi pitkittää aineiston ajallista ulottuvuutta, myös avaa Obaman luomaa poliittista todellisuutta selkeänä kokonaisuutena. Myös tammikuulta 2007 oleva demokraattien presidenttiehdokkuuden hyväksymispuhe on vielä jokseenkin ajallisesti irrallinen, mutta se on perusteltua ottaa analyysiin sen ollessa vaaliprosessin ensimmäinen retorinen teko laajan kansallisen yleisön edessä. Vaalipuheiden sarjan, joka koostuu kahdeksasta puheesta, päättää Obaman vuoden 2008 vaalivoiton varmistuttua pitämä puhe ja virkaanastujaispuhe tammikuulta 2009. Katson, että vaikkakin nämä puheet on pidetty vaalien jälkeisenä aikana, ne kuitenkin jatkavat vaalipuheissa tutuksi tullutta retorista tapaa metaforisuuden osalta, ja siksi kuuluvat kiistatta korpuksen ensimmäiseen osaan.

Korpuksen toinen osa koostuu 21 puheesta, jotka presidentti Obama on pitänyt virkakautensa aikana aina vuoden 2011 loppuun saakka. Koska tälle tutkimukselle mahdollisesti relevanttien puheiden kirjo on laaja paitsi määrällisesti myös sen mukaan, missä yhteydessä puhe on pidetty, olen kiinnittänyt aineiston rajaukseen erityistä huomiota. Korpuksen toinen osa koostuu pääosin Obaman Yhdysvalloissa pitämistä tärkeistä linjapuheista, vaikkakin joukossa on neljä erilaisissa

yleisötilaisuuksissa pidettyä puhetta. Viisi aineiston puheista, mukaan lukien kolme liittovaltion tilaisuuksissa pidettyä puhetta on pidetty kongressin istunnoissa. Ulkomailla pidettyjen puheiden rajaaminen aineiston ulkopuolelle on luonnollinen valinta johtuen tutkimuksen temaattisesta suuntautumisesta Yhdysvaltain sisäpolitiikkaan, jota suurin osa aineiston puheista käsittelee. Vaikka useissa puheissa sivutaan maailmanpolitiikkaa ja Yhdysvaltain ulkopuolisia tapahtumia, ne ovat kuitenkin pääosin puheita Yhdysvalloista.

Aineistoon sisältyy myös viisi lehdistötilaisuutta, joissa lehdistön edustajat saavat tilaisuuden haastatella presidenttiä ajankohtaisista aiheista. Ne tuovat aineistoon mielenkiintoisen lisän olemalla puhujan kielenkäytön kannalta spontaanimpia kuin etukäteen kirjoitetut puheet. Tässä tutkimusasetelmassa niistä on mahdollista tarkkailla puhujan luontaista metaforan käyttöä. Ne ovat merkittäviä senkin kannalta, että Obaman hallinto on saanut lehdistöltä kritiikkiä vähäisestä lehdistötilaisuuksien määrästä. Heinäkuun 2009 ja marraskuun 2010 välissä Obama ei pitänyt lehdistötilaisuuksia lainkaan. Tämän takana saattaa olla hallinnon uudenlainen julkisuusstrategia, jossa lehdistön kautta puhumisen sijaan suositaan suoraan yleisölle puhumista. Valkoisen talon lehdistövastaava Robert Gibbs kertoo tiedotustilaisuudessa lehdistölle yli vuoden tauon presidentin lehdistötilaisuuksien välillä johtuneen Obaman liiallisesta julkisuudessa näkymisestä virkakautensa alussa. Tilaisuudessa paikalla olleet lehdistön edustajat eivät ole samaa mieltä. (Valkoinen talo 2010b.)

Aineistoon ei sisälly presidentin viikoittain pitämiä *Your Weekly Address* -puheita, jotka julkaistaan sekä Valkoisen talon internetsivuilla videoina että Valkoisen talon YouTube-kanavalla. Kyseiset lyhyehköt puheet käsittelevät ajankohtaisia aiheita ja muodostavat Obaman sanallisessa kommunikoinnissa oman puhetyyppinsä, jota ei ole tarkoituksenmukaista ottaa mukaan tähän tutkimukseen. Viikoittaisia puheita analysoitaessa olennaista olisikin kiinnittää huomiota myös puheen ulkoisiin tekijöihin, kuten puhujan ilmeisiin, eleisiin, vaihtuvaan taustaympäristöön ja puheen apuna usein käytettyyn havaintomateriaaliin. Kaikki tutkimuksessa esiintyvät puheiden suomennokset ovat minun, ja tekstissä käytetyt lainaukset löytyvät alkuperäiskielellä alaviitteistä. Jotkin sitaattit ovat alkuperäiskielisiä, jos niiden tutkimukselle olennainen merkitys tulee paremmin ilmi suomentamattomina.

Tutkimus etenee luvun kaksi katsauksella metaforatutkimuksen historiaan kartoittaen metaforan merkitystä sekä retoriikan välineenä että inhimillisen ajatusjärjestelmän osana kognitiivis-semanttisen metaforateorian mukaisesti. Alaluvussa 2.2. esittelen tutkimuksen pääkäsitteen,

konseptuaalisen metaforan, joka on mukana myös kappaleen kolme myytin, narratiivin, representaation ja kehyksen käsitteiden tarkastelussa. Neljäs luku keskittyy Jonathan Charteris-Blackin käsitykseen metaforasta kolmitasoisena valintaa, pragmatiikkaa ja lingvistiikkaa yhdistelevänä suostuttelun elementtinä. Alaluvussa 4.2. esittelen Charteris-Blackin kriittisen metafora-analyysin, joka toimii tutkimuksen metodina. Analyysiluvussa viisi käsittelen aineiston neljä konseptuaalista metaforaluokkaa, joista yhteenveto löytyy kappaleesta 5.5. Lopuksi pohdin tutkimuksen tuloksia vasten laajempaa viitekehystä.

2. METAFORA RETORIIKAN VÄLINEENÄ JA TODELLISUUDEN KONSTRUOIJANA

2.1. Metaforan juuret

Sanan *metafora* etymologiset juuret ovat kreikan kielessä, jossa 'meta' merkitsee 'jonkin kanssa', 'jälkeen' ja 'pherein' tarkoittaa 'kantaa', 'kuljettaa' (Webster's New World College Dictionary 2000). Miltei jokainen metaforaa jollakin tavalla käsittelevä tutkimus aloittaa metaforan tutkimusperinteen luotaamisen Aristoteleen käsityksestä metaforasta. *Runousopissa* hän määrittelee metaforan "[...] jotakin tarkoittavan sanan käyttämi[senä] tarkoittamaan toista asiaa" (Aristoteles 1997b, 1457a). Teoksessaan *Retoriikka* hän kirjoittaa, kuinka "[...] tavalliset sanat ilmaisevat sellaista minkä jo tiedämme; uusia asioita oppii parhaiten ymmärtämään metaforan avulla." (Aristoteles 1997a, 1410a). Myöhemmissä retoriikan tutkimuksissa monitulkintaisuutta on aiheuttanut Aristoteleen ilmaisema näkemys, jonka mukaan metaforan käyttämisen taitoa ei voi oppia muilta, vaan taituruus metaforassa on "[...] osoitus luontaisesta lahjakkuudesta" (Aristoteles 1997b, 1459b.) James Edwin Mahon kirjoittaakin, kuinka Aristoteleen klassista käsitystä metaforasta on moitittu elitistisyydestä ja siitä, että metafora olisi ainoastaan puheen ornamentti, koristeellinen lisäys. Mahon kuitenkin argumentoi, että aristotelinen käsitys metaforasta on nykyisen, koko ajatusjärjestelmän metaforisuutta korostavan käsityksen mukainen, eivätkä Aristoteleen metaforakäsityksen moittijat ota kirjoitusten kontekstia huomioon. Mahon myös lieventää jyrkkää tulkintaa siitä, ettei metaforan käyttöä voi oppia, vaan uskoo Aristoteleen tarkoittaneen, että jotkut puhujat ovat luontaisesti lahjakkaampia figuratiivisen kielen käyttäjiä kuin toiset. (Mahon 1999, 69–80.)

Aristoteleen näkemystä metaforasta kutsutaan klassiseksi näkemykseksi. Tämä koulukunta metaforasta oppimisen välineenä ja tuoreiden näkökantojen esiin tuomisen tapana jäi kuitenkin taka-alalle empiirisen tieteen noustessa ainoaksi hyväksytyksi totuuden lähteeksi. Esimerkiksi Thomas Hobbes käsitti 1600-luvun puolivälissä ilmestyneessä teoksessaan *Leviathan* metaforien, trooppien ja muiden retoristen keinojen olevan luvallisia tavanomaisessa puheessa, mutta päättelyn ja totuuden etsimiseen ne eivät sovellu (Hobbes 1987, 61). Samoin John Locke suhtautui kaunopuheisuuteen halveksuvasti ja piti sitä totuuden vastakohtana, joka "[...] vihjaa vääristä ideoista [ja] [...] johtaa arvostelukykyä harhaan [...]." (suomennos minun). Retoriikka onkin Lockelle petoksen ja virheen instrumentti. (Locke 1999, 498.) Suoranainen pelko metaforaa kohtaan empiirisen tradition aikana on selitettävissä pelkona subjektivismista, tunteesta järjen ja "oikean

tiedon” vastakohtana. Sanoilla katsottiin olevan jokin oikea tarkoitus, totuus, josta metafora johdattaa pois, kohti harhakuvitelmia ja mielikuvitusta. (Lakoff & Johnson 1980, 191.)

1700- ja 1800-luvun teollisen vallankumouksen vaikutuksesta syntyi uusi arvostus antiikin Kreikan ajatusmaailmaa kohtaan, kun runoilijat, taiteilijat ja filosofit alkoivat jälleen hyväksyä subjektivismiin totuuden lähteeksi. Runoilijat kuten William Wordsworth ja Samuel Taylor Coleridge olivat romanttisen tradition edustajia, jotka kokivat runouden ja taiteen vastapainona teollisen vallankumouksen epäinhimillisille voimille. Hylätessään objektiivisuuden romanttinen traditio etäännytti itsensä tieteen ja järjen maailmasta aiheuttaen kahtiajaon järjen ja mielikuvituksen välille. Taide ja uskonto vetäytyivät omaan, subjektivismiin maailmaansa, kun taas yhteiskunnan valtaosa: tiede, laki, hallinto ja kaupankäynti toimivat objektiivisessa todellisuudessa. (Lakoff & Johnson 1980, 190–192.)

Metaforaa on käsitelty retoriikan perinteessä myös kielikuvana eli trooppina, joka osallistuu muiden trooppien, kuten metonymian, synekdokeen ja ironian kanssa retoriseen argumentointiin. Ensimmäisellä vuosisadalla vaikuttanut retorikko Quintilianus antoi pohjan retoriikan tutkijoille Chaïm Perelmanille ja Lucie Olbrechts-Tytecalle määritellä troopin ”sanan tai fraasin taiteelliseksi muuttamiseksi sen tavanomaisesta merkityksestä toiseen” (Quintilian Perelmanin & Olbrechts-Tytecan teoksessa 1971, 398–399, suomennos minun). Toisin kuin käsitys kielikuvien erillisyydestä puhujan tarkoitusperiin nähden, (kielikuvat keinona puhujan tavoitteiden saavuttamiseksi), Perelman ja Olbrechts-Tyteca painottavat kielikuvien vaikutusta yleisöön. He katsovat kielikuvan olevan argumentatiivinen silloin, kun se aiheuttaa muutoksen kuulijoiden näkemyksissä, mutta ilman yleisön kannatusta kielikuvan rooli on pelkkä tyyllinen figuuri. Taiteellinen koristekin voi toki saada ihailua osakseen, mutta ainoastaan esteettisellä tasolla. Ilman tietoa sen vastaanotosta kielikuvasta on siis Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan mukaan mahdotonta sanoa, onko se argumentatiivinen elementti vai pelkkä koriste. (Perelman & Olbrechts-Tyteca, 169–170.) Sama kielikuva saattaa toimia eri tavoin eri tilanteessa, riippuen yleisön reaktiosta siihen.

Verrattuna käsitykseen metaforista ainoastaan retoriikan tyyllisinä apukeinoina tai argumentatiivisinä elementteinä, Christopher W. Tindale käsittelee ajatusta siitä, voisiko kielikuvia, kuten metaforia käsitellä itsessään argumentteina. Hänen mukaansa jos argumentti määritellään diskurssiksi, joka painottuu ja kehittyy argumentatiivisessa tilanteessa ja jossa yleisöä liikutetaan perusteluista kohti johtopäätöksiä, jotkut kielikuvat voivat olla argumentteja. Jos kielikuvat luovat tällaisia diskursseja, ne ovat argumentoinnin keinoja. (Tindale 2004, 63.) Myös Tindale käsittää

yleisön, jolle argumentti ja mahdollinen kielikuva sen osana on suunnattu, olennaisena osana argumentaatioprosessia ja sitä, kuinka yleisöä ei vain suostutella, vaan kutsutaan mukaan aktiiviseen kommunikaatioon.

Tindalen mukaan kielikuvien retorinen luonne tekee niistä tehokkaita välineitä paitsi yleisön vakuuttamiseen, myös heidän kytkemiseensä, osallistamiseen retoriseen prosessiin. Tämä osallistaminen tapahtuu usein tunteen tasolla. (Tindale 2004, 85–86.) Samansuuntaisesti retorista tyylikeinoista ajattelee myös Jeanne Fahnestock, jonka mukaan retoriset tyylikeinot ovat juurtuneet osaksi toiminnallista kieltä ja diskurssia, ja niiden rooli perustuu kommunikatiivisille tavoitteille (Fahnestock 2005, 227). Hänen mukaansa Antiikin ajoista lähtien kielikuvat ovat olleet olennainen osa dialektiikkaa ja argumenttien muovautumista (Fahnestock 2005, 215). Ero katsantokannassa on merkittävä verrattuna Hobbesin ja Locken empirisen tradition aikana vallalla olleeseen käsitykseen figuratiivisesta kielestä järjen vastakohtana, harhana ja mielikuvituksena.

Paitsi retoriikan perinteeseen, metafora perustuu myös semiotiikan käsitteistöön. Roland Barthes jakoi merkityksellistämisen kahteen tasoon, joista toinen, konnotaation taso, kuvaa sitä vuorovaikutusta, joka syntyy merkin kohdatessa käyttäjiensä tuntemukset ja mielenliikkeet sekä kulttuuriset arvot. Fiske kertoo, kuinka Barthesin mielestä konnotaatio kuitenkin perustuu vahvasti ensimmäisen tason merkitsijään, eli denotaatioon. Toisen tason merkitys, tulkinnan tulos, ei siis suinkaan riipu pelkästään tulkitsijasta itsestään. (Fiske 1992, 113–114.) Se, että konnotaatio (ja metafora sen mukana) toimii subjektiivisuuden tasolla, ei tarkoita, että tulkitsija voi venyttää merkitystä loputtomiin. Konnotaation toiminta subjektiivisuuden tasolla johtaa kuitenkin siihen, että konnotaation tason merkit (kuten metafora) luetaan usein denotatiivisina tosiasioina (Fiske 1992, 115). Obaman kuvatessa presidentinvaaleja valittujen metaforien avulla, kuulija lukee kuulemansa totena, eikä ole tietoinen erilaisten esittämistapojen mahdollisuudesta. Tässä mielessä konnotaatiotason tulkintaa denotatiivisesti voi ajatella viestin väärinlukemisena. (Fiske 1992, 115). Metafora-analyysillä pyritään juuri tällaisen suoran luennan välttämiseen paljastamalla se, *miten* asiaa on kuvattu. Analyysin tarkoitus onkin mielestäni avata metaforan avulla tuotetut yhteiskunnalliset itsestäänselvyydet, jotta kuulija voi päättää näiden todellisuuksien mahdollisesta kyseenalaistamisesta.

Toimiessaan merkityksellistämisen toisella tasolla metafora toimii siirtämällä kuvatun asian ominaisuuksia todellisuuden yhdeltä tasolta toiselle. Jotakin uutta (reema) kuvataan jonkin tutun (teema) avulla. Koska metaforalla etsitään teeman ja reeman yhteneväisiä piirteitä, metafora toimii

paradigmaattisesti. (Fiske 1992, 122.) Jotta Obama voi puhua presidentinvaalista (teema) jonkin muun tekemisen kautta (reema), täytyy näillä asioilla olla erottavien seikkojen lisäksi myös yhteistä paradigmaa, jotta niitä voidaan käyttää metaforisesti. Vaikka metafora aiheuttaa siirtymän merkityksen tasolta toiselle (Fiske 1992, 129), tämä siirtymä mahdollistuu vain jonkin yhteisen paradigman kautta.

2.2. Konseptuaalinen metafora

Aiemmin keskusteltu subjektiivisuus ja objektiivisuus ovat merkityksellisiä käsitteitä myös nykyisessä metaforan tutkimuksessa. George Lakoff ja Mark Johnson kirjoittivat vuonna 1980 runsaasti keskustelua herättäneen teoksen *Metaphors We Live By*. George Lakoff ja Mark Johnson erittelevät teoksessaan neljä syytä tai väittämää, jotka historian saatossa ovat heidän mukaansa olleet haitallisia metaforisen ajattelujärjestelmän luonteen ja sen syvällisyyden ymmärtämisessä. Heidän teoriansa keskittyykin näiden väittämien kumoamiseen. Ensimmäinen ja tärkein harhaluulo on se, että metafora koskisi sanoja, ei käsitteitä (concepts). Toiseksi metaforan on ymmärretty pohjautuvan samankaltaisuuksiin. Kolmas metaforatutkimusta harhaan vienyt käsitys on, että sellaiset syvimmat ja sitovimmat käsitteet, kuten aika, tapahtumat, kausaliteetti ja moraalisuus olisivat luonteeltaan kirjaimellisia, eivätkä metaforisia. Neljäntenä kumottavana väittämänä he esittävät sen, ettei rationaalinen ajattelumme ole mitenkään yhteydessä aivoihimme ja kehollisuuteemme. (Lakoff & Johnson 1980, 244–245.)

Näiden väärin väittämien kumoamiseen tiivistyy Lakoffin ja Johnsonin kognitiivis-semanttinen teoria metaforasta, joka on herättänyt runsaasti huomiota ja hyväksyntää metaforatutkimuksen piirissä. He esittelevät pääteesisinään metaforan olevan ainoastaan toissijaisesti kielellinen, eli lingvistinen ominaisuus, ja pääasiassa metafora vaikuttaa kognitiivisesti siten, että ihmisen koko käsitteellinen ajatusjärjestelmä on luonteeltaan metaforinen. Sille, että metafora voi edes esiintyä lingvistisesti on edellytyksenä se, että ihmisen käsite- ja kokemusmaailmassa on metaforia. Koko käsitemaailma on metaforisesti rakentunut, samoin ihmisen toiminta ja kielenkäyttö. (Lakoff & Johnson 1980, 6.) Heidän mielestään ajatus metaforista ainoastaan kielellisinä ilmaisuina on ollut haitallinen metaforatutkimuksen merkityksen ymmärtämisessä.

Lakoff ja Johnson argumentoivat, kuinka metafora ei niinkään perustu samankaltaisuuksiin, vaan eri kokemusalueiden välisiin korrelaatioihin, jotka mahdollistavat havainnot näiden kahden alueen

samankaltaisuudesta metaforan sisällä. Tällä he tarkoittavat, että yhtämittäinen metaforan käyttö (jonkun alueen käsitteellistäminen toisen alueen termein) voi luoda käsityksiä näiden alueiden samankaltaisuudesta. Esimerkkinä he tarjoavat ihmissuhteen käsittämisen kumppanuutena (partnership), jota uhkaa hyötyjen ja velvollisuuksien epätasainen jako. Tässä ihmissuhteesta puhutaan yhtiökumppanuuden termein, jolloin käsitys ihmissuhteesta saa metaforan sisällä taloudellisen kumppanuuden ominaisuuksia. (Lakoff & Johnson 1980, 244–245.)

On kuitenkin huomattava, että jonkin käsitteen metaforinen rakentuminen ei ole kokonaisvaltaista, vaan aina vain osittaista. Täydellisen yhtäläisyyden vallitessa yksi käsite *olisi* toinen käsite. Esimerkiksi, AIKA ei todellisuudessa ole RAHAA, vaikka jokapäiväinen metafora näin väittääkin. Jos jollekin asialle antaa aikaa, sitä samaa aikaa ei voi enää saada takaisin. Ei ole olemassa aikapankkeja. Esimerkki valaisee, kuinka metaforan kirjallista merkitystä venyttävästä luonteesta huolimatta aina osa metaforan lähdealueesta ei sovi, eikä sen pidäkään sopia kohdealueeseen. (Lakoff & Johnson 1980, 13.)

Kognitiivisen metaforateorian mukaan syvimät ja muuttumattomimmat konseptit kuten aika, kausaalisuus, moraalisuus ja itse ajatusjärjestelmä ymmärretään ja niitä käsitellään useiden metaforien kautta. Käsittely tapahtuu aina yhden alueen (vaikkapa aika) ymmärtämisenä ja puhumisena toisen alueen (kuten paikka) termein ja sen konseptuaalisen rakenteen kautta. Lisäksi konseptuaalisten metaforien järjestelmä ei ole sattumanvarainen, vaan se rakentuu perustavalta osin yhteisiin kehollisiin kokemuksiimme ja toimintatapoihimme. (Lakoff & Johnson 1980, 244–245.) Lakoff ja Turner (1989, 1) antavat esimerkin KUOLEMAN metaforisesta käsittämisestä LÄHTEMISENÄ. Sanoessamme, että henkilö ”ei ole enää kanssamme”, ”on mennyt tuonpuoleiseen” tai ”hän on edesmennyt”, emme välttämättä edes huomaa puhuvamme metaforisesti. Samoin SYNTYMÄN käsittäminen SAAPUMISENA ja ELÄMÄN ymmärtäminen LÄSNÄOLONA ovat arkipäiväistä, mutta kuitenkin metaforista kielenkäyttöä.

Esimerkkinä siitä, mitä tarkoittaa, kun jokin käsite on metaforinen, Lakoff ja Johnson tarjoavat yleisen (konseptuaalisen) metaforan VÄITTELY ON SOTAA, joka tarkoittaa, että puhuessamme väittelystä, puhumme siitä usein sodan termein. Kuten mainittua, useat käyttämistämme metaforista ovat niin tavallisia, ettemme edes huomaa niitä metaforiksi. Kuitenkin, jos jokin kulttuuri puhuisi väittelystä vaikkapa tanssimetaforin, emme ymmärtäisi tapahtumaa väittelyksi, vaan joksikin muuksi tekemiseksi. Lakoffin ja Johnsonin mukaan metaforan ydin onkin juuri ymmärtää jokin tietty kokemus tai asia jonkin muun kokemuksen tai asian termein. (Lakoff & Johnson 1980, 4–5.)

Konseptuaalinen metafora edellyttääkin siis systemaattisuutta. Puhuessamme väittelystä, käytämme systemaattisesti termistöä sodan leksikaaliselta alalta, emmekä käytä välillä esimerkiksi tanssisanastoa. Koska metaforiset kielelliset ilmaisut ovat sidottuja tiettyihin metaforisiin konsepteihin systemaattisesti, voimme käyttää näitä koherentteja kielellisiä ilmaisuja tunnistaaksemme ja tutkiaksemme taustalla olevia metaforisia konsepteja ja siten ymmärtääksemme toimintamme metaforista luonnetta.

Kun tutkimme konseptuaalisia metaforia, tarkoitus ei siis olekaan tutkia yksittäisiä metaforia, vaan laajempaa, metaforista systemaattisesti rakentuvaa viitekehystä. Konseptuaalinen metafora on muotoa A ON B, esimerkiksi ELÄMÄ ON MATKA. Näin useampi metaforinen ilmaisu, jossa yhden alueen kokemukset (ELÄMÄ) käsitteellistetään systemaattisesti toisen alueen kokemusten (MATKA) kautta. Metaforiseen systemaattisuuteen kuuluu myös metaforisesti ilmaistavan asian joidenkin puolien systemaattinen korostaminen, kun taas toiset, konseptiin sopimattomat puolet piilotetaan. (Lakoff & Johnson 1980, 3–10.) Metaforilla korostaminen ja piilottaminen liittyvät selkeästi retoriikan ja tässä tapauksessa poliittisten puheiden suostuttelevaan funktioon: puhuja korostaa itselleen ja sanomalleen edullisia Aspekteja asiasta, ja siirtää näin fokuksen pois itselleen epäedullisista seikoista.

Lakoff ja Johnson yhdistävät siis metaforan vain välillisesti leksikaaliseksi ilmiöksi: heidän mukaansa metaforassa on pääosin kysymys ajattelusta ja toiminnasta. Metaforat voivat luoda sosiaalisia todellisuuksia ja ohjata tulevaisuuden toimintaa. Tässä mielessä metaforia voitaisiinkin kutsua itseään toteuttaviksi ennustuksiksi. Esimerkiksi Jimmy Carter puhuessaan 1970-luvun energiakriisistä sodan termein ei ainoastaan käyttänyt metaforaa todellisuuden havainnoinnin keinona, vaan legitimoit harjoitetun politiikan ja taloudellisen toiminnan muutosta. Ne henkilöt ja tahot, joilla on valtaa, voivat valita, mitä metaforia käyttävät. Valitessaan sotatermistön viestiessään energiakriisistä ja sen selättämisestä, Carter käytti hallussaan olevaa poliittista valtaa Yhdysvaltain presidenttinä. Tulee kuitenkin muistaa, että voidaksemme tehdä päätelmiä metaforien todenmukaisuudesta, meidän tulee ensiksi hyväksyä kyseinen tapa tarkastella asiaa. Jos emme hyväksy energiakriisiä sotana, emme voi myöskään hyväksyä väitettä vaikkapa uudesta strategiasta energiakriisin voittamiseksi. Me siis määrittelemme todellisuuttamme metaforien termein, ja perustamme toimintaamme näihin metaforiin. (Lakoff & Johnson 1980, 156–158.)

Lakoff ja Johnson eivät kuitenkaan sijoita teoriaansa metaforasta täysin subjektiivisuuden maailmaan. Toisaalta he eivät myöskään hyväksy aiemmin keskusteltujen Hobbesin ja Locken (objektivistisia) teesejä siitä, ettei metafora voi tuottaa totuuksia. He kehittävätkin ns. kolmannen vaihtoehdon, joka yhdistää objektiivisuuden ja subjektiivisuuden: heidän mukaansa metaforassa yhdistyvät ymmärrys ja mielikuvitus. Metafora liittyy heidän mukaansa siis toisaalta ymmärrykseen kategorisoinnin, seurauksen ja päättelyn kautta, mutta toisaalta mielikuvitukseen jonkin näkemisenä jonkin toisen kautta. Metafora onkin heille mielikuvituksellista rationaalisuutta. (Lakoff & Johnson 1980, 189–193.)

Mikään teoria ei kuitenkaan vältty kritiikin saamiselta osakseen. Esimerkiksi Lise-Lotte Holmgreen on kritisoinut Lakoffin ja Johnsonin kognitiivista metaforateoriaa siitä, ettei se ota tarpeeksi huomioon kulttuurin, kontekstin ja metaforan valinnan välisiä yhteyksiä. Vaikka Lakoff ja Johnson toteavatkin metaforan valinnassa olevan yksilöllistä ja kulttuurista vaihtelua, tilanteisen kontekstin, kielen ja ajattelun suhteen selvittäminen jää Holmgreenin mukaan teoriassa keskeneräiseksi. Charteris-Black ei siis suinkaan ole ainoa Lakoffin ja Johnsonin näkemysten edelleen kehittelijä, vaan heidän näkemyksiään kohti kontekstin paremmin huomioon ottamista ovat vieneet myös mm. Boers (1999), Cameron (2003), Musolff (2000) ja Semino (2002). (Holmgreen 2008, 102–103.)

2.2.1. Metaforien kolme luokkaa

Lakoff ja Johnson nimeävät edellä käsitellyt metaforat *rakenteellisiksi metaforiksi (structural metaphors)*, joissa jokin käsite jäsennetään metaforisesti toisen käsitteen termein. Toinen Lakoffin ja Johnsonin tunnistama metaforaluokka on suuntametafora (*orientational metaphor*). Sen sijaan, että yhtä käsitettä jäsennettäisiin toisen käsitteen termein, suuntametafora järjestää kokonaisen käsitejärjestelmän suhteessa toisiin käsitejärjestelmiin. Suuntametaforien nimitys johtuu niiden spatiaalisesta luonteesta: ne käsittelevät usein tilaa koskevia hahmotuksia, kuten ylös–alas, sisään–ulos, eteen–taakse, auki–kiinni tai keskeinen–perifeerinen. Nämä tilalliset suuntametaforat palautuvat lopulta keholliseen alkuperään, ja ovat sellaisia kuin ovat kehon toiminnan vuoksi fyysisessä ympäristössään. (Lakoff & Johnson 1980, 14.) Verrattuna muihin metaforateoreetikoihin, Lakoff ja Johnson keskittyvätkin olennaisesti enemmän metaforan keholliseen alkuperään.

Lakoff ja Johnson tarjoavat runsaasti esimerkkejä tästä ehkä hieman vaikeammin hahmotettavasta kognitiivis-semanttisen metaforateoriansa osasta. He painottavat, kuinka suuntametaforien ytimessä

on se, etteivät ne suinkaan ole sattumanvaraisia, vaan niiden lähtökohtana ovat fyysiset ja kulttuuriset kokemuksemme. Onkin siis huomattava, että jotkin suuntametaforat ovat kulttuuri- ja kielispesifejä. Lakoffin ja Johnsonin mukaan esimerkiksi tulevaisuuden hahmotetaan sijaitsevan joissakin kulttuureissa edessämme, kun taas joissakin sen käsitetään sijaitsevan takana. Suomen kieleen taipuva esimerkki konseptuaalisesta suuntametaforasta on TIETOISUUS ON YLHÄÄLLÄ, TIEDOTTOMUUS ON ALHAALLA. Suuntametaforan esimerkkilauseiksi sopivat muun muassa ”Nouse ylös”, ”Olen jo *noussut*”, ”Hän *nousee* aikaisin aamuisin”, ”Hän on hypnoosin *alaisena*” ja ”Hän *vaipui* koomaan”. Tämän suuntametaforan fyysinen perusta on ihmisten ja useimpien muiden nisäkkäiden tapa nukkua makuulla ja nousta seisomaan herätessään.

On huomattava, että jokaisen suuntametaforan taustalla on sisäinen systemaattisuus. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi ONNELLISUUS ON YLHÄÄLLÄ, SURULLISUUS ON ALHAALLA -suuntametafora kuvaa koherenttia järjestelmää, eikä ainoastaan satunnaisia ja umpimähkäisiä tapauksia. Järjestelmä olisi epäkoherentti silloin, jos vaikkapa ”Se kohotti itseluottamustani” olisi ilmauksena positiivinen, samoin kun ”Mielialani laski” tarkoittaisi sekin positiivista asiointilaa. Tällöin ei voitaisi puhua koherentista ja systemaattisesta suuntametaforasta. (Lakoff & Johnson 1980, 14–17.) Kuitenkin esimerkiksi ilmaukset ”Tunnelma *kohosi* kattoon”, ”Nyt on mieli *maassa*” ja ”Olen *alakuloinen*” vahvistavat kyseistä suuntametaforaa, järjestäen kokemuksiamme ikään kuin ne sijaitsisivat kolmiulotteisessa tilassa (Haavisto & Kotilainen 1998, 8–9).

Tilaa koskevien kokemustemme antaessa pohjan suuntametaforille, kokemuksemme aineellisista esineistä tarjoavat pohjan ontologisten metaforien (*ontological metaphor*) muodostumiseen. Tässä kolmannessa metaforaluokassa on Lakoffin ja Johnsonin mukaan kyse tapahtumien, toiminnan, tunteiden, ajatusten ja muiden rajattomien ilmiöiden keinotekoisesta rajaamisesta, jolloin ne saavat ikään kuin aineellisen olomuodon. Aineettomien ilmiöiden rajaaminen aineellisiksi ja rajallisiksi helpottaa niiden käsittelyä ja ymmärtämistä.

Ontologiset metaforat palautuvat kehollisuuteemme niiden luodessa (keholliset) rajat aineettomille ja häilyville ilmiöille. Esimerkiksi ”nousevien hintojen” käsittely pronominin ”inflaatio” kautta mahdollistaa ilmiön metaforisen käsittelyn seuraavien virkkeiden avulla: ”Meidän tulee taistella inflaatiota vastaan”, ”Inflaatio ahdistaa meidät nurkkaan.”, ”Inflaatio laskee elintasoamme.” ja ”Jos inflaatio yhä kasvaa, emme tule selviämään.”. Esimerkissä inflaation käsitteleminen rajallisena kokonaisuutena mahdollistaa siihen viittaamisen, sen määrällisen määrittelyn, sen näkemisen syynä toimintaan ja kasvattaa ymmärrystämme siitä. Vaikka ontologisen metaforan käyttötarkoitukset

ovat rajalliset (kuten määrällinen ilmaisu, viittaaminen), itse metaforien määrä on valtava. Kuten suuntametaforia, ontologisia metaforia ei ole helppoa huomata niiden luonnollisuuden ja läpitunkevuuden vuoksi. Ne otetaan yleensä annettuna, suorana kuvauksena kohteestaan. (Lakoff & Johnson 1980, 25–28.) Kuitenkin juuri tähän oletettuun luonnollisuuteen perustuu niiden teho ajatteluamme muokkaavina rakenteina.

3. MYYTTI, NARRATIIVI, ESTETIIKKA JA KEHYS

3.1. Myytti ideologian rakentajana

Myös myytti toimii merkityksellistämisen toisella tasolla. Roland Barthes toteaa, kuinka myytti on puhetta, viestintäjärjestelmä ja viesti. Se on merkityksenannon tapa, jolla on historiallinen perusta. Tämä perusta on kuitenkin historiallisesti valikoitunutta luonnonmukaisen perustan sijaan, jota myytti itse korostaa. Barthesin mukaan myytissä ei ole olennaista viestin sisältö, vaan se tapa, jolla myytti julkilausuu sisältönsä. Myytillä ei olekaan sisällöllisiä rajoituksia, vain muodollisia. Myytti ei myöskään välttämättä ole puhetta, vaan myös vaikkapa kuva, lehtikirjoitus, näytös tai mainonta voi tukea myyttiä. Kaikki myytin raaka-aineet edellyttävät kuitenkin tajuntaa, joka luo merkityksiä. Kysymys on jostakin tietystä asiasta, joka on laitettu merkitsemään tiettyä asiaa. (Barthes 1994, 173–174.)

Myytti liittyy semiotikkaan eli merkkioppiin, merkin ja merkitsijän väliseen suhteeseen. Käsitellessään merkkiä, merkitsijää ja merkittyä myytin näkökulmasta Barthes kutsuu merkitsijää myytin tasolla *muodoksi*. Myytti on yhtä aikaa muoto ja merkitys, johon sisältyy kokonainen arvojen järjestelmä. (Barthes 1994, 176–180.) Myytin luonne on avoin, eikä sillä ole mitään tiettyä määriteltyä ominaisuutta. Sen voidaan katsoa olevan ”[...] utuinen tiivistymä, jonka yhtenäisyys ja kiinteys perustuvat ennen kaikkea sen funktioon.” Barthes kuvaa myytin tutkijalle olevan tärkeää, että käsite toistuu useasti erilaisissa muodoissa, jotta sitä voidaan tulkita. (Barthes 1994, 182.) On mielenkiintoista huomata, että tämä myytin toistumisen tärkeys kuuluu myös konseptuaalisen metaforan määrittelyn edellytyksiin.

Myytit eivät ole muuttumattomia: ne voivat syntyä, muuttua ja purkautua historian mukana juuri siksi, koska ne ovat perustaltaan historiallisia. Barthesin mukaan myytti on luonteeltaan käskävä tai puhutteleva, ja se muuttaa historian ikään kuin osaksi luontoa. Myytin vastaanottaja suhtautuu myyttiin hyväksyvästi sen mielletyn luonnonmukaisen perustan vuoksi. Vastaanottaja ei pidä myyttiä osana semiologiaa vaan paremminkin induktiivista, tosiasiallista järjestelmää. Vastaanottajalle myytti on totta. (Barthes 1994, 183–192.) Barthes käsittää myytin depolitisoituna puheena (Barthes 1994, 201). Tällä hän tarkoittaa myytin tapaa korostaa luonnonmukaista perustaansa ja häivyttää sen valintaa sisältävä, poliittis-historiallinen perusta.

Toisen tavan käsitellä myyttiä tarjoaa Christopher Flood, jolle myytti on ”[...] [i]deologisesti merkitty narratiivi, joka väittää kertovansa tositarinan menneistä, nykyisistä tai tulevista poliittisista tapahtumista, ja jonka perusteet tietty sosiaaliryhmä hyväksyy totena.” (Flood 2001, 44, suomennos minun). Nämä narratiivit liittyvät tarinoihin, joita on yhdistetty traditionaalisten yhteiskuntien myytteihin kuten niiden alkuperään ja perustamiseen, kulttuuristen sankareiden urotekoihin, uudelleensyntymään, uudistumiseen ja maailmanloppuun. Flood erottaa sekulaariset, poliittiset myytit pyhistä myyteistä. Sekulaarisilla myyteillä ei ole pyhää statusta maallisissa yhteiskunnissa, mutta sekulaarisenkin myytin tulee olla hyväksytty pohjimmiltaan totena sen kohteena olevan sosiaaliryhmän keskuudessa.

Myytin muodostajan tavoitteena on tehdä myytistä mielekäs ja ymmärrettävä yleisölleen. Etenkin pitkällä aikavälillä ilmenevä moderni poliittinen myytti voi esiintyä monissa eri muodoissa ja ilmiöissä, sillä kerrotut tarinat ovat harvoin aivan identtisiä. Viitattessamme myyttiin viittaammekin tarinoihin, jotka toistuvat suurin piirtein yhteneväisinä useissa eri narratiivisissa diskursseissa. Poliittisia myyttejä voidaan myös niputtaa mytologioiksi jos niiden katsotaan liittyvän toisiinsa ja jos niitä kierrätetään tietyssä sosiaaliryhmässä ja ne jakavat yhteisen aihepiirin. (Flood 2001, 41–43.) Samankaltaisen myytin määritelmän tarjoaa myös Stefano Harney, jonka mukaan poliittinen myytti on tarina menneisyydestä, minkä avulla legitimoidaan tai horjutetaan vallitsevaa järjestelmää. Mytologia on puolestaan nippu myyttejä, jotka vahvistavat toinen toistaan osallistuessaan yhdessä hallintoregiimin historiallisen perustan luomiseen. (Harney 1991, preface.)

Jos käsittelemme poliittista myyttiä ideologiana luotuna tarinan muotoon, Floodin mukaan ne tulee erottaa muista ideologisista diskursseista. Samalla ne ovat kuitenkin täydentävässä suhteessa toistensa kanssa mitä tulee niiden muotoon, sisältöön ja funktioon. Poliittisten myyttien voidaan katsoa olevan ideologisten uskomusten työkaluja ja ideologisten argumenttien vahvistajia. Poliittiset myytit ovatkin keskenään kilpailuasemassa, sikäli kun ne edustavat kilpailevia ideologioita. Floodin määritelmä poliittisesta myytistä ”ideologisesti merkittynä narratiivina” tarkoittaa sitä, että narratiivinen diskurssi kantaa mukanaan merkintää niistä oletuksista, arvoista ja tavoitteista jotka liitetään tiettyyn ideologiaan. Näin se joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti kutsuu kuulijan mukaan hyväksymään tietyt ideologiset lähtökohdat. Ideologisesti merkitty narratiivi viittaakin siis diskurssiin tai kehykseen ja sisältää myös sen, mitä on päätetty jättää kertomatta narratiivissa. (Flood 2001, 41–43.) Tämä liittyy myös metaforan pragmaattiseen puoleen, sen kontekstiin tai kehykseen, josta lisää kappaleessa 3.4.

Tämän tutkimuksen kannalta ideologisesti merkitty narratiivi eli poliittinen myytti liittyy mielenkiintoisella tavalla metaforan kykyyn toimia samalla tavalla kutsuessaan kuulijan mukaan hyväksymään metaforan lähtökohdat. Voisikin ajatella, että metafora on yksi poliittisen myytin rakentamisen väline. Charteris-Black ehdottaa, että metaforatutkimuksen avulla voidaan tunnistaa ja kuvailla poliittisia myyttejä. Poliittisten myyttien havaitsemiseksi olennaista onkin tutkia aineistoa kriittisesti, jotta sen tarjoamat ”totuudet” voidaan havaita ja mahdollisesti tunnistaa poliittisiksi myyteiksi. (Charteris-Black 2004, 23.) Tulee kuitenkin huomata, että Floodin määritelmä poliittisesta myytistä ei tarkoita myytin kansanomaista, pejoratiivista määritelmää jonakin harhakuvitelmana tai epätotena, tarunomaisena asiana. Kuulijat voivat toki hylätä myytin ja siihen merkityn ideologian epätotena, tai mahdollisesti hyväksyä toisen, mutta olla eri mieltä toisesta. Kuulija voi esimerkiksi hyväksyä ideologisen pohjan, mutta pitää siihen liittyvää narratiivia, myyttiä jollakin tapaa harhaanjohtavana. Myytti onkin tositarina vain niille, jotka sen uskovat, muiden ehkäpä kokiessa sen ala-arvoisena, vääristeltyinä tai kuviteltuna satuna. (Flood 2001, 32, 44.)

3.2. Kansa rakentuu narratiiveissa

Myytin rakentaessa ideologiaa tarinan muodossa, narratiiveja voidaan käsitellä myös kansan poliittisen konstruoinnin keinona. Stefanie Hammer argumentoi, kuinka valtioiden selviytyminen ”valtiottomuuden” uhista riippuu niiden kansalaisten kyvystä itseidentifikaatioon kansallisena yhteisönä. Narratiivit tai tarinat kansoista kertovat kansalaisille heidän olevan jonkin ainutlaatuisen yhteisön osia, ja vastaavat kysymykseen: keitä me olemme? Uusien ja vanhojen kansallisvaltioiden rakentaminen ja uudelleenrakentaminen ovat riippuvaisia niiden kansalaisten uskollisuudesta, joka ansaitaan ja jota ylläpidetään osittain narratiivien avulla. (Hammer 2010, 269–270.) Hammer analysoi artikkelissaan Obaman vaalipuheita narratiiveina, joiden merkitys menestyksessä vaalikampanjassa on hänen mukaansa suuri. Onnistuneen narratiivin tulee vedota mahdollisimman laajaan äänestäjäjoukkoon, mutta samalla olla henkilökohtainen ja autenttinen. Puhujan tulee heijastaa ja personifioida omaa viestiään. (Hammer 2010, 287.)

Benedict Anderson on käsitellyt ajatusta valtiosta kuvitteellisena yhteisönä. Hänen mukaansa kansakunnat ovat *kuviteltuja*, sillä pienimpienkään kansakuntien jäsenet eivät voi tuntea toisiaan henkilökohtaisesti, vaikka jäsenten mielessä onkin kuva keskinäisestä yhteydestä. Kansakunnat kuvitellaan ja luodaan narratiiveilla, jotka kuvaavat yhteisöä sille itselleen. Yhteisöjen kuvittelu ei

kuitenkaan tarkoita, että jotkut niistä olisivat mahdollisesti jotenkin sepitteellisempiä tai valheellisempia kuin toiset, vaan yhteisöt erotetaan toisistaan niiden tapojen kautta, miten ne on kuviteltu. (Anderson 1991, 39–40.) Ernest Renan viittaa kansakuntien kuvitteluun hieman ironisesti toteamalla, kuinka ”[k]ansakunnan ydin on siinä, että kaikilla yksilöillä on paljon yhteistä, ja siinä, että he ovat myös unohtaneet kaikenlaista.”² (Renan 1947, Andersonin 1991: 39 mukaan). Narratiiveihin kansan rakentamisen välineinä liittyy aina joidenkin historian tapahtumien korostamista ja toisten jättämistä taka-alalle.

Joidenkin puolien korostamiseen ja toisten hiljentämiseen liittyy myös Rogers M. Smithin näkemys kansoista (peoplehood) ihmisten luomana konstruktiona aikaisempien kansojen muotojen pohjalta. Hänen mukaansa mikään kansa ei ole alkuperäinen tai luonnonmukainen, ja myös vahvaan ja kattavaan poliittiseen kansakuntaan (joihin mm. Yhdysvallat lukeutuu), kuuluu tiettyjen identiteettien ja yhteyksien hyväksyminen ja toisten hylkääminen. Vaikka poliitikko yrittää narratiivillaan rakentaa mahdollisimman laajaa kansakuntaa, on silläkin oltava rajat. Tietyt toiminnot ja ihmiset kuuluvat yhteisöön, kun taas toiset jätetään sen ulkopuolelle. Aleksanteri Suuren maailmanvalloituksessakin globaalien yhteisöjen jäsenten olisi tullut hyväksyä tietyt identiteetit ja hylätä toiset.

On kuitenkin huomattava, etteivät yritykset muodostaa vahvoja ja kattavia kansakuntia koske ainoastaan itsenäisten valtioiden johtajia. Yhtenäistä kansaa rakennetaan myös uskonnollisessa ja etnisyyttä korostavassa retoriikassa. Uskonnollisen kansakunnan rakentamisen lisäksi Yhdysvaltain historiassa valtion sisäisen alueellisen yhtenäisyyden korostaminen on ollut erityisessä roolissa. Sisällissotaa edeltänyt etelävaltioiden asukkaiden lojaliteetti osavaltiotaan ja Konfederaatiota kohtaan ylitti velvollisuudentunnon liittovaltiolle. (Smith 2003, 21–22.) Etelävaltioiden historiallinen identiteetti elää yhä edelleen vahvana yhdysvaltalaisessa kulttuurissa (ks. esim. McPherson 2003).

Smithille ”tarinat kansasta” ovat poliittisten johtajien aikaansaamia vakuuttavia historiallisia tarinoita, joissa retoriikan, symbolien ja toisten tarinoiden kautta pyritään aikaansaamaan narratiivin kuulijoissa hyväksyntä kansan sankarillisille identiteeteille ja saada heidät osallistumaan kyseisen narratiivin luomiseen. (Smith 2003, 45). Kansakunta muodostuu Smithin mukaan sekä narratiivin muodostajan että sen vastaanottajan toimesta, eikä kansakunta milloinkaan rakennu tyhjiössä.

² “Or l’essence d’une nation est que tous les individus aient beaucoup de choses en commun, et aussi que tous aient oublié é bien des choses.”

Jokaisella kansalla (yleisöllä) on jo olemassa identiteettinsä (identities), intressinsä (interests) ja ihanteensa (ideals), jotka yhdessä muodostavat pohjan ja rajat sille, millaisia kansakuntia voidaan kuvitella. Myös poliitikoilla itsellään on vain rajalliset identiteetit, intressit ja ihanteet, joiden puitteissa heidän tulee toimia. Näin ollen he tavoittelevat todennäköisemmin näkemyksiä kansasta, johon he vakiintuneesti jo kuuluvat. Poliittiset johtajat narratiivin luojina ovat ikään kuin rajoitettuja olemaan sitä, mitä ovat, ja miksi kokevat itsensä. Rakennettavaa tarinaa edeltävät rajoitteet eivät kuitenkaan täysin määrää, millaisia tarinoita voidaan luoda ja hyväksyä. Kansakuntien rakentaminen poliittisten johtajien ja kansalaisten välisenä prosessina on epäsymmetrinen poliittisten johtajien ollessa hallitsevassa asemassa narratiivin viestinnässä. (Smith 2003, 32–36.)

3.3. Representaatio, estetiikka ja metafora

Frank R. Ankersmit on pohtinut muun muassa poliittisen ja historiallisen representaation käsitettä esteettisen politiikan näkökulmasta. Representaatio ei tarkoita Ankersmitille mimeettistä edustusta, joka pyrkii mahdollisimman jäännöksättömään kansan heijastamiseen. Representaatio on sen sijaan esteettistä, jolloin erot edustettavien ja edustajan välillä ovat välttämättömiä. (Ankersmit 1996, 28.) Representaatio onkin kansan edustamisen sijaan esittämistä, jossa kysymys ei ole kansalaisten peilikuvamaisesta edustamisesta, vaan poliittisen todellisuuden esittämisestä ja luomisesta. Ankersmit vertaa esteettistä näkemystään toteuttavaa politiikkaa arkkitehtiin, jonka on ensin kuviteltava suunnittelemansa rakennus ja piirrettävä sen pohjapiirustus, ennen kuin rakennelmasta voi tulla konkretiaa. Poliittinen todellisuus ilmenee vasta representaation jälkeen ja on olemassa ainoastaan representaation kautta. Poliittista todellisuutta ei siis voi löytää tai paljastaa, vaan se tehdään erinäisissä poliittisissa menettelyissä. (Ankersmit 1996, 48 ja 51.) Tässä tutkimuksessa menettelynä on poliittinen puhe.

Pyrkiessään luomaan koherenttia kuvaa menneisyydestä historioitsija pyrkii näyttämään, kuinka erilliset tapahtumat liittyvät toisiinsa. Representaation avulla muotoillaan ja kuvataan uudelleen tapahtumia, jotka ovat näennäisesti ristiriitaisia. Kyky saavuttaa kompromisseja riippuukin historioitsijan tai poliitikon kyvystä representoida todellisuus uusilla tavoilla. Ankersmitin mukaan valokuvamaiseen vastaavuuteen pyrkivästä politiikosta ei pidä odottaa suuria. (Ankersmit 2002, 35–36.) Esteettistä politiikkaa on käsitelty kolmen tulkinnan kautta. Ensimmäkin se voidaan ajatella materiaalin manipuloimisen taiteeksi, eli poliitikon kyvyksi työstää ja hyödyntää olosuhteita haluamansa todellisuuden luomiseksi. Toiseksi esteettinen politiikka ja representaatio on haluttu

liittää taiteelliseen representaatioon ja poliitikon ”taiteelliseen vapauteen” luoda tulkintoja ja visioita poliittisesta todellisuudesta, jonka puitteissa poliitikko toimii. Kolmanneksi esteettisellä politiikalla voidaan viitata politiikan esityksellisyyteen, jossa merkityksellistä on kommunikoida luomansa merkitykset ja lopulta vakuuttaa yleisö tarjoamalla esittämilleen asiaintiloille samastumiskohteita. (Lattunen 2007, 282.)

Historian, ja joskus myös politiikan representaatiot ovatkin Ankersmitin mukaan pohjimmiltaan metaforisia ehdotuksia tietyn todellisuuden osan havaitsemiseksi. Historiallinen ja poliittinen representaatio on siis valintaa siitä, mitkä asiat otetaan mukaan historian (tai politiikan) narratiiviin, ja mitkä jätetään pois. Historioitsija ja poliitikko kun voisivat tarjota kuulijoilleen monta muutakin kuvaa todellisuudesta. He kuitenkin valitsevat nimenomaan ne kuvat menneisyydestä (tai poliittisesta todellisuudesta), jotka yhdessä tuottavat mielikuvan asiaintilasta, jonka he haluavat esittää. (Ankersmit 2002, 38.) Näiden representaatioiden oikeellisuutta ei voida arvioida objektiivisesti, sillä ei ole olemassa sääntöjä representaation todenmukaisuuden arvioimiseksi. Toimiakseen politiikassa henkilöltä vaaditaan Ankersmitin mukaan esteettistä lahjakkuutta, jotta hän voi representoida maailmaa omaperäisillä tavoilla. (Lattunen 2007, 280–281.) Ankersmitin representaation käsite liittyykin mielenkiintoisella tavalla objektivismin ja subjektivismin historiaan Antiikin ajasta romanttiseen traditioon ja lopulta Lakoffin ja Johnsonin teoriaan metaforasta objektiivisuuden ja subjektiivisuuden yhdistäjänä. Ankersmit tekee kuitenkin selväksi, ettei ole tarkoitus väittää historiallisen todellisuuden olevan pelkkä representaation tuote. Sen sijaan historiallisesta todellisuudesta ei voida puhua ilman historioitsijan esitystä, tai sen ulkopuolella. (Ankersmit 1996, 47.)

Kyky omaperäiseen, ei-valokuvamaiseen representaatioon poliittisesta todellisuudesta vaatii Ankersmitin mukaan poliitikolta esteettistä kykyä ja ymmärrystä (Ankersmit 2002, 36). Esteettinen politiikka taiteenkaltaisena politiikkana voidaan käsittää politikoinnin taidoksi ja taiteeksi. Poliitikon tulee olla luova löytääkseen kuhunkin tilanteeseen sopivat politiikanteon tavat. (Lattunen 2007, 277.) Metaforisesti ajateltuna poliitikko siis valitsee tietyn tavan tarkastella todellisuutta samalla hyläten ja piilottaen vaihtoehtoiset representaatiot. Tätä tietoista valintaa voidaan toki tarkastella muustakin retorisesta näkökulmasta, kuin metaforasta käsin. Tämä tutkimus kuitenkin fokusoi huomion nimenomaan metaforaan poliittisen suostuttelun välineenä, työkaluna yhtenäisen kuvan tai narratiivin luomiseksi poliittisesta todellisuudesta.

3.4. Kehys jäsentäjänä ja määrittäjänä

Toinen representaatiolle läheinen tapa ymmärtää todellisuuden esittämistä on mediatutkimuksen piirissä käytetty käsite kehyksestä (frame) ja kehystämisestä (framing). Käsitteen taustalla on Erving Goffman, joka hahmottaa kehyksen kokemuksen virran järjestämiseksi ja jäsentämiseksi mielekkäästi. Hänen mukaansa joutuessamme erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin, olennaista on ymmärrys siitä, mitä kussakin tilanteessa tapahtuu. (Goffman 1986, 8.) Tätä tilannemääritelmää voidaan soveltaa myös retoriikan tutkimukseen: ymmärtääkseen, mikä puhujan viesti on, kuulijalla tulee olla jonkinlainen tulkintakehikko, jota vasten suhteuttaa kuulemaansa. Nähdessämme mieshenkilön puhuvan innokkaalle kansanjoukolla tarvitsemme vihjeitä siitä, mikä on tilanteen luonne. Onko kyse kenties hurmoksellisesta uskonnollisesta auktoriteetista, pop-julkikkudesta vai sittenkin politiikan johtohahmosta?

Robert Entmanin mukaan ”[k]ehys toimii valitessaan ja korostaessaan joitakin todellisuuden ominaisuuksia ja peittäen toisia tavalla, joka kertoo yhtenäisen tarinan ongelmista, niiden syistä, moraalisisista seuraamuksista ja niiden muutoskeinoista.” (Entman 1996, 77–78.) Kehysten olennainen idea on siinä, että kuten metaforat, ne valitsevat jonkun tavan esittää todellisuutta: ne korostavat tiettyjä osia, piilottaen toisia. Tämän ne tekevät erilaisten symbolien, kuten metaforien avulla. Erkki Karvonen huomauttaa, kuinka itse kehys -käsitteen ideakin on metaforinen. Metaforan lähdealueena kehystetty taulu on tosin harhaanjohtava: metafora antaa ymmärtää itse pääasian, ”maalauksen” pysyvän muuttumattomana, ympäröivän marginaalisemman merkityksen kehyksen vaihtuessa. Kehyksen idea on kuitenkin juuri päinvastainen: ”maalaus” saa merkityksensä vasta erilaisten kehysten kautta. (Karvonen 2000, 78 ja 81.)

Kehyksen käsitteessä olennaista tälle tutkimukselle onkin kysyä, miksi puhuja käyttää juuri tätä kehystä, eikä jotakin toista? Kuten metaforat, kehykset paljastavat ja piilottavat osia todellisuudesta. Ymmärrän kehyksen käsitteen tässä tapauksessa merkitykselliseksi kriittisen metafora-analyysin kolmannessa, eli konseptuaalisten metaforien selittämisen- ja tulkintavaiheessa (ks. kpl 4.2.). Kehykselle läheinen termi diskurssi voidaan erottaa kehyksestä siten, että yhden diskurssin sisällä voi olla useampi kehys, ja toisaalta sama kehys voi esiintyä monessa eri diskurssissa. Termien osittaisesta päällekkäisyydestä huolimatta diskurssi on laajempi puhetapa, jota erilaiset kehykset rakentavat. (Horsti 2005, 64.)

Tässä tutkimuksessa tekeillä ei kuitenkaan ole diskurssi- eikä kehysanalyysi, sillä tarkoituksena on tutkia konseptuaalisten metaforien muodostamaa sanomaa, eikä kokonaista kehystä tai diskurssia. Kehys kun kuitenkin muodostuu paljon laajemmasta kokonaisuudesta kuin ainoastaan puhutusta kielestä. Kehyksen käsite antaa silti metaforien tulkintavaiheessa hyödyllisen työkalun puhutun kielen liittämiseksi ympäröivään todellisuuteen. Metafora muodostaa muiden symbolien kanssa laajempaa poliittista kokonaisuutta, poliitikon luomaa kehystä toiminnalleen. Puhuessaan poliitikko muodostaa yhteiskunnallisia tilannemääritelmiä, erittelee ongelmia, niiden syitä, seurauksia ja toimintaehdotuksia tulevalle. Poliitikko käyttää yhteiskunnallista määrittelyvaltaa puheissaan, ja pyrkii saamaan näkemykselleen kannatusta käytössään olevin keinoin.

Kehysanalyysi liittyy tähän tutkimukseen myös kriittisyyden käsitteen kautta. Karina Horsti näkee kehysanalyysin osaksi kriittistä tutkimusperinnettä, jossa erinäiset sosiaaliset käytännöt, kuten puhuttu kieli, nähdään sosiaalista maailmaa rakentavina. Julkisuus on yhteiskunnassa tila, jossa pohjimmiltaan kamppailaan merkityksistä. Kehysanalyysin kriittisyys liittyy viestinnän (tässä poliittisten puheiden) näkemiseen kamppailun välineinä, joissa kysymykset eriarvoisuudesta, vallasta ja poliittisuudesta ovat keskeisiä. Kehysanalyysiä onkin tutkimusmenetelmänä sovellettu runsaasti juuri erinäisten vähemmistöjen, aktivismin ja marginaaliryhmien julkisuutta käsittelevissä tutkimuksissa. (Horsti 2005, 45–46.) Mielestäni sekä kehysanalyysin että metafora-analyysin tekee potentiaalisesti kriittiseksi nimenomaan se, että niiden avulla on mahdollista tuoda näkyväksi poliittisissa puheissa käytävää kamppailua merkityksistä. Kyse ei olekaan yhteiskunnallisista itsestäänselvyksistä, vaan valinnalla, peittämällä ja korostamisella aikaansaadusta todellisuuden kuvasta.

4. CHARTERIS-BLACKIN METAFORA

4.1. Kielen, käytännön ja kognition tasot

Kun Lakoffin ja Johnsonin kiinnostus metaforaa kohtaan kumpuaa perimmiltään ajatusprosessiemme konseptuaalisesta metaforarakenteesta, Jonathan Charteris-Black puhuu ennen kaikkea metaforan retorisesta ja ideologisesta roolista diskurssissa. Hänen tavoitteenaan on kiinnittää huomiota metaforan usein piilotettuun suostuttelufunktioon, ja laajemmin kriittiseen tietoisuuteen kielestä. Hänen mukaansa metafora on suhteellinen konsepti, jota ei voi määrittellä millään yksittäisellä kriteerillä, vaan metaforaan on mahdollista sisältyä lingvistisiä, pragmaattisia ja kognitiivisia piirteitä, jotka ovat kaikki yhteydessä toisiinsa.

Metaforan lingvistiseksi puoleksi hän katsoo metaforan kyvyn aiheuttaa semanttista jännitettä joko konkretisoinnin tai personifioinnin kautta. Ilmaisut kuten ”tie voittoon” tai ”isänmaa” lasketaan siis metaforan lingvistiseen puoleen. Semanttinen jännite syntyy sanojen kuulijassaan herättämistä tunteista. Metaforan pragmaattinen puoli sen sijaan tarkoittaa metaforan käytön taustalla olevaa tarkoitusta suostutella kuulijaa. Charteris-Black määrittelee suostuttelun ”[...] vuorovaikutteiseksi kommunikatiiviseksi prosessiksi, jossa viestin lähettäjän tarkoituksena on vaikuttaa viestin vastaanottajan uskomuksiin, arvoihin, asenteisiin ja käyttäytymiseen.” (Suomennos minun.) Pragmatiikka korostuukin juuri metaforan käytössä poliittisessa diskurssissa sen suostuttelutavoitteen vuoksi. Kolmanneksi, ja kuten keskusteltu edellä, metaforan kognitiivinen ominaisuus tarkoittaa, että metafora paitsi aiheutuu siirtymistä ihmisen ajatusjärjestelmässä, mutta myös aiheuttaa muutoksia siinä. (Charteris-Black 2005, 8–15.)

Perustellessaan omaa teoriaansa metaforasta Charteris-Black siis pohjaa ajatteluaan Lakoffin ja Johnsonin kognitiivis-semanttiseen käsitykseen metaforasta, eli ajatukseen yksittäisten metaforien taustalla systemaattisesti olevista konseptuaalisista metaforista. Hän kuitenkin argumentoi, kuinka tätä näkökantaa tulee täydentää ottamalla huomioon metaforan pragmaattinen puoli, sillä metaforia käytetään aina jossakin vuorovaikutuskontekstissa, joka vaikuttaa metaforien rooliin. Siksi metaforan kognitiivista puolta ei voi käsitellä erillään sen suostuttelevasta tehtävästä diskurssissa. Lakoffin ja Johnsonin metodi konseptuaalisten metaforien tutkimiseen sallii metaforien suoraviivaisen vertailun suoraan diskurssista toiseen samojen kriteerien mukaan. Charteris-Black sen sijaan vaatii ottamaan huomioon puhujan aikeet, eli kontekstin, jotta voimme päätellä, miksi

jotkin konseptuaaliset metaforat on valittu, ja toiset jätetty käyttämättä. Metaforat eivät hänen mukaansa ole välttämättömiä semanttisen järjestelmän osia, vaan puhujan valinnan tulosta. Charteris-Black yhtyy metaforan semanttisia piirteitä kriittisesti tarkasteleviin teoreetikoihin (kuten Sadock ja Searle), jotka yhdistävät metaforan semantiikan sijaan tiiviisti pragmatiikkaan. Charteris-Black palaa näkemyksessään metaforasta aina Aristoteleen saakka, joka käsitteli metaforaa osana retoriikkaa, julkista puhetaitoa. (Charteris-Black 2004, 9–10.)

Voidaankin katsoa, että Charteris-Blackin ymmärrys metaforasta on vähemmän koko ajatusjärjestelmän metaforisuutta kuvaava (kuten Lakoff & Johnson käsittävät), vaan enemmänkin kyse on valinnasta, pragmatiikasta ja lingvistiikasta. Kun Lakoff ja Johnson keskittyvät ihmisen ajatusprosesseihin ja todellisuuden ymmärtämiseen inhimillisten käsitejärjestelmien kautta, Charteris-Blackin tavoitteena on selvittää metaforaa kielenkäyttönä, ideologioiden rakennusvälineenä, suostuttelun keinona ja puhujan valintana. Hänen analyysinsä ydin on siinä, että metaforaa käytetään aina tietyssä vuorovaikutuskontekstissa, joka hallitsee niiden roolia. (Charteris-Black 2004, 8–9.) Voisikin sanoa, että Charteris-Blackin ajattelua metaforasta leimaa käsitys sen poliittisuudesta.

Toisin kuin Lakoff ja Johnson, Charteris-Black korostaa metaforan olevan ennen kaikkea lingvistinen ilmiö, vaikka sillä voikin olla pragmaattisia ja kognitiivisia ominaisuuksia. Koska metafora on näkökulma kielenkäyttöön, mikä tahansa ilmaisu voi olla metaforinen, jos konteksti tekee siitä metaforisen (Charteris-Black 2005, 14). Charteris-Black määrittelee metaforan

”[...] lingvistiseksi representaatioksi, joka seuraa sanan tai ilmauksen siirtymästä kontekstista tai alueesta, jossa sen oletetaan esiintyvän, toiseen kontekstiin tai alueeseen, jossa sen ei oleteta esiintyvän, siten aiheuttaen semanttista jännitettä.” (Suomennos minun.)

Metaforalla voikin hänen mukaansa olla vain jokin lingvistisestä, pragmaattisesta tai kognitiivisesta ominaisuudesta, tai kaikki nämä ominaisuudet. Täten ei myöskään voida saavuttaa täyttä yksimielisyyttä siitä, mikä lasketaan metaforiseksi ilmaukseksi, vaan määrittelyt riippuvat aina kontekstista. Metafora voi olla yhtä lailla ajattelutapa, suostuttelun keino, kuin kielellinenkin ilmiö (Charteris-Black 2004, 20–22).

Charteris-Black keskustelee tutkimuksissaan metaforan roolista argumenttien rakentumisessa ja metaforan suhteesta ideologiaan ja myyttiin muun muassa poliittisessa ja uskonnollisessa diskurssissa (Charteris-Black 2005, 3). Metafora, ideologia ja myytti jakavat hänen mukaansa saman suostuttelutehtävän ja potentiaalisen sekä kognitiiviseen että tunteen tason sidoksisuuteen. Ne

eroavat toisistaan siinä, missä määrin ne perustuvat tietoiseen kognitioon tai tiedostamattomiin mielikuviin. Kun ideologia vaikuttaa tietoisesti asetettujen uskomusjärjestelmien, asenteiden ja arvojen kautta, myytti vetoaa samojen keinojen kautta, mutta tiedostamattomalla tasolla. Metafora sen sijaan on erityinen suostuttelun keino, sillä se vaikuttaa sekä tietoisella että tiedostamattomalla tasolla. Tästä seuraa, että metaforaa käytetään usein elämän moraalisen näkökulman legitimisaatioon. Siksi metafora on paljon käytetty suostuttelun keino poliittisessa ja uskonnollisessa diskurssissa. Metaforan kieli aktivoi arvoja, joita asetamme ajatuksille ja uskomuksille. Nämä arvot liikkuvat usein hyvä–paha -asteikolla. Tämä tapahtuu lähdesanojen (vaikkapa taistelu) negatiivisten tai positiivisten mielleyhtymien siirtymisestä metaforan kohteeseen (vaikkapa politiikka). Ilmaisun metaforinen merkitys muodostuu näistä joko tietoisista tai tiedostamattomista konnotaatioista, jotka nousevat esiin sanojen ei-metaforisesta kontekstista. Charteris-Black antaa esimerkin brittiläisestä diskurssista, jossa sanoilla, jotka liittyvät konfliktiin on havaittu olevan positiivinen arvo. Metaforan rooli (poliittisessa) diskurssissa onkin juuri legitimoida haluttua politiikkaa käyttäen taustalla olevaa sosiaalista ja kulttuurista arvojärjestelmää. (Charteris-Black 2005, 13–14.)

4.2. Kriittinen metafora-analyysi

Metodina kielenkäytön taustalla olevien arvojärjestelmien erittelyyn käytän Charteris-Blackin korpuslingvistiikan, kognitiivisen lingvistiikan ja kriittisen diskurssianalyysin pohjalta kehittämää korpusanalyysia. Kuten kehys- tai diskurssianalyysin, kriittisen metafora-analyysin perimmäisenä tarkoituksena on paljastaa kielenkäyttäjän piilossa olevia ja mahdollisesti tiedostamattomia tarkoituksia. Charteris-Blackin tapa tutkia metaforia ei kuitenkaan ole käännteentekevä uudistus metaforatutkimuksen kentällä. Muun muassa Cameron ja Low (1999, 88) kuvaavat metafora-analyysia kolmivaiheisena prosessina, jossa aineistosta kerätään esimerkkejä aihetta käsittelevistä lingvistisistä metaforista, kootaan yksittäisistä metaforista konseptuaalisia metaforia, ja lopulta selitetään konseptuaalisten metaforien avulla ajatusrakenteita, jotka toimivat pohjana ihmisten ajatusrakenteille ja uskomuksille. Hieman samankaltaista, kolmivaiheista metaforien luokitteluprosessia on kuvailut myös Fairclough (1995), joka puolestaan perustaa oman näkemyksensä Hallidayn funktionaaliseen paradigmaan kuuluvaan lingvistiikkaan (Charteris-Black 2004, 34).

Charteris-Black kutsuu tätä metodikehikkoa kriittiseksi metafora-analyysiksi, jossa on kolme vaihetta. Ensimmäisellä tasolla aineistosta tulee tunnistaa mahdolliset metaforat. Kuten olen keskustellut edellä, erityisenä haasteena on tunnistaa, mitkä ilmaisut ovat metaforisia juuri tässä kontekstissa. Tässä vaiheessa on olennaista huomata, että mikä tahansa sana voi muodostaa metaforan kontekstin niin määriteltessä ja puhujan tarkoittaessa sen metaforaksi. Charteris-Blackin metaforan määritelmän mukaan ilmaisusta tulee löytyä semanttista inkongruenssia tai jännitettä joko lingvistikalla, pragmaattisella tai kognitiivisella tasolla. Tämä ristiriita johtuu siirtymistä yhdestä alueesta (domain) toiseen alueeseen. Metaforaehdokkaat lasketaan aineistosta, ja niistä karsitaan metaforan määritelmään kuulumattomat ilmaisut ja jäljelle jääneet metaforat jaotellaan niiden niin sanottujen avainsanojen mukaan. Tutkija voi hyödyntää näitä useissa metaforissa toistuvia avainsanoja etsiessään aineistosta samaan luokkaan kuuluvia ilmaisuja. On kuitenkin huomattava synonyymien ja kiertoilmaisujen mahdollisuus, jonka vuoksi kriittisen metafora-analyysin ensimmäistä vaihetta ei voi tehdä tarkasti käyttäen hyödyksi jotakin korpus-analyysiohjelmaa. Kriittisessä metafora-analyysissä tutkijan huomiot eivät ole korvattavissa tietokoneohjelmalla.

Charteris-Black korostaa, kuinka metaforien tunnistaminen on erityisen olennaista analyysin onnistumisen kannalta, sillä joskus raja metaforisuuden ja kirjaimellisen tulkinnan välillä voi olla tulkintakysymys, ja se voi vaihdella puhujien välillä. Esimerkiksi George W. Bushin vuoden 2001 terroristi-iskujen jälkeen käyttämä ”ristiretki terroria vastaan” -metafora tulkittiin muslimimaissa kirjaimellisesti, sillä konfliktin motiivi näyttäytyi metaforan mukaan uskonnollisena. Tämän metaforan avainsana on luonnollisestikin juuri *ristiretki*.

Myös jo yleiseen kielenkäyttöön vakiintuneet metaforat tulee tunnistaa tekstistä, vaikka siirtymä lähde- ja kohdealueiden välillä olisi tapahtunut jo aikaa sitten ja ilmaisusta tullut osa tavanomaista kielenkäyttöä. Metaforien tunnistamisvaiheessa tutkija työskentelee ikään kuin korpuksensa sisällä tunnistuen aineistosta metaforisiksi laskettavia ilmaisuja ja tulkiten kunkin ilmaisun metaforisuuden astetta. Julkisesti saatavilla olevien tekstiaineistojen tutkimus on kuitenkin läpinäkyvää lukijan voidessa empiirisesti testata tutkijan luokitteluja, tarkkuutta ja virheettömyyttä metaforien tunnistamisvaiheessa. Metodin tekee läpinäkyväksi lukijalle se, että todisteet puhujan ideologisiin ja retorisiin tavoitteisiin nousevat korpuksesta itsestään, eivätkä ne ole piilossa lukijalta, ainoastaan tutkijan mielessä kehittyneitä assosiaatioita. (Charteris-Black 2004, 35–37.)

Toinen vaihe kriittisessä metafora-analyysissä on metaforan tulkinta. Tässä vaiheessa luodaan suhde metaforien ja niitä määrittävien kognitiivisten ja pragmaattisten tekijöiden välille. Tähän kuuluu konseptuaalisen metaforan, ja jos mahdollista, myös konseptuaalisen avaimen tunnistus. Ristiretki-esimerkissä Bushin tarkoittama toisen asteen merkitys, konseptuaalinen metafora, on POLITIIKKA ON USKONTOA. Tulee muistaa, että kuten Lakoff ja Johnson konseptuaalisen metaforan määrittelevät, tehdäksemme väitteen konseptuaalisen metaforan olemassaolosta, aineistosta tulee löytyä useita lingvistisiä representaatioita, jotka toistavat systemaattisesti samaa käsitettä. Yhden metaforan on mahdotonta muodostaa konseptuaalista metaforaa. (Charteris-Black 2004, 37–39.) Konseptuaalinen avain on sen sijaan kolmannen asteen merkitys, joka puolestaan sitoo yhteen ja selittää konseptuaalisia metaforia. Jos vaikkapa poliitikko personifioi puheessaan Yhdysvaltain valtion, olisi konseptuaalinen metafora AMERIKKA ON HENKILÖ, ja konseptuaalinen avain VALTIO ON HENKILÖ. Metaforatutkimuksessa konseptuaaliset metaforat ja konseptuaaliset avaimet on tapana kirjoittaa versaalilla käyttäen hieman pienempää fonttikokoa verrattuna muuhun tekstiin. Tällä tavoin metaforat on helppo erottaa leipätekstistä, eikä metaforia tarvitse erottaa virkkeessä välimerkein.

Konseptuaaliset metaforat ja avaimet ovat kuitenkin ainoastaan analyysityökaluja ja abstraktin päättelyn tulosta, eivätkä suoraa kuvausta todellisuudesta. Niiden tehtävänä on toimia alustavina malleina analyysille, jonka kuluessa ne joko hyväksytään osaksi laajempaa tulkintakehikkoa tai hylätään tutkijaa kiinnostamattomina. Konseptuaalisten metaforien ja avainten tehtävä onkin niiden keskinäisten suhteiden – konfliktien, päällekkäisyyksien tai vastakkaisuuksien – kautta tehdä tutkijalle ymmärrettäväksi niiden roolia puhujan viestin rakentamisessa. Niiden välinen analyysi mahdollistaa eri lähdealueiden välisten suhteiden tunnistamisen ja niiden tutkimisen. Konseptuaaliset metaforat ja avaimet myös helpottavat teorian muodostamista kuvatessaan metaforaa taloudellisemmalla ja yksinkertaisemmalla tavalla verrattuna yksittäisten metaforien tutkimiseen. (Charteris-Black 2004, 247.)

Edellä keskustellut toisen ja kolmannen asteen merkitystasot selittävät siis pintatason metaforien vaikuttimia, ja toimivat käytännöllisenä työkaluna figuratiivisen kielenkäytön kuvailemiseen ja luokitteluun. Konseptuaaliset metaforat ja konseptuaaliset avaimet purkavat semanttisen jännitteen, jonka tekstitason metaforat ovat rakentaneet. Ne siis toimivat ikään kuin toiseen suuntaan kuin yksittäiset metaforat tekstissä. Niiden avulla voidaan tarkastella, mitä lähdealueen (USKONTO) ominaisuuksia nostetaan kuvaamaan kohdealuetta (POLITIIKKA). Tämä metaforan semantiikkaan pureutuva taso ei kuitenkaan vielä selitä yksittäisen puhujan tarkoituksia, vaan siihen tarvitaan

lähestymistä pragmaattiselta tasolta. Charteris-Blackin mukaan Lakoffin käsityksessä metaforasta ongelmana onkin, ettei hän näe metaforaa inkongruenttina ilmiönä, sillä hänen metaforateoriansa perustuu pääosin psykologiaan eikä pragmatiikkaan. Lakoffin teoria ei selitä, mitkä ilmaukset todennäköisesti tulkitaan metaforisesti eikä tarjoa ehtoja tulkinnalle. Pragmaattinen näkökulma metaforaan, eli kontekstin huomioon ottaminen on välttämätön selitettäessä yksittäisen puhujan tarkoitteita metaforan käytön avulla. Konseptuaalinen metafora kyllä yhdistää lähde- ja kohdealueen erilaisia ominaisuuksia, mutta tämän analysoiminen ei vielä riitä puhujan laajemman sanoman tulkitsemiseen. (Charteris-Black 2004, 16–17.)

Kriittisen metafora-analyysin kolmas vaihe tarjoaa keinon Lakoffin näkökulman täydentämiseksi pragmatiikalla. Tähän vaiheeseen kuuluu metaforan sosiaalisen ja suostuttelevan roolin selittäminen. Ideologisten ja retoristen vaikuttimien identifiointi edellyttää metaforan kehys- tai diskurssifunktion huomioon ottamista, eli esimerkiksi sitä, mikä taho metaforia tuottaa ja mikä on niiden rooli metaforan suostuttelupotentiaalissa. Metaforan ideologinen rooli onkin siis aina yhteydessä pragmatiikkaan: johonkin konkreettiseen tavoitteeseen, joka metaforan käyttäjällä on. (Charteris-Black 2004, 39–41.) Kognitiivinen semantiikka (Lakoffin malli) on riittävä ymmärtääksemme sitä miten kuulijat tulkitsevat metaforia, mutta saadaksemme selville miksi tietyt metaforat on valittu spesifin kehyksen sisällä, tutkijan on otettava huomioon kulttuurin, historian ja ideologian sosiaaliset vaikutukset metaforan valintaan. Kognitiivinen semantiikka selittää paremmin metaforien *ymmärrystä*, kun taas kriittinen metafora-analyysi pureutuu siihen, miksi tietyt metaforat on *valittu*. (Charteris-Black 2004, 243 ja 247.)

George W. Bushin ristiretki-metafora sai kirjaimellisen merkityksen Osama Bin Ladenin puheissa, joissa hän rakensi Bushin metaforan pohjalta suostuttelevan konseptuaalisen metaforan KONFLIKTI ON USKONTOA. Näin hän käytti Bushin metaforiseksi tarkoittamaa ilmaisua määrittääkseen konfliktin länsivaltojen kanssa täysin uskonnollisin termein, pois sekulaarisesta. Molempien puhujien metaforien käytöllä oli sekä retorisia että ideologisia motivaatioita. Näin siis konflikti konseptuaalisten metaforien tulkinnassa voi aiheuttaa ristiriitaisia tulkintoja myös käsitteestä, jota metaforat koskevat. (Charteris-Black 2004, 39–41.)

Mikä sitten tekee kriittisestä diskurssianalyysistä *kriittisen*? Suhtautuuko metafora-analyytikko jollakin tavalla arvostellen tai epäilevästi tutkimaansa aineistoon ja siitä nouseviin löydöksiin? Charteris-Black vastaa kriittisyyden metafora-analyysiin tulevan metaforan käsittämisestä pragmaattisena kielenkäytön välineenä. Jos metafora ymmärretään ainoastaan kognitiivisen

käsitejärjestelmän osana ja unohdetaan pragmatiikka, metaforasta tulee pelkkä tiedostamaton refleksi, kun taas pragmaattisen näkemyksen mukaan puhuja käyttää metaforaa yhdistääkseen käytettävissään olevia kognitiivisia ja lingvistisiä elementtejä. (Charteris-Black 2004, 11.) Charteris-Blackille metafora on tehokas suostuttelun keino yhdistettynä puhujan tietoiseen tarpeeseen vakuuttaa kuulija, ja tutkijan ja metodin kriittisyys nousee tästä tarpeesta ja näiden intentioiden esiintuomisesta. Charteris-Black liittyy metafora-analyysin kiinteästi osaksi kriittistä diskurssianalyysiä, missä kriittisyys viittaa teoreettiseen ja metodologiseen näkemykseen sosiaalisen ja poliittisen järjestyksen esiin tuomisesta ja mahdollisesta muuttamisesta. (Charteris-Black 2004, 29.) Tietoisuuden lisääminen metaforasta kriittisen metafora-analyysin keinoin antaa kuulijalle uusia mahdollisuuksia ymmärtää maailmaa, jota kuvataan ja rakennetaan metaforan keinoin.

Kriittinen metafora-analyysi kuuluu kriittisen lingvistiikan perinteeseen, jossa analysoidaan aineistoa käyttäen tarkoituksenmukaisia lingvistisiä työkaluja ja viitataan aineiston historialliseen ja sosiaaliseen kontekstiin, jotta tutkija voi tuoda normaalisti kätketyn ideologian pintaan sen tarkastelua varten (Fowler 1991, 89). Charteris-Black ymmärtää metaforan sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti välineeksi paitsi esitysten luomiseen maailmasta, myös osallistumiseen ympäröivän todellisuuden konstruointiin: sen ideologioiden, valta- ja alistussuhteiden määrittelyyn ja uudelleen luomiseen (Charteris-Black 2005, 28). Jos metaforat vaikuttavat ihmisen ymmärrykseen sosiaalisesta ja poliittisesta todellisuudesta, silloin näissä määrittelyissä on myös aina kyse alistussuhteiden olemassaolosta ja vallasta määritellä todellisuutta. Metafora sosiaalista todellisuutta rakentavana elementtinä voi vaikuttaa ideologioihin ja valtasuhteisiin, jolloin tutkijan perimmäiseksi tehtäväksi muodostuu näiden elementtien kriittinen erittely, näkymättömän näkyväksi tekeminen. Kuten Charteris-Black toteaa, kriittinen lähestymistapa yhteiskunnan valtaapitävien kielenkäyttöön voi paljastaa, minkälaisia rakennelmia on heidän kielenkäyttönsä taustalla (Charteris-Black 2004, xiii).

5. PUHEIDEN METAFORAT

5.1. Matka

Kaikkein läpitunkevin ja monitahoisin Barack Obaman puheissa esiintyvä metafora on matkan metafora (journey). Sen käyttö tihenee korpuksen ensimmäisessä osassa kronologisesti siten, että vuodelta 2004 olevassa puheessa on vain kolme matkametaforaa, marraskuulta 2008 olevassa vaalipuheessa niitä on kahdeksan, kun taas eniten niitä on virkaanastujaispuheessa tammikuulta 2009, yhteensä neljätoista kappaletta. Ensimmäisestä liittovaltion tila -puheestakin matkametaforia löytyy vielä kahdeksan. Vaikka matkalla kuvataan puheissa montaa muutakin asiaa kuin presidentinvaaleja, heijastaa matkametaforien tihentyminen vaaliprosessin loppua kohti myös vaalin tunnelman tiivistymistä. Konseptuaalinen metafora PRESIDENTINVAALI ON MATKA toistuu etenkin kampanjan keskivaiheen puheissa, jolloin matka kohti tulevaa presidenttiyttä on vielä kesken, ja vaalin tulos on epävarma. Obama toteaa muun muassa, että kampanjassa ollaan oltu kaukana jäljessä, kiipeäminen on ollut jyrkkää ja matka on ollut epätodennäköinen³.

Presidentinvaali on kuitenkin vain yksi asia, jota matkametaforalla halutaan ilmaista. Toinen matkasta ammentava konseptuaalinen metafora on AMERIKAN HISTORIA, NYKYISYYS ja TULEVAISUUS ON MATKA. Matkanteko kytketään ajalliseen ulottuvuuteen ensimmäisen korpuksen jokaisessa puheessa. Aikaa (HISTORIA, NYKYISYYS, TULEVAISUUS) käsitteellistetäänkin puheissa ikään kuin sillä olisi avaruudellinen ulottuvuus (MATKA). Obama liittii konseptuaalisen metaforan AMERIKAN MENNEISYYS ON MATKA tarinaan Yhdysvaltain historiasta, jota hän haluaa representoida. Hän käyttää Abraham Lincolnin perintöä rinnastaessaan nykyajan vaikeudet Lincolnin ajan haasteisiin käyttäen matkanteon termistöä⁴. Historiaa kuvataan matkana myös Obaman vakuuttaessa, etteivät ”[m]atkantekoomme ole koskaan kuuluneet oikopolut tai tyytyminen vähempään. Se ei ole ollut empivien tie [...]”⁵ Tulee myös muistaa, että tie, kulkeminen ja matkanteko ovat erityisessä symbolisessa asemassa Yhdysvaltain historiassa ja kulttuurissa. Alkaen lännen valloittaneista uudisraivaajista ja Route 66 -tien kulttuurisesta, mantereen halki kulkevasta perinteestä ja päättyen Interstate-järjestelmän syntyyn, teistön ja matkanteon symbolinen merkitys

³ “For most of this campaign, we were far behind, and we always knew our climb would be steep.” ja “[...] the staff who believed in our improbable journey and rallied so many others to join.” (Obama 8.1.2008).

⁴ “Abraham Lincoln [...] had his setbacks, [...] [b]ut he moved a nation and helped free a people.” (Obama 10.2.2007).

⁵ “Our journey has never been one of shortcuts or settling for less. It has not been the path for the fainthearted [...]” (Obama 20.1.2009).

on Yhdysvalloissa aivan erityinen. Esimerkiksi juuri Route 66 elää Yhdysvaltain mytologiassa nyt ehkä vahvemmin kuin koskaan. (Henriksson 1998, 11–13.) Tämä konteksti antaa myös Barack Obaman retoriikassa esiintyville matkametaforille lisäpainoa, ja osaltaan selittää niiden runsasta käyttöä yhdysvaltalaisessa poliittisessa retoriikassa.

Vuoden 2010 kongressivaalien kampanjoinnin aikana Obama käyttää useasti poikkeuksellisen laajaa, humoristista matkametaforaa ojassa olevasta autosta. Hän kuvailee talouden olevan auto, jonka republikaanihallinto on ajanut ojaan. Demokraatit Obaman johdolla yrittävät pelastaa tilanteen ja vetää auton ojasta republikaanien katsoessa toimintaa vierestä, kritisoiden ja juoden virvokkeita:

“It’s as if they drove a car into the ditch and then we had to put on our boots and go down there in the mud, and we’ve been pushing and shoving. And they’ve been standing aside and watching us, and saying, you’re not pushing right, you’re not pushing fast enough. You know, they’re drinking on a Slurpee or something and -- “No, no.”

So we’re huffing and puffing, and we finally get this car out of the ditch, finally have it on level ground. We’re moving forward. And they turn to us and say, we want the keys. Well, you can’t have the keys back. You don’t know how to drive. You got us into the ditch. You can get in the backseat if you want.

If you want to make your car go forward, what do you do? You do it in D. If you want it going backwards, what do you do? You put it in R. That’s not an accident.” (Obama 17.8.2010).

Vaikka metaforan yhteydessä ei suoraan mainita puhuttavan juuri taloudesta, metafora sijoittuu keskelle Yhdysvaltain talousvaikeuksia kuvaavaa kehystä. Vasta myöhemmin selvennetään puhuttavan juuri taloustilanteesta: “Jos annamme heille avaimet tähän talouteen, he ajavat sen heti takaisin ojaan.”⁶ Viittaus auton D (drive) ja R (reverse) -vaihteisiin liittyy demokraatteihin (D) ja republikaaneihin (R), joista ensimmäinen vie Obaman mukaan autoa (taloutta) eteenpäin, kun taas jälkimmäinen laittaa päälle peruutusvaihteen. Republikaanit kuvataan metaforassa sivustakatsovinan nurisijoina⁷ jotka eivät suostu auttamaan, jotta auto (talous) saataisi ylös ojasta.

Obama palaa samaan matka- ja autometaforaan vielä kuukausia myöhemmin lehdistötilaisuudessa, jossa hän toteaa kuinka hänen mielestään Yhdysvaltain talous ei ole enää matkalla taaksepäin, vaan jumissa vapaalla vaihteella⁸. Amerikkalaisia yrityksiä kuvataan työpaikkojen luomisen todellisena moottorina (Obama 27.1.2010). Vielä vuotta myöhemmin Obama käyttää puheessaan kongressille

⁶ “If we give them the keys to this economy, they are going to drive it right back into the ditch.” (Obama 17.8.2010).

⁷ “That’s not how you do it! Do it this way!” And so every once in a while we’d offer, “Why don’t you guys come down here, help us push?” “No, no, no.” (Obama 17.8.2010).

⁸ “So I think it would be hard to argue that we’re going backwards. I think what you can argue is we’re stuck in neutral. We are not moving the way we need to.” (Obama 3.11.2010).

metaforaa taloudesta koneena viitatessaan Yhdysvaltain talouden olevan maailman moottori (Obama 8.9.2011). Autoon viittaava konseptuaalinen metafora on jyrkkä poikkeus toisen korpuksen retorisesta tyylistä, jossa lennokkaat metaforiset maalailut ovat huomattavasti vähentyneet sitten ensimmäisen korpuksen vaalipuheiden. Kolmen vuoden 2010 välikauteihin ajoittuvien puheiden voidaankin ajatella olevan suostuttelevaan pyrkiviä vaalipuheita, joissa puhujalla on lupa käyttää lennokkaampaa kieltä kuin tavanomaisessa presidentillisessä retoriikassa. Ne voidaan metaforan käytöltään rinnastaa ensimmäisen korpuksen presidentinvaalipuheisiin.

Paremminkin kuin AMERIKAN TALOUS ON AUTO, kyseistä konseptuaalista autometaforaa voi hahmottaa ajattelemalla auton matkanteon mahdollistavaksi välineeksi. Maailman autoistuneimmassa valtiossa ilman nelipyörää on vaikeaa lähteä matkantekoon. Metaforan voikin ymmärtää laajemmin tarkoittamaan konseptuaalista metaforaa TALOUDENHOITO ON MATKANTEKOA. Toisaalta Obama vertaa myös itseään autoon kertomalla, kuinka kansalaiset ovat voineet tutustua hänen johtamistyyliinsä jo ennen presidenttiyttä nostamalla konepeltiä ja potkimalla renkaita⁹. Tällä metaforalla Obama rinnastaa itsensä välineeksi, jolla maan tilannetta saadaan liikutettua matkalla eteenpäin: "[...] I'm just going to be looking forward to playing my part in helping that journey along." (Obama 3.11.2010). Obaman presidenttikauden aikaisessa konseptuaalisessa autometaforassa Amerikka on matkalla, auto on ojassa ja matkustajat taistelevat ajajanpaikasta. Periamerikkalaisessa kuvassa autolla ohjataan paitsi taloutta, myös ajetaan tulevaisuuteen: "Ja me jatkamme amerikkalaisen autoteollisuuden vakuuttamista päästötötehoikkaiden autojen ja rekkojen rakentamiseen, jotka kuljettavat meitä kohti puhtaan energian tulevaisuutta."¹⁰

AMERIKAN NYKYISYYS ON MATKA -konseptuaalista metaforaa Obama käyttää ensimmäisessä korpuksessa kuvatessaan nykyhetkeä "historian risteykseksi"¹¹, jossa Yhdysvaltain tulee tehdä oikeat valinnat muiden kansojen odottaessa Amerikalta johtajuutta. Yleisin puheista löytyvä, aikaan liittyvä konseptuaalinen metafora on AMERIKAN TULEVAISUUS ON MATKA. Matkan termistön avulla tehdään kuulijoille konkreettiseksi sitä työtä, joka Obaman mukaan on tehtävä matkan määränään saavuttamiseksi tulevaisuudessa. Sekä maan hallinnolla Washingtonissa¹²,

⁹ "And they got a pretty good look at me up close and personal, and they were able to lift the hood and kick the tires [...]." (Obama 3.11.2010).

¹⁰ "And we will continue to reaffirm [...] American auto industry that [...] builds the fuel-efficient cars and trucks that will carry us toward a clean-energy future." (Obama 14.4.2009).

¹¹ "As we stand at this crossroads of history, the eyes of all nations are once again upon us, [...] waiting for us to lead." (Obama 24.2.2009).

"I believe that as we stand at this crossroads of history, we can make the right choices, and meet the challenges that face us." (Obama 27.7.2004).

¹² "Washington has a long way to go." (Obama 10.2.2007).

koululaisilla¹³, että kaikilla amerikkalaisilla¹⁴, on edessään pitkä matka, ennen kuin halutut tavoitteet voidaan saavuttaa. Kaikkia amerikkalaisia pyrkii puhuttelemaan myös Martin Luther Kingiä lainaava matkametafora ”Amerikka, me emme voi kääntyä takaisin. Emme voi kävellä yksin. Tällä hetkellä, näissä vaaleissa, meidän tulee vielä kerran luvata marssia tulevaisuuteen.”¹⁵ Tämä matkametafora on mielenkiintoinen ja tehokas sen yhdistäessä kolme elementtiä: matkametaforan, uskonnon ja presidentinvaalit. Kingin perinnöstä ammentava uskonnollinen diskurssi korostuu entisestään Obaman lainatessa Raamattua (Kirje heprealaisille 10:23¹⁶) lausueessaan ”Let us keep that promise [...] and in the words of Scripture hold firmly, without wavering, to the hope that we confess.” (Obama 28.8.2008). Vahva uskonnollinen diskurssi ja matkametaforat yhdessä luovat mielikuvan luotettavasta opastajasta, joka johtaa kansaansa järkkymättä kohti päämäärää. Suhteellisen tuoreelle poliitikolle uskonnollinen diskurssi on tärkeä sen luodessa käyttäjälleen auktoriteetti- ja johtaja-asemaa.

Matkalla kuvataan ensimmäisen korpuksen puheissa muutakin kuin aikaa ja vaaleja. Matkaksi käsitetään myös luonnonsuojelu¹⁷, orjien vapautus¹⁸ ja kampanjassa toistunut toivo paremmasta tulevaisuudesta¹⁹. Obama esittää myös omaa poliittista uraansa matkana. Iowan esivaalien jälkeen hän toteaa matkansa alkaneen Chicagon kaduilta (Obama 3.1.2008), ja Illinoisissa vuotta aiemmin Obama lainaa Martin Luther Kingiä ja vakuuttaa marssivansa äänestäjien kanssa tulevaisuuteen (Obama 10.2.2007). Matkametaforat ovatkin Obaman muutoksen politiikan välineitä. Matka tehdään jonnekin, jossa ei ennen ole käyty (Charteris-Black 2005, 95), kuten myös poliitikko suostuttelee äänestäjiä osallistumaan haluamaansa yhteiskunnalliseen muutokseen. Matkametaforissa lingvistiset, pragmaattiset ja kognitiiviset ulottuvuudet yhdistyvät luoden kansalaisia vahvasti suostuttelevan kokonaisuuden.

Muutamaan otteeseen Obama käyttää uskonnolliseen kehykseen liittyviä valo- ja pimeysmetaforia, joihin liittyy myös matkanteon ulottuvuus. Oltuaan sata päivää virassa Obama sanoo

¹³ “These education policies will open the doors of opportunity for our children. But it is up to us to ensure they walk through them.” (Obama 24.2.2009).

¹⁴ “The road ahead will be long. Our climb will be steep. We may not get there in one year or even one term, but America – [...] we will get there.” (Obama 4.11.2008).

¹⁵ “America, we cannot turn back. We cannot walk alone. At this moment, in this election, we must pledge once more to march into the future.” (Obama 28.8.2008).

¹⁶ “Let us hold fast the confession of our hope without wavering, for he who promised is faithful” (Holy Bible, The English Standard Version, Hebrews 10:23).

¹⁷ “We can [...] save our planet from a point of no return [...]” (Obama 8.1.2008).

¹⁸ “It was whispered by slaves [...] as they blazed a trail toward freedom through the darkest of nights.” (Obama 8.1.2008).

¹⁹ “[H]ope is not blind optimism. It’s not ignoring the enormity of the task ahead or the roadblocks that stand in our path.” Obama 3.1.2008).

lehdistötilaisuudessaan, kuinka ”[Amerikka] säilyy johtotähtenä kaikille uupuneille kulkijoille rajojemme ulkopuolella, ketkä yhä unelmoivat että on olemassa paikka, missä kaikki tämä on mahdollista.”²⁰ Metafora johtotähdestä, merkkivalosta tai majakasta (beacon) toistuu yhteensä kolmesti (Obama 27.7.2004 ja 30.4.2009). Pimeyden metaforaa Obama käyttää New Hampshiren osavaltion esivaalin jälkeisessä puheessa sanomalla kuinka “te voitte olla uusi enemmistö joka johtaa tämän valtion pois pitkästä poliittisesta pimeydestä – demokraatit, sitoutumattomat ja republikaanit jotka ovat väsyneitä jakoihin ja häiriötekijöihin jotka ovat varjostaneet Washingtonia [...]”²¹ Jo vuoden 2004 puheessa käytetään ilmaisua poliittisesta pimeydestä ja kirkkaammasta päivästä, joka koittaa politiikan edetessä demokraattien haluamaan suuntaan (Obama 27.7.2004). Samassa puheessa Obama toteaa kahdesti toivovansa voida johdattaa ihmisiä oikeaan suuntaan²². Paimenena tai tiennäyttäjänä toimiminen liittyy paitsi uskonnolliseen, myös matkametaforien kehukseen.

Kun yllä keskustellut, matkaan liittyvät konseptuaaliset metaforat viedään ylemmälle tarkastelun tasolle, voidaan niistä koota konseptuaalinen avain, joka selittää ja avaa edelleen konseptuaalisia metaforia, ja joka ilmentää niiden liittymistä toisiinsa. Tässä tapauksessa konseptuaalinen avain on MIELEKÄS TOIMINTA ON MATKANTEKOA KOHTI MÄÄRÄNPÄÄTÄ. Matkametaforien käytön oletuksena ja niiden suostuttelevuuden ehtona on se, että kuulija haluaa saavuttaa ennalta määrätyn päämäärän. Matkametaforat ilmentävät ponnistuksia, joita kuulijan tulee tehdä saavuttaakseen hyödyllisiksi katsotut tavoitteet. Poliitikon tavoitteet käsitteellistetään matkaajien määränpääksi, jonka kaikki mielekästä toimintaa harjoittavat kuulijat haluavat saavuttaa. (Charteris-Black 2005, 93.) Kuten Barack Obaman puheissa määriteltiin menneisyys, nykyisyys, tulevaisuus, luonnonsuojelu, lasten koulunkäynti, puhujan henkilökohtainen ja poliittinen elämä ja jopa orjuuden vastustus matkaksi, ei ole kenellekään epäselvää, mitä tavoitteiden saavuttaminen vaatii. Kaikkihan ymmärtävät, että tiet johtavat aina jonnekin, kuinka matkalle lähdetään yhdessä ja lopulta saavutetaan yhteinen määränpää.

Matkametaforiin liittyvät paitsi suoraviivainen eteenpäin liikkuminen, joskus myös esteet, väliaikaiset pysähdykset ja suunnan uudelleenmäärittelyt. Obama puhuu pitkästä, vaikeakulkuisesta

²⁰ ”[America] will endure as a beacon for all those weary travelers beyond our shores who still dream that there’s a place where all this is possible.” (Obama 30.4.2009).

²¹ ”You can be the new majority who can lead this nation out of a long political darkness – Democrats, Independents and Republicans who are tired of the division and distraction that has clouded Washington [...]” (Obama 8.1.2008).

²² “And so what you have to do is to make your best arguments, [...] and coax folks in the right direction.” ja “So I just want to help them get there.” (Obama 30.4.2009).

tiestä²³, jäisestä virrasta ja myrskyistä matkan varrella²⁴. Esteet matkalla²⁵, Washingtonin pitkä tie tavoitteiden saavuttamiseksi²⁶, jyrkkä kiipeäminen²⁷ ja tien raivaaminen²⁸ kuvaavat vaikeuksia, joita väistämättä on edessä ennen tavoitteiden mahdollista saavuttamista. Mielekkään toiminnan käsittäminen matkantekona onkin tehokas metafora myös siksi, että se kehottaa olemaan kärsivällinen ja sietämään matkan vaikeuksia, eikä odottamaan helppoa siirtymää haluttuun asiointilaan. Metafora antaa poliitikolle pelivaraa tavoitteiden saavuttamisessa ja oikeuttaa sitä, ettei tuloksiin välttämättä päästä heti. Charteris-Blackin mukaan vaikeuksillakin, jotka sinänsä katsotaan negatiivisiksi, on positiivinen arvo, kun tavoiteltava yhteiskunnallinen asiointila on positiivinen (Charteris-Black 2005, 93–94). Kuten Obama puheessaan vakuuttaa: “Tie edessämme tulee olemaan pitkä. Nousumme tulee olemaan jyrkkä. Me emme välttämättä pääse perille yhdessä vuodessa tai jopa yhdessä kaudessa, mutta Amerikka – me pääsemme perille.”²⁹

Toisen korpuksen puheissa metaforan avainsana *matka* (journey) on suurilta osin korvautunut avainsanoilla *liikkua eteenpäin* (to move forward). Puheissa on tiheään ilmaisuja eteenpäin menosta, kuten ”kysymys kysymyksen jälkeen, valinta tulee olemaan liikkuminen eteenpäin tai liikkuminen taaksepäin. Minä uskon amerikkalaisten haluavan liikkua eteenpäin.”³⁰, ”Me liikumme eteenpäin yhdessä, jos ollenkaan [...]”³¹ ja ”[T]ulevaisuus on meidän muokattavanamme jos liikumme eteenpäin luottaen ja sitoutuen.”³² Verrattaessa avainsanoja *journey* (*matka, taival, kulkeminen*) ja *to move forward* (*eteenpäin liikkuminen*) niiden ero on nimenomaan siinä, minne suuntaan liikkuminen tapahtuu. Kuten edellä mainitsin, matkaan voi liittyä esteitä, väliaikaisia pysähdyksiä ja suunnan uudelleenmäärittelyjä, kun taas eteenpäin menevä liikkuu suoraviivaisesti haluamaansa suuntaan, ilman kiertoteitä. Istuvalle presidentille onkin ehkä edullisempaa kuvata hallintonsa toimintaa eteenpäinmenoksi kuin matkaksi, jonka varrella saattaa tapahtua monenlaista yllättävää. Suoraviivainen ja määrätietoinen eteenpäinmeno luo mielikuvan selkeästä päämäärästä, jota kohti presidentti ja hallinto etenevät tasaisen varmasti.

²³ “[...] who have carried us up the long, rugged path toward prosperity and freedom.” (Obama 20.1.2009).

²⁴ “[...] let us brave once more the icy currents and endure what storms may come.” (Obama 20.1.2009).

²⁵ “This campaign has to be about [...] realizing that few obstacles can withstand the power of millions of voices calling for change.” (Obama 10.2.2007).

²⁶ “But Washington has a long way to go.” (Obama 10.2.2007).

²⁷ “[...] we always knew our climb would be steep.” (Obama 8.1.2008).

²⁸ “It was whispered by slaves and abolitionists as they blazed a trail toward freedom [...]” (Obama 8.1.2008).

²⁹ “The road ahead will be long. Our climb will be steep. We may not get there in one year or even one term, but America – [...] we will get there.” (Obama 4.11.2008.)

³⁰ “So on issue after issue, the choice is going to be, are we moving forward or are we moving backwards. Now, I think that the American people want to move forward.” (Obama 16.8.2010).

³¹ “We will move forward together, or not at all [...]” (Obama 25.1.2011).

³² “[T]he future is ours to shape if we move forward with confidence and commitment.” (Obama 31.8.2010).

Toisaalta Obama ei hylkää matkanteon kehystä kokonaan toisessakaan korpuksessa. Puheissa on edelleen ilmaisia kuten ”[...] matkamme liikkuu eteenpäin”³³, ”[...] jatkamme tämän valtion pitkää matkaa kohti parempaa tulevaisuutta”³⁴, ”[...] tuodessamme matkan loppuun”³⁵ ja ”Tiedän tämän olleen vaikea matka.”³⁶ On kuitenkin huomattava, kuinka presidenttikauden ensimmäisen vuoden aikana sanaa *matka* ei käytetä lainkaan. Avainsana on uudelleen mukana puhujan kielenkäytössä vasta alkuvuodesta 2010 eteenpäin. Syynä matka-avainsanan väliaikaiseen hylkäämiseen saattaa olla sen erittäin runsas hyödyntäminen kampanjaretoriikassa, jonka jälkeen halutaan tarjota kuulijoille jotakin uutta. Toiseksi matka-avainsana leimautui vaalipuheissa kuitenkin melko vahvasti presidentinvaaleihin matkana ja puhujan henkilökohtaiseen historiaan, jota käsiteltiin matkan konseptuaalisen metaforan kautta. Matkasta puhuminen heti presidentiksi valinnan jälkeen olisikin aktivoinut kuulijoissa ne assosiaatiot, joita se loi presidentinvaalin aikana. Tauko matka-sanalla käytössä antaa puhujalle mahdollisuuden luoda sille uuden merkityksen, joka on sopivampi kyseiseen ajankohtaan ja kehykseen. Toisen korpuksen myöhemmissä puheissa ”journey” merkitseekin Amerikan ja amerikkalaisten matkaa, ja myös presidentinvaalin jälkeisiä tapahtumia käsitellään puheissa matkana.

Toisen korpuksen puheista löytyy runsaasti myös muita eteenpäin menoon ja matkantekoon liittyviä ilmaisia, kuten viittaukset edistyksen tiehen (Obama 24.2.2009), liikennesääntöihin (Obama 17.2.2009, 17.8.2010 ja 6.12.2011) ja virstanpylväisiin (Obama 31.8.2010). Läpi toisen korpuksen Obama käyttää puheissa myös runsaasti askeleen ja kävelemisen metaforaa, jotka myös liittyvät matkantekoon: ”[...] otamme mielekkäimpiä askeleita vuosiin kohti terveydenhuoltojärjestelmämme modernisointia [...]”³⁷, ”[...] otamme askeleita vauhdittaaksemme amerikkalaisten autojen kysyntää [...]”³⁸, ”[...] otimme myös askeleita saadaksemme taloutemme taas kasvuun [...]”³⁹ ja ”Kaikki nämä askeleet tulevat olemaan vaikeita.”⁴⁰

On mielenkiintoista huomata, kuinka Obama käyttää konseptuaalista metaforaa EDISTYS ON ASKELEIDEN OTTAMISTA miltei ainoastaan presidenttikautensa ensimmäisen vuoden puheissa. Vuosi 2009 oli Yhdysvalloille taloudellisesti huomattavan epävakaa ja poliittisella agendalla oli

³³ “[...] our journey goes forward.” (Obama 25.1.2011).

³⁴ “[...] we will continue this nation’s long journey towards a better future.” (Obama 3.11.2010).

³⁵ “[...] as we bring this journey to a close.” (Obama 3.3.2010).

³⁶ ”I know this has been a difficult journey.” (Obama 19.3.2010).

³⁷ “[...] we’re taking the most meaningful steps in years toward modernizing our health care system [...].” (Obama 17.2.2009).

³⁸ “[...] we’re taking steps to spur the demand for American cars [...].” (Obama 14.4.2009).

³⁹ “[...] we also took steps to get our economy growing again [...].” (Obama 27.1.2010).

⁴⁰ ”All of these steps are going to be difficult.” (Obama 15.2.2011.)

ratkaistavana suuria avoimia kysymyksiä, kuten terveydenhuoltouudistus ja Irakin ja Afganistanin sotien saattaminen päätökseen. Vuonna 2009 ratkaisuja kyseisiin ongelmiin ei vielä ollut tehty, ja niiden suhteen päätöksenteko oli yhä epävarmalla pohjalla. Konseptuaalinen metafora EDISTYS ON ASKELEIDEN OTTAMISTA onkin puhujalle edullinen tilanteessa, jossa edistys on hidasta, epävarmaa ja joskus myös edistyksessä otetaan takapakkia ottamalla askel taaksepäin. Askeleen metafora kuvastaa kuitenkin vaikeuksista huolimatta matkan etenemistä, vaikkakin hitaassa tahdissa. Se antaa poliitikolle pelivaraa perustella välillä verkkaista tahtia matkanteossa. Askeleita otettaessa edistys on vaiheittaista ja varovaista: ”[...] tämä päivä merkitsee [...] ensimmäisten askelten alkua asetettaessa talouttamme vakaammalle perustalle [...]”⁴¹

Paitsi eteenpäin menemiseksi autolla ja kävellen, Obama hahmottaa etenemistä myös laivan metaforan avulla: ”[...] valtion laiva on valtamerialus, ei pikavene [...]”⁴² Obama puhuu valtiosta taistelulaivana, jonka vain muutaman asteen kurssin muutos näkyy pitkällä aikavälillä suurena muutoksena⁴³. Tällä metaforalla pyritään oikeuttamaan poliittisen koneiston hitaus tehdä nopeita ja suuria muutoksia valtion vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen. Valtion kuvaaminen laivan metaforan avulla ja etenemisen kuvaaminen merenkäynnin termein toistuu myöhemmin Obaman kuvatessa vaikeuksia karikoiksi (Obama 14.4.2009) ja muutoksia myrskysääksi ja vuoroveden vaihteluiksi (31.8.2010). Obama pyrkii luomaan kuulijoihin yhteen hiileen puhaltamisen asennetta sanomalla, kuinka ”[...] kyse ei ole siitä, menetkö sinä ensin vai menenkö minä. Tässä on kyseessä kaikkien kesken käytävä vakava keskustelu siitä, minne haluamme mennä, ja sitten astumisesta veneeseen samaan aikaan jotta se ei kallistu.”⁴⁴

5.2. Rakentaminen

Matkametaforien lisäksi Barack Obaman puheissa esiintyy runsaasti rakentamiseen liittyviä metaforia. Ensimmäisessä korpuksessa niiden käyttö on tosin epäsäännöllisempää kuin matkametaforien: kahdessa puheessa rakentamismetaphoria ei ole lainkaan, kun taas neljässä ensimmäisen korpuksen kronologisesti viimeisimmässä puheessa niitä esiintyy yhteensä

⁴¹ ”[...] today does mark [...] the beginning of the first steps to set our economy on a firmer foundation [...]” (Obama 17.2.2009).

⁴² ”[...] the ship of state is an ocean liner, not a speed boat [...]” (Obama 30.4.2009).

⁴³ “[I]f we can move this battleship a few degrees in a different direction, we may not see all the consequences of that change a week from now or three months from now, but 10 years from now or 20 years from now [...]” (Obama 30.4.2009).

⁴⁴ “So this is not a matter of you go first or I go first. This is a matter of everybody having a serious conversation about where we want to go, and then ultimately getting in that boat at the same time so it doesn’t tip over.” (Obama 15.2.2011).

seitsemäntoista kappaletta. Toisaalta vuodelta 2007 olevassa korpuksen toisessa puheessa rakentamismetaforia on melko monta, kuusi kappaletta. Voidaan kuitenkin sanoa, että vaalin tuloksen ratkettua Obama käyttää enemmän rakentamismetaforia kuin epävarmuuden vallitessa, presidentinvaalikampanjan ollessa vielä käynnissä. Yhden matkan tultua päämääräänsä ehdokas voi alkaa puhua jonkin uuden rakentamisesta, tai jo olemassa olevan jälleenrakentamisesta. Vaalivoitto on joka tapauksessa rakentamisen mahdollistaja ja edellytys.

Monessa tapauksessa rakentamismetaforilla pyritään konkretisoimaan jotakin abstraktimpaa tavoitetta. Obama rakentaa muun muassa muutoksen liittoutumaa⁴⁵, kestäväää hyvinvointia⁴⁶ ja talouskriisistä ulospääsyä entistä vahvempana⁴⁷. Näissä metaforissa siis MUUTOS, HYVINVOINTI ja TALOUDELLISISTA VAIKEUKSISTA SELVIÄMINEN OVAT RAKENTAMISTA. Jonkin abstraktin asian ymmärtäminen on helpompaa rakentamisen konseptin kautta, jolloin kappaleita yhteen liittämällä saavutetaan jokin käsin kosketeltava, ja siten helpommin ymmärrettävä kokonaisuus. Toisaalta myös konkreettisempia asioita käsitetään Obaman puheissa rakentamisen, ja nimenomaan uudelleenrakentamisen kautta. Armeijan, liittolaisten, (Obama 10.2.2007 ja 28.8.2008) Amerikan ja valtion (4.11.2008) uudelleenrakentamisen tarpeella halutaan viestiä edeltävän hallinnon epäonnistuneista toimista. On merkittävää, että puhutaan nimenomaan uudelleenrakentamisesta: se viestii republikaanihallinnon tuhonneen nämä tahot.

Toisen korpuksen puheissa uudelleenrakentamisen sijaan puhutaan rakentamisesta miltei korpuksen jokaisessa puheessa. Uudelleenrakennuksen vaihtuminen pelkäksi rakentamiseksi saattaa johtua siitä, ettei presidentiksi valinnan jälkeen puhujalla ole enää niin suurta tarvetta korostaa eroa edeltävään hallintoon. Virassa oleva presidentti keskittyykin retoriikassaan mieluummin oman agendansa toteuttamiseen (rakentaminen) kuin republikaanihallinnon tekemään politiikkaan, jota pitää korjata (uudelleenrakentaminen). Rakentamismetaforalla tosin ilmennetään myös pankkisektorin finanssikriisiä George W. Bushin hallinnon aikana: ”[...] rakennettiin yhä korkeampia velkavuoria lainoilla, jotka olivat perustavanlaatuisesti hataralla pohjalla.”⁴⁸

⁴⁵ ”[...] to build a coalition for change that stretches through Red States and Blue States.” (Obama 3.1.2008).

⁴⁶ “Now is the time to act boldly and wisely [...] to build a new foundation for lasting prosperity.” (Obama 24.2.2009) ja “Most working- and middle-class Americans don’t feel that [...] no one’s handed them anything, they’ve built it from scratch.” (Obama 18.3.2008).

⁴⁷ “We will rebuild, we will recover, and the United States of America will emerge stronger than before.” (Obama 24.2.2009).

⁴⁸ ”[...] higher and higher mountains of debt were being built on loans that were fundamentally unsound.” (Obama 22.7.2009).

Toisen korpuksen puheissa rakennetaan muun muassa luottamusta (Obama 9.2.2009), unelmia (24.2.2009), lainsäädäntöä (Obama 30.4.2009), terveydenhuoltouudistusta (Obama 9.9.2009), Amerikkaa (esimerkiksi 27.1.2010, 8.9.2011 ja 6.12.2011), työpaikkoja (17.8.2010), demokratiaa (31.8.2010) ja konsensusta (3.11.2010). Rakentamisella ilmennetään siis sekä konkreettisia että abstrakteja asioita. Merkittävin konseptuaalinen rakennusmetafora toisen korpuksen puheissa on kuitenkin TALOUDENHOITO ON RAKENTAMISTA, joka toistuu yhteensä 12 puheessa painottuen selvästi presidenttikauden kahden ensimmäisen vuoden puheisiin. Tämä kertoo rakentamismetaphoran toimivan puheissa valtion talousvaikeuksista selviämisen keinona. Kuvatessaan taloutta rakentamisena Obama lainaa Matteuksen evankeliumin vuorisaaana, jossa talo on rakennettu kalliolle, jotta se ei sortuisi sateen ja myrskyn voimasta⁴⁹. Lainauksessa aktivoitu uskonnollinen kehys antaa metaforalle voimaa, luo yhtenäisyyttä puhujan ja yleisön välille aktivoimalla yhteisen uskonnollisen arvopohjan ja voi rakentaa puhujalle messiaanista identiteettiä. Matka- ja rakennusmetaforat yhdistyvät joissakin puheissa, kuten ”[...] ainoa tapa rakentaa menestyvää taloutta on asettaa ja toimeenpanna vankat liikennesäännöt.”⁵⁰ ja ”Tämä budjetti rakentuu askeleille joita olemme ottaneet viimeisen sadan päivän aikana siirtääksemme taloutemme lamasta elpymiseen [...]”⁵¹

Rakentamismetaphorien päätehtävä Barack Obaman puheissa ei kuitenkaan ole konkretisoida tai viestiä eroa edellisen hallinnon politiikkaan. Sekä matkustaminen että jonkin rakentaminen ovat toimintoja, joissa edetään kohti päämäärää. Topografisesti ajateltuna matkassa edetään horisontaalisesti jonnekin, kun taas rakentamisen eteneminen tapahtuu vertikaalisesti. (Charteris-Black 2005, 95.) Konseptuaalisesti yhteydessä olevat käsitteet matka ja rakentaminen siis molemmat tavallaan kasvattavat politiikan alaa, toinen vaak- ja toinen pystysuuntaan. Koska molempien toimintojen tavoite, eteneminen horisontaalisesti eteenpäin tai vertikaalisesti ylöspäin on positiivinen, on myös eteneminen tavoitetta kohti positiivista. Tällä tavoin katsottuna Obaman konseptuaalisten matka- ja rakentamismetaphorien voidaan katsoa argumentoivan liittovaltion suuremman roolin puolesta. Tämän mukaan on siis positiivista, että liittovaltio, jonka johtoon puhuja pyrkii, kasvattaa tehtäviään sekä horisontaalisesti (olemme matkalla) että vertikaalisesti (rakennamme). Konkreettisine politiikka-ehdotuksina tämä tulee ilmi etenkin Obaman ensimmäisessä liittovaltion tila-puheessa. Esimerkiksi Obaman ajamat elvytyspaketit,

⁴⁹ ”That’s our house built upon a rock. [...] Proud, sturdy, unwavering in the face of the greatest storms.” (Obama 14.4.2009).

⁵⁰ “[...] the only way to build a thriving economy is to set and enforce firm rules of the road.” (Obama 17.2.2009).

⁵¹ ”This budget builds on the steps we’ve taken over the last 100 days to move this economy from recession to recovery [...]” (Obama 30.4.2009).

terveydenhuoltouudistus ja yhtenäinen sosiaaliturva *rakentavat* perustuksia *matkalla* kohti hyvinvointia. (Obama 24.2.2009.)

Vertikaalinen ylöspäin siirtyminen ja eteenpäin meno siis hahmotetaan puheissa positiivisena, kun taas alas- tai taaksepäin siirtyminen on negatiivista:

”Ja se Amerikka johon me uskomme, se liikkuu aina eteenpäin. [...] Meistä ei tullut maailman vaurain valtio antamalla erityisetujen rehottaa villinä. Me teimme sen sijoittamalla ihmisiin jotka ovat aina rakentaneet tätä maata alhaalta ylöspäin.”⁵²

”Me emme voi mennä taaksepäin. Meidän on liikuttava eteenpäin.”⁵³

“Ennen uudistusta meidän sosiaaliavustusjärjestelmämme liian usein laimensi oma-aloitteisuutta, lannistaen ihmisiä ottamasta vastuuta heidän liikkuvuudestaan ylöspäin.”⁵⁴

“[...] matalatuloisilla amerikkalaisilla jotka epätoivoisesti haluavat tehdä töitä, tulee olemaan enemmän tikapuita pois köyhyydestä.”⁵⁵

“‘[...] sääntö, joka on kaiken taustalla -- on, että kokonaisuudessaan, ja pitkällä tähtäimellä, me liikumme ylös tai alas yhdessä.’ Ja uskon että Amerikka on matkalla ylöspäin.”⁵⁶

Obaman konseptuaalisin matka- ja rakentamismetaphorin visioimaa tulevaisuutta voisikin kuvata nousevalla käyrällä kaksiulotteisessa koordinaatistossa. Tämä tulee esiin Obaman kommentoimissa kuinka maailman muuttuessa, tulee pysyä kehityksen kannoilla: ”You can’t be behind the curve.” (Obama 15.2.2011). Käyrällä viitataan tässä tapauksessa normaalijakauman kellokäyrään, jonka vasemmalla puolella olevat yksilöt eivät pysy mukana, kun taas kuvion oikealla puolella olevat ovat muutoksen edelläkävijöitä. Vaikka puheissa kuvataan matka- ja rakennusmetaforin myös jo kuljettua matkaa ja rakennettua hyvinvointia, suuri osa näistä metaforista suuntautuu kuitenkin tulevaisuuteen: ”We came here to build a future.” (Obama 9.9.2009).

Toinen yhtäläisyys matkanteon ja rakentamisen välillä löytyy niiden pragmatiikasta: onnistuakseen toiminnassaan sekä matkantekijöiden että rakentajien tulee toimia yhteistyössä toistensa kanssa ja omata kärsivällisyyttä, sillä sekä matkanteko että rakentaminen vaativat paitsi vaivaa, myös aikaa

⁵² ”And the America we believe in, it always moves forward. [...] We did not become the most prosperous nation on Earth by letting special interests run wild. We did it by investing in people who’ve always built this country from the ground up.” (Obama 17.8.2010).

⁵³ ”We can’t go backwards. We have to move forward.” (Obama 17.8.2010).

⁵⁴ “Our welfare system, before reform, too often dampened individual initiative, discouraging people from taking responsibility for their own upward mobility. (Obama 12.2.2009).

⁵⁵ “[...] low income Americans who desperately want to work, will have more ladders out of poverty.” (Obama 8.9.2011).

⁵⁶ “[...] the rule which underlies all others -- is that, on the whole, and in the long run, we shall go up or down together.’ And I believe America is on the way up.” (Obama 6.12.2011).

(Charteris-Black 2005, 96). Etenkin matkametaforien avulla Obama varottaakin kuulijoita useaan otteeseen odottamasta välittömiä tuloksia ja olemaan kärsivällisiä. Matkanteossa ei saa käyttää oikopolkuja: ”Our journey has never been one of shortcuts [...]” (Obama 20.1.2009), eikä rakentamisessa voi jättää perustuksia tekemättä: “Now is the time to act boldly and wisely [...] to build a new foundation for lasting prosperity.” (Obama 24.2.2009). Rakentamismetaforien voidaankin nähdä toimivan tukena matkametaforille. Konseptuaalisia rakentamismetforia yhdistävä konseptuaalinen avain MIELEKÄS TOIMINTA ON RAKENTAMISTA välittää samaa viestiä kuin konseptuaalinen avain MIELEKÄS TOIMINTA ON MATKANTEKOA. Rakentamismetforat siis vahvistavat konseptuaalisen avaimen MIELEKÄS TOIMINTA ON MATKANTEKOA välittämää viestiä. Charteris-Blackin mukaan molemmissa tapauksissa tarvitaan joko karttaa tai suunnitelmaa, opasta tai arkkitehtia (2005, 95). Matka- ja rakennusmetforia hyödyntäessään Obama tarjoutuu sekä oppaaksi, jota seurata matkalla kohti määränpäättä, että arkkitehdiksi, joka rakentaa kestävät perustukset huojuvalle yhteiskunnan tornitalolle.

5.3. Peli, urheilu ja kilpailu

Ensimmäisen korpuksen puheista poiketen toisessa korpuksessa Obama hahmottaa taloudellista menestystä ja tulevaisuuden haasteita pelin, urheilun ja kilpailun termein. Toisen korpuksen puheista 12:ssa on läsnä pelin, urheilun tai kilpailun lähdealueista ammentavia metforia. Tyypillisimmillään konseptuaalisella metaforalla TALOUS ON KILPAILUA hahmotetaan Yhdysvaltain taloudellista kamppailua nyt ja tulevaisuudessa: ”Ja nyt kysymys on siitä, mitä meidän pitäisi tehdä voittaaksemme tulevaisuuden ja tehdäksemme meistä kilpailukykyisempiä ja luodaksemme työpaikkoja [...].”⁵⁷ ja ”kyse on taloudesta joka ei yksinkertaisesti ollut valmis kilpailemaan 2000-luvulla [...].”⁵⁸

Obama näkee tulevaisuuden kilpailuna myös koulutusrintamalla: ”Mutta jos haluamme voittaa tulevaisuuden – [...] meidän tulee myös voittaa kilpailu lastemme kouluttamisesta.”⁵⁹ ja “[...] varmistamme, että koulutusjärjestelmämme palvelee lapsiamme jotta he voivat kilpailla 2000-luvulla.”⁶⁰ Valtioiden personifioinnin kautta Obama hahmottaa kilpailun olevan kuitenkin lähinnä

⁵⁷ ”And so now the question is what should we be doing to win the future and make ourselves more competitive and create more jobs [...]” (Obama 15.7.2011).

⁵⁸ ”It’s an economy that simply wasn’t ready to compete in the 21st century [...]” (Obama 22.7.2009).

⁵⁹ ”But if we want to win the future – [...] then we also have to win the race to educate our kids.” (Obama 25.1.2011).

⁶⁰ “[...] we’re making sure that our education system is serving our kids so that they can compete in the 21st century.” (Obama 15.2.2011).

valtioiden välistä, ei Yhdysvaltojen sisäistä kilpailua: ”Nämä valtiot eivät pelaa toisesta sijasta. [...] Minä en hyväksy toista sijaa Yhdysvalloille.”⁶¹ ja ”Muut valtiot tuolla, ne kilpailevat.”⁶² Konseptuaalinen metafora TALOUS ON KILPAILUA täsmentyykin Obaman retoriikassa tarkoittamaan TALOUS ON VALTIOIDEN VÄLISTÄ KILPAILUA. Kansainvälisessä taloudessa kilpaileminen ei kuitenkaan tapahdu Obaman mukaan hinnalla millä hyvänsä:

“Hylkään ajatuksen, että meidän tulee poistaa kollektiiviset neuvotteluoikeudet kilpaillaksemme globaalissa taloudessa. Meidän ei pitäisi olla kilvassa pohjalle, jossa yritämme tarjota halvinta työvoimaa ja huonoimpia päästönormeja. Amerikan tulisi olla kilvassa huipulle. Ja uskon, että voimme voittaa sen kilpailun.”⁶³

Metaforaryppäessä yhdistyvät kilpailu ja vertikaalinen eteneminen alhaalta ylöspäin, joilla molemmilla on positiivinen arvo Obaman retoriikassa.

Obama ei aseta puheissaan Yhdysvaltain kansalaisia kilpailijoiksi toisiaan vastaan, mutta moittii republikaanipoliitikkoja poliittisten pisteiden hankkimisesta terveydenhuoltouudistuksen vastustamisessa: ”Liian moni on käyttänyt tätä mahdollisuutena saada poliittisia pisteitä. [...] Pelien aika on ohitse.”⁶⁴ Vuonna 2011 Obama käyttää samaa metaforaa kuvatessaan lehdistötilaisuudessaan poliittista vääntöä valtionvelan pienentämisestä tulevana vuosina: ”Ja avainasia, minkä luulen amerikkalaisten haluavan nähdä on [...] aito kompromissimieliala, toisin kuin ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita poliittisten pisteiden hankkimisesta.”⁶⁵

Onkin mielenkiintoista, että Obama näkee poliitikkojen välisen kilvoittelun vahvasti negatiivisena, kun taas Yhdysvaltojen taloudellinen kilpailu muiden valtioiden kanssa arvotetaan positiiviseksi. Obaman ideaalikuva politiikasta on tältä katsantokannalta perin epäpoliittinen: urheilun tai kilpailun sijaan poliittinen kamppailu puolueiden välillä keinoista valtionvelan vähentämiseksi halutaan kuvata sarjana kompromisseja, keskusteluita ja pitkänä neuvotteluprosessina, jonka tuloksena päädytään yhteiseen ratkaisuun. (Obama 15.2.2011). Poliitikka on Obaman puheissa neuvottelua, Obaman hallinnon linjausten vastustaminen politikointia tai äänestäjien suosion kalastelua. Jako yhtäältä Yhdysvaltojen kilpailuun muiden kansakuntien kanssa ja toisaalta maan sisäisen

⁶¹ ”These nations aren’t playing for second place. [...] Well, I do not accept second place for the United States of America.” (Obama 27.1.2010).

⁶² ”Other countries out there, they’re competing.” (Obama 17.8.2010).

⁶³ ”I reject the idea that we have to strip away collective bargaining rights to compete in a global economy. We shouldn’t be in a race to the bottom, where we try to offer the cheapest labor and the worst pollution standards. America should be in a race to the top. And I believe we can win that race.” (Obama 8.9.2011).

⁶⁴ ”Too many have used this as an opportunity to score political points. [...] The time for games have passed.” (Obama 9.9.2009).

⁶⁵ ”And the key thing that I think the American people want to see is that [...] there’s a genuine spirit of compromise as opposed to people being interested in scoring political points.” (Obama 15.2.2011).

kilvoittelun näkeminen negatiivisena liittyy Obaman vahvaan viestiin maan sisäisestä yhtenäisyydestä, jossa ei ole varaa maata jakavalle politiikalle: ”Kysymys tulee olemaan olemmeko joka hetkellä halukkaita asettamaan politiikan syrjään, ainakin hetkeksi, saadaksemme jotakin aikaiseksi.”⁶⁶ Poliittinen kilvoittelu joka hidastaa Obaman hallinnon poliittisia tavoitteita asetetaan vahvasti negatiiviseen valoon, kun taas maan yhteinen kilpailu muita valtioita vastaan saa puhujan täyden tuen. Obaman mukaan siis kilpailu on positiivista, mutta se on tehtävä samassa joukkueessa kohti yhteistä voittoa.

Joissakin tapauksissa kilpailun metaforat yhdistyvät matka- ja rakennusmetaforiin: ”Kolmas askel tulevaisuuden voittamisessa on Amerikan uudelleenrakentaminen.”⁶⁷ ja ”Loppujen lopuksi tämän talouden rakentaminen reilulle pelille, reilulle mahdollisuudelle ja reilulle jaolle edellyttää että me kaikki näemme, että meillä on osuutemme toistemme menestyksessä.”⁶⁸ Voidaankin katsoa, että sekä matka-, rakentamis- että kilpailumetaphoria yhdistää niiden selkeä tavoite: matkalla on päämäärä, rakentamisen tuloksena syntyy valmis rakennus ja kilpailun tavoitteena on voitto. Kaikkien näiden tavoitteiden saavuttaminen vaatii tekijöiltä aktiivista osallistumista ja yhteistä fokusta kohti päämäärää. Matka-, rakentamis- ja kilpailumetaforat assosioivat kuulijassa positiivisia miellelyhtymiä toiminnan tavoitteen ollessa positiivinen.

Paitsi kilpailuun, toisesta korpuksesta löytyy runsaasti myös urheiluun tai peliin liittyviä metaforia. ”Kaikki nämä toimet [...] ovat olleet välttämättömiä palasia elpymispalapelissä.”⁶⁹ ja ”Olen kuullut sen amerikkalaisten turhautumisessa – [...] ylpeiden miesten ja naisten keistä tuntuu että sääntöjä on muutettu kesken pelin.”⁷⁰ Yritysten hahmotetaan myös pelaavan pelikentällä: “[...] se kannustaisi paljon yrityksiä siirtymään pois kentän reunalta [...]”⁷¹ ja terveydenhuoltouudistuksen vetäjä, Nancy-Ann DeParle kuvataan amerikkalaisen jalkapallon pelinrakentajaksi (Obama 3.3.2010). Verratessaan nykypäivää Theodore Rooseveltin aikaan, Obama toteaa pelikentän olevan suurempi ja haasteiden monimutkaisempia⁷². Valtiontalouden alijäämän haastetta ratkovie-

⁶⁶ ”The question is going to be whether at any given moment we’re willing to set politics aside, at least briefly, in order to get something done.” (Obama 15.7.2011).

⁶⁷ ”The third step in winning the future is rebuilding America.” (Obama 25.1.2011).

⁶⁸ ”In the end, rebuilding this economy based on fair play, a fair shot and a fair share will require all of us to see that we have a stake in each other’s success.” (Obama 6.12.2011).

⁶⁹ ”All of these actions [...] have been necessary pieces of the recovery puzzle.” (Obama 14.4.2009).

⁷⁰ ”I’ve heard it in the frustrations of Americans – [...] proud men and women who feel like the rules have been changed in the middle of the game.” (Obama 25.1.2011).

⁷¹ “[...] that would then encourage a lot of businesses to get off the sidelines [...]” (Obama 3.11.2010).

⁷² “[...] we have grown and we’ve changed in many ways since Roosevelt’s time. The world is faster and the playing field is larger and the challenges are more complex.” (Obama 6.12.2011).

kongressin jäsenten kerrotaan olevan ideologisesti kaivautuneita tiettyihin aseisiin⁷³ kuten strategiapelissä. Kuvatessaan lehdistötilaisuudessaan puolueiden välisiä neuvotteluita saman asiakysymyksen tiimoilta Obama toteaa, kuinka hän ei ”[...] todennäköisesti tule kertomaan siirto siirroilta jokaisesta käydystä neuvottelusta.”⁷⁴ Poliitiikkaa hahmotetaankin puheissa enemmän jonkinlaisena neuvottelu- ja strategiapelinä kuin kilpailuna. Obaman käsitystä politiikasta voitaisikin kuvata hieman kääntäen konseptuaalisena metaforana: POLITIIKKA EI OLE KILPAILUA.

Nicholas Howe on tutkinut urheilu- ja sotametaforia Yhdysvaltain poliittisessa kampanjaretoriikassa. Hän kirjoittaa, kuinka urheilun lähdealueesta ammentavissa metaforissa olennaista on urheilun luonne sääntörajoitteisena toimintana. Toisin kuin sodankäynnissä, urheilussa on säännöt, joita kilpailuun osallistuvien tulee noudattaa. Urheilumetaforat myös tekevät monimutkaisesta ja ennustamattomasta taloudellisesta tai poliittisesta toiminnasta jotakin ymmärrettävää ja säännönmukaista. (Howe 1988, 89–90.) Jokainen kuulija tietää urheilun ja kilpailun peruseriaatteen, jotka urheilumetaforan käytössä siirtyvät koskemaan kohdealueen toimintaa, tässä tapauksessa taloutta. On mielenkiintoista huomata, että konkreettisisissa, lajiin liittyvissä urheilumetaforissa Obama käyttää ainoastaan metaforia, jotka assosioituvat joukkueurheiluun. Obamalle kilpailu ei ole yksin puurtamista, vaan yhteinen ponnistus, jonka selkeänä tähtäimenä on voitto.

5.4. Historia

Eri tavoin toteutettuja viittauksia historiaan löytyy korpuksen jokaisesta puheesta. Kuvat menneisyydestä voidaan jakaa kahteen alakategoriaan: viittauksiin puhujan omaan, henkilökohtaiseen historiaan ja viittauksiin Amerikan historiaan ja historian merkkihenkilöihin. Metaforisuuden aste vaihtelee näissä erilaisissa viittauksissa, eikä niitä voi käsitellä samalla tavoin erillisinä kokonaisuuksina kuin esimerkiksi matka- tai rakentamismetaforia. Viittaukset historiaan ilmenevät puheissa useimmiten pidempinä kokonaisuuksina, jotka tulee ymmärtää metaforisina kuvina menneisyydestä. Yhteistä muiden metaforaluokkien kanssa on kuitenkin se, että historiaviittaukset puhuvat historiasta, mutta pyrkivät motivoimaan nykyisyyden tai tulevaisuuden toimintaa. Lähdealueena on kuvat historiasta ja kohdealueena nykyisyyden tai tulevaisuuden toiminta. Puhuja pyrkii oikeuttamaan nykyisyyttä löytämällä sille analogioita historiasta tai kannustamaan halutunlaisia tulevaisuuden toimintaa menneisyyden termein.

⁷³ ”The problem is members of Congress are dug in ideologically into various positions [...]” (Obama 15.7.2011).

⁷⁴ ”And I probably will not give you a play-by-play of every negotiation that takes place.” (Obama 15.2.2011).

5.4.1. Henkilökohtainen historia

Kuvat Obaman perhe- ja henkilökohtaisesta historiasta toistuvat viidessä ensimmäisen korpuksen kahdeksasta puheesta. Vuodelta 2004 olevassa ensimmäisessä puheessa, kerrottuaan pitkästi ja ei-metaforisesti perhehistoriastaan, Obama sanoo hänen tarinansa olevan ”[...] osa suurempaa Amerikkalaista tarinaa.”⁷⁵ Samantyyppinen oman historian ja Amerikan historian rinnastus toistuu kahdessa muussa ensimmäisen korpuksen puheessa (Obama 10.2.2007 ja 28.8.2008). Demokraattien puoluekokouksessa pitämässään puheessa Obama toteaa, kuinka hänen ”[...] läsnäolonsa tällä lavalla on aika epätodennäköistä.”⁷⁶ Tätä seuraa pitkä kertomus Obaman perhehistoriasta, joka puhujan sanojen mukaan ei ole tyyppillinen Yhdysvaltain poliittiseen eliittiin kuuluvalla henkilölle.

Vuonna 2008 demokraattien puoluekokouksessa pitämässään puheessa Obama liittää itsensä ja tarinansa kuulumaan saumattomasti paitsi Amerikan historiaan, myös eri sosiaali- ja ammattiryhmiin. Hän kertoo muun muassa isoisästään, joka marssi kenraali Pattonin armeijassa toisessa maailmansodassa, ja voivansa sitä kautta samastua Irakista palaavien sotilaiden tuntoihin. Opiskelevan ja työtä tekevän nuoren maailmaa hän kertoo ymmärtävänsä äitinsä kautta, jolla oli samanlaisia kokemuksia rankasta työ-, opiskelu- ja perhe-elämän yhdistämisestä pienillä palkkatuloilla. Isoäitiään Obama kiittää kovan työn ja yritteliäisyyden merkityksen opettamisesta. (Obama 28.8.2008.) Oma perhe- ja sukuhistoria valjastetaan puheissa poliittiseen käyttöön tavalla, jossa liki jokaiselle puhetta kuuntelevalle jää mielikuva puhujasta, joka ymmärtää juuri tämän kuulijan elämäkokemuksia ja niihin liittyviä haasteita.

Oma ja Amerikan tarina rinnastetaan ensimmäisessä korpuksessa presidenttiehdokkuuden hyväksymispuheessa, jossa Obama viittaa vuonna 2004 kertomaansa laajaan perhetarinaa ja yhdistää sen taas seuraavassa kappaleessa yhtenäiseen amerikkalaiseen perheeseen. (Obama 28.8.2008.) Kuuluisassa *A More Perfect Union* -puheessaan vuodelta 2008 Obama kuvaa näkemystään yhteisestä tarinasta ja määränpästä:

“Uskon syvästi, ettemme voi ratkaista aikamme haasteita [...] jollemme kehitä liittoamme ymmärtäen, että meillä voi olla eri tarinoita, mutta meillä on yhteisiä toiveita; ettemme välttämättä näytä samanlaisilta emmekä tule samasta paikasta, mutta me kaikki tahdomme liikkua samaan suuntaan – kohti parempaa tulevaisuutta [...]”⁷⁷

⁷⁵ ”[...] my story is part of a larger American story [...]” (Obama 27.7.2004).

⁷⁶ ”[...] my presence on this stage is pretty unlikely.” (Obama 27.7.2004).

⁷⁷ ”I believe deeply that we cannot solve the challenges of our time [...] unless we perfect our union by understanding that we may have different stories, but we hold common hopes; that we may not look the same and we may not have

Seuraavassa kappaleessa Obama kertoo, kuinka usko parempaan tulevaisuuteen kumpuaa paitsi uskosta amerikkalaisiin ihmisiin, myös hänen omasta, amerikkalaisesta tarinastaan, joka ei hänen mukaansa olisi edes mahdollinen missään muussa maassa (Obama 3.1.2008 ja 18.3.2008). Tällä Obama luo traditionaalista kuvaa Amerikasta paikkana, jossa epätodennäköisetkin menestystarinat ovat mahdollisia. Tekemällä Amerikasta erityisen ja merkityksellisen, puhuja pyrkii nostattamaan kuulijoissa isänmaallisuutta ja kansallistunnetta.

Obama rinnastaa oman henkilöhistoriansa myös raamatullisiin kuviin ja tarinoihin. Kertoessaan *A More Perfect Union* -puheessaan uskonnollisesta kokemuksesta silloisessa kotikirkossaan hän viittaa kertomuksiin Daavidista ja Goljatista, Mooseksesta ja faaraosta ja Danielista leijonien luolassa ja toteaa, kuinka ”Nuo tarinat – tarinat selviytymisestä ja vapaudesta ja toivosta – niistä tuli meidän tarinamme, minun tarinani [...]”⁷⁸ Obama viittaa baptistipastori Martin Luther Kingin *I Have A Dream* -puheeseen sanomalla, kuinka ilman Kingin sanoja Obamalla ja hänen kannattajillaan ei välttämättä olisi ollut rohkeutta tulla niin pitkälle, kuin he ovat tulleet (Obama 16.10.2011). Kuten todettu jo aiemmin, uskonnollinen kehys antaa puhujalle auktoriteettia ja aktivoi yleisön yhteisen moraaliin perustuvan arvopohjan. Hyvään ja pahaan, valoon ja pimeyteen liittyvät uskonnollispohjaiset vastakkainasettelut eivät kuitenkaan ole Obaman puheissa niin yleisiä kuin suorat viittaukset Raamatunkohtiin ja aiempiin poliittisiin johtajiin, jotka ovat käyttäneet samoja uskonnollisia ilmaisuja.

Kuvaillessaan kansan ja sen edustajan yhteisiä kokemuksia Obama pyrkii luomaan mielikuvaa yhtenäisestä kansasta. Yhtenäinen Amerikan perhe, puhujan perhe ja toisaalta koko Amerikan tarina ja puhujan henkilökohtainen tarina yhdistetään pakettiksi, joka pyrkii kaventamaan eroa puhujan ja kuulijan välillä. Konseptuaalinen metafora AMERIKKA ON PERHE, SAAGA TAI TARINA rakennetaan puheissa yhä uudestaan. Niillä pyritään kuroma umpeen etäisyyttä puhujan ja kuulijan välillä. Obama representoi itsensä osana kansaa, ei erillisenä siitä. Obama luo tietyn kuvan henkilöhistoriastaan, joka kannustaa kuulijaa huomaamaan eroavaisuuksien sijasta yhtenäisyydet puhujan ja kuulijan välillä. Sen sijaan, että puhuja korostaisi olevansa tummaihoisen, osittain ulkomailla varttunut ja korkeasti koulutettu henkilö, jolla on ulkomaalainen nimi, Obama valitsee historiastaan seikat, jotka luovat yhtenäisyyttä. Toistuva ilmaisu ”my own American story” kuvaa

come from the same place, but we all want to move in the same direction – towards a better future [...]” (Obama 18.3.2008).

⁷⁸ ”Those stories – of survival, and freedom, and hope – became our story, my story [...]” (Obama 18.3.2008).

puhujan halua luoda kuva epätavallisesta ja poikkeavastakin tarinasta aitoamerikkalaisena tarinana, johon kaikki voivat samastua omien tarinoidensa kautta.

Obaman kertoma tarina henkilöhistoriastaan sopii Dan McAdamsin tutkimaan produktiivisten amerikkalaisten tapaan kuvata elämäänsä pelastus-, vapahdus- tai lunastusnarratiiveina (redeeming narratives).⁷⁹ Näissä narratiiveissa toistuvat teemat kärsimyksestä, henkilökohtaisesta kohtalosta, aikaisemmasta synnistä ja sen anteeksiannosta ja vapahduksesta. Nämä köyhyydestä rikkauksiin, sairaudesta eheyteen ja korkeaan sosiaaliseen asemaan ja kypsymättömyydestä itsensä toteuttamiseen -tarinat paljastavat McAdamsin mukaan yhtä lailla piirteitä amerikkalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista kuin tarinankertojasta itsestään. Narratiivien päähenkilöt ovat ikään kuin perimmäisten amerikkalaisten arvojen käveleviä ruumiillistumia, heidän elämänsä personifioidessa kaikkien amerikkalaisten elämiä ja tarinoita. Heidän tarinansa on yhtä meidän tarinoidemme kanssa. (McAdams 2005, 6–7.)

Selviytymis- tai vastoinkäymisistä voittoon -narratiiveissa yhteistä on McAdamsin mukaan se, että selvitäkseen vaikeuksista tarinan päähenkilö tarvitsee oppaakseen henkilökohtaisen uskomusjärjestelmänsä ja ponnistelua tavoitteiden saavuttamiseksi. Näissä tarinoissa päähenkilö kohtaa usein odottamattomia vastoinkäymisiä ja haasteita, ystäviä ja vihollisia ja negatiivisia ja positiivisia tunteita. Kaikista matkan varrella kohdatuista esteistä huolimatta tarinoissa on kuitenkin aina positiivinen lopputulos, jossa kärsimykset hyvitetään. Juuri tästä tarina saa progressiivisen muotonsa, jossa kuvat kasvusta ja edistyksestä ovat olennaisessa osassa. (McAdams 2005, 9.) Samoin aiemmin käsitellyt uskonnolliset piirteet liittyvät usein selviytymistarinoihin. Ne antavat tarinoihin moraalista syvyyttä ja selkeyttä, ja toimivat vahvana merkityssisällön ja arvon tuottamisen keinona, ja jotka puhuttelevat monia kuulijoita. (McAdams 2005, 145.)

5.4.2. Amerikan historia

Henkilöhistoriaan liittyvän valinnan lisäksi Yhdysvaltain historiasta nostetaan puheissa esiin valitut tapahtumat. Poliittinen ja historiallinen todellisuus ”America’s story” (Obama 8.1.2008) tai ”American saga” (Obama 27.7.2004) luodaan viittauksilla historian tapahtumiin ja tärkeisiin

⁷⁹ McAdams määrittelee produktiivisen aikuisen sitoutuneeksi tulevaisuuden sukupolvien hyvinvoinnin edistämiseen. Produktiivisuutta voi esiintyä miltei missä vain sosiaalisissa yhteyksissä, kuten vanhemmuuteen, koulutukseen, vapaaehtoistyöhön tai poliittiseen ja uskonnolliseen toimintaan liittyvissä käytänteissä. Produktiivisuus voi olla luonteeltaan sosiaalisia instituutioita säilyttävää tai sosiaaliseen muutokseen tähtäävää. (McAdams 2005, 49.)

henkilöihin. Ensimmäisessä korpuksessa historian tapahtumat kytketään kuin luonnolliseksi osaksi nykypäivän vaalikamppailua. Vaalin tuloksen ratkettua Obama kytkee naisten äänioikeuden, 1930-luvun suuren lamakauden, tomumyrskyn preerialla tekemät tuhot, Pearl Harborin pommituksen ja afrikkalais-amerikkalaisten taistelun kansalaisoikeuksista nykyhetkeen vaalisloganillaan ”Yes we can”.⁸⁰ Samanlainen nykyhetken luonnollinen kytkentä historiaan toistuu jo ennen vaalivoiton varmistumista pidetyssä puheessa (Obama 8.1.2008). Samassa puheessa Obama toteaa, kuinka näissä vaaleissa tapahtuneita tarinoita kerrotaan vielä sukupolvien ajan (Obama 4.11.2008). Obama kytkee tarinan vaalista suurempaan tarinaan Yhdysvaltain historiassa, johon kuuluvat myös muun muassa puheessa esiin nostetut tapahtumat. Tällä ja muilla viittauksilla historiaan vaalitulosta nostetaan historian avaintapahtumien joukkoon. Obama käsittää nykyhetken ”historian risteykseksi” (Obama 27.7.2004) ja ”ratkaisevaksi hetkeksi” (Obama 28.8.2008), jossa oikeita valintoja tekemällä voidaan saavuttaa ratkaisut kansakuntaa piinaaville haasteille.

Puheissa toistuvat luonnonmukaisiksi tapahtumiksi naamioidut valikoidut palat historiasta voidaan katsoa yrityksiksi luoda myyttiä menneestä. Ne korostavat historiallisuuden, valinnan ja poliittisuuden sijaan luonnonmukaisuuttaan, aivan kuten Obaman punoma kuva historiasta, joka johtaa vaalihatkeen ja palvelee puhujan tarkoituksia. Ideologinen myytti luodaan narratiiveilla, joilla puhuja pyrkii legitimoimaan kommunikoimaansa politiikkaa ja kannustamaan kansaa tekemään siten, miten historia heille osoittaa. Obama representoi historiaa valitsemansa kuvin ja pyrkii kommunikoimaan tämän kuvan todellisuutena, johon ei kuulu valintaa.

Käsittelyn arvoinen ryhmä viittauksia historian merkkihenkilöihin ovat Obaman lukuisat viittaukset maan kuudenteentoista presidenttiin Abraham Lincolniin. Illinoisissa, Lincolnin kotiosavaltiossa pitämässään puheessa jossa hän ilmoittaa presidenttiehdokkuudestaan, Obama argumentoi vahvasti muutoksen tarpeellisuudesta ja sen mahdollisuudesta. Lincolnin toimia orjuuden poistamiseksi käytetään tässä perustelemaan suurtenkin muutosten mahdollisuutta: ”[I]hmiset, jotka rakastavat maataan voivat muuttaa sitä. Abraham Lincoln ymmärsi sen.”⁸¹ Viittauksilla Lincolniin korostetaan myös tarvetta yhtenäisyyteen, kun kerrotaan Lincolnin kehottaneen raamatullisin termein

⁸⁰ At a time when women’s voices were silenced and their hopes dismissed, she lived to see them stand up and speak out and reach for the ballot. Yes we can.

When there was despair in the dust bowl and depression across the land, she saw a nation conquer fear itself with a New Deal, new jobs and a new sense of common purpose. Yes we can.

When the bombs fell on our harbor and tyranny threatened the world, she was there to witness a generation rise to greatness and a democracy was saved. Yes we can.

She was there for the buses in Montgomery, the hoses in Birmingham, a bridge in Selma, and a preacher from Atlanta who told a people that “We Shall Overcome.” Yes we can. (Obama 4.11.2008).

⁸¹ ”[P]eople who love their country can change it. That’s what Abraham Lincoln understood.” (Obama 10.2.2007).

poliitikkoja puhaltamaan yhteen hiileen ja vastustamaan orjuutta, kuten Obama kehottaa nyt amerikkalaisia liittymään joukkoihinsa tullakseen valituksi presidentiksi:

”Kuten Lincoln organisoi orjuutta vastustavia ryhmittymiä, hänen kuultiin sanovan: ‘Kokosimme vieraista, ristiriitaisista ja jopa vihamielisistä luonnonvoimista joukkoja neljältä ilmansuunnalta ja järjestäydyimme ja kamppailimme taistelun lävitse.’ Se on tavoitteemme täällä tänään. Se on miksi olen mukana tässä kilvassa.”⁸²

Puheessaan Abraham Lincoln -yhdistyksen vuotuisessa tilaisuudessa Obama liittää jälleen kerran oman historiansa Amerikan historiaan, tällä kertaa Lincolnin presidenttiyteen. Obama toteaa, kuinka Lincolnin presidenttikauden vuoksi hänen oma tarinansa on mahdollinen⁸³. Perusteeksi yhtäläisyydelleen Lincolnin hän kertoo Lincolnin olleen ennen tämän presidenttikautta ”vain lakimies”, poliittikkona suhteellisen tuore, Lincoln oli menettänyt äitinsä ja raivannut itse tiensä huipulle kovalla työllä (Obama 12.2.2009). Kuulijalle ei jää epäselväksi, kuinka Obama rinnastaa Lincolnin tarinan omaan henkilöhistoriaansa, josta löytyy samankaltaisia piirteitä. Obama käyttää Lincolnin periksiantamattomuutta ja sosiaalista ja poliittista nousua yhteiskunnan huipulle analogiana omalle historialleen.

Virkaanastujaispuheessaan Obama lainaa kahdesti Lincolnin ensimmäisen virkaanastujaispuheen päättävää ”the better angels of our nature” -ilmausta (Lincoln 4.3.1861). Obama tosin kääntää sen koskemaan positiotaan historiaa kohtaan: ”The time has come to [...] choose our better history [...]” kun taas korruptoituneiden, petollisten vallanpitäjien tulee tietää olevansa historian nurjalla puolella: ”[...] know that you are on the wrong side of history [...]” (Obama 20.1.2009). Suhtautuminen menneisyyden tapahtumiin on siis puheissa valinnan asia. Historian tapahtumista tulee valita myönteiset seikat. Täten valinnan asia on myös se, mitä historiasta halutaan nostaa esille. Esimerkiksi virkaanastujaispuheessa (Obama 20.1.2009) mainittu Gettysburgin taistelu on nostettu esiin monista mahdollisista sotakuvista. Gettysburg oli sisällissodan käännekohta, verinen symboli presidentti Lincolnin vaatimista uhrauksista kansakunnan yhdistämiseksi ja orjien vapauttamiseksi (Lincolnin Amerikka 13.10.2009). Gettysburgiin viittaaminen voidaankin katsoa metaforisena analogiana Obaman kansalta vaatimille uhrauksille (ks. matkametaforat). Kansakunta on jälleen jakautunut, kuten esille nostetussa historiakuvassa, ja yhdistämällä itsensä Lincolnin Obama pyrkii luomaan mielikuvaa tulevasta menestyksestään kansan yhdistäjänä. Tämän hän yrittää saavuttaa jo Chicagossa pitämässään puheessa vaalivoiton varmistuttua, jolloin hän lainaa

⁸² ”As Lincoln organized the forces arrayed against slavery, he was heard to say: ‘Of strange, discordant, and even hostile elements, we gathered from the four winds, and formed and fought to battle through.’ That is our purpose here today. That’s why I’m in this race.” (Obama 10.2.2007).

⁸³ “It’s a humbling task, [...] humbling for me in particular because it’s fair to say that the presidency of this singular figure [...] made me own story possible.” (Obama 12.2.2009).

Lincolnia toivoessaan olevansa tuleva kansan yhdistäjä: ”Kuten Lincoln sanoi paljon meitä jakautuneemmalle kansalle: ‘Me emme ole vihollisia, vaan ystäviä...vaikka tunteen palo on voinut rasittaa sitä, sen ei tule katkaista meidän kiintymyksemme siteitä.’”⁸⁴

Kuten Gettysburg oli sisällissodan käännekohta, puheissa luodaan nykyhetkestä menneisyyden ja tulevaisuuden kulminaatiopistettä, eräänlaista murrosta, jossa kaikki ovat osallisina. Tämä tulee puheissa esiin sanojen *kohtalo* ja *ratkaiseva hetki* toistuvana käyttönä. Välillä kohtaloa kutsuu täyttämään Jumala⁸⁵, kun taas toisinaan kohtalo pohjautuu perustaviin dokumentteihin Yhdysvaltain syntyvuosilta⁸⁶. Viesti on kuitenkin sama: kohtaloa lähdetään täyttämään yhdessä⁸⁷ ja kohtaloa ei muotoilla valmiiksi, vaan se tehdään itse⁸⁸. Vuoden 2011 liittovaltion tila -puheessa Obama kuvaa Yhdysvaltojen olevan ensimmäinen maa, joka on perustettu pohjautuen ajatukseen: ”[...] ajatukseen siitä, että meistä jokainen ansaitsee mahdollisuuden muotoilla oman kohtalonsa.”⁸⁹ Konseptuaalinen metafora KOHTALO ON TEKEMISTÄ kuvaa puheiden välittämää viestiä kansakunnan kohtalon luonteesta. ”Ei ole ongelmaa, mitä emme voi ratkaista – ei kohtaloa, mitä emme voi täyttää”⁹⁰ sisältää myös voimakkaan toivon sanoman. Vaikka Obama siis puhuu kohtalosta, viesti ei ole fatalistinen. Obama sanoo, että ihminen muotoilee oman kohtalonsa, mikä on tietyllä tavalla loogisesti ristiriitainen väittämä. Jos kohtalo määritellään uskoksi siitä, että tapahtumien kulku on jollakin tavalla ennalta määrätty, vapaat kädet muokata tapahtumia voidaan katsoa kumoavan kohtalon olemassaolon. Obaman mukaan voimme kuitenkin valita oikean tien historian risteyksessä⁹¹.

Paitsi että voimme muotoilla oman kohtalomme, Obama kutsuu kuulijat mukaan myös muokkaamaan historiaa: ”Tämän takia asetuin ehdolle, koska meillä on mahdollisuus muokata historiaa paremmaksi [...]”⁹² Ajatus historian muuttamisesta tulee ilmi myös edellä mainituista ilmaisuista ”choose our better history” ja ”[being] on the wrong side of history” (Obama 20.1.2009). Obamalle historia onkin siis paitsi valinnan asia, myös asia, jota voi muokata jälkepäin kuten nykyhetkeä tai tulevaisuutta. Puhuja pyrkii viestimään nykyhetken ongelmiin

⁸⁴ “As Lincoln said to a nation far more divided than ours, ‘We are not enemies, but friends...though passion may have strained it, we must not break our bonds of affection.’” (Obama 4.11.2008).

⁸⁵ “God calls on us to shape an uncertain destiny.” (Obama 20.1.2009).

⁸⁶ “It was a creed written into the founding documents that declared the destiny of a nation. Yes we can.” (Obama 8.1.2008).

⁸⁷ “In America, our destiny is inextricably linked.” (Obama 28.8.2008).

⁸⁸ “[...] [O]ur destiny will not be written for us, but by us [...]” (Obama 3.1.2008).

⁸⁹ “[...] the idea that each of us deserves the chance to shape our own destiny.” (Obama 25.1.2011).

⁹⁰ “There’s no problem we can’t solve – no destiny we cannot fulfill.” (Obama 8.1.2008).

⁹¹ “I believe that as we stand on the crossroads of history, we can make the right choices [...]” (Obama 27.7.2004).

⁹² “This is why I ran, because we have the opportunity to shape history for the better [...]” (Obama 16.8.2010).

reagoimisen tärkeydestä antamalla ymmärtää tämän hetken toimien voivan silottaa myös menneisyyden vääryyksiä. Vaikka kuulija olisikin eri mieltä nykypäivän ongelmista ja ratkaisuista niihin, kukapa ei haluaisi korjata menneisyyden tapahtumia paremmiksi.

Analyysi Obaman tavasta käyttää historiaa nykyisyyden oikeuttajana pyrkii tuomaan esiin menneisyyden metaforisen representoimisen sen sijaan, että lukisimme viestin denotatiivisena tai historiallisena tosiasiana. Puhujan intentiot rakentaa menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta yhtenäinen kuva voidaan katsoa yritykseksi rakentaa saumaton myytti, joka pyritään esittämään kuulijoille denotatiivisesti. Todellisuus rakennetaan luonnolliseksi kuvaksi, jossa ei ole ristiriitoja, ja todellisuudesta vallitsee yhteinen selvyys. Jos matka- ja rakennusmetaforien voidaan katsoa kasvattavan politiikan alaa, historian metaforisella käytöllä on vastakkainen, depolitisoiva funktio (Barthes 1994, 202.) Obama ei perustele asemaansa Yhdysvaltain presidenttinä poliittisin keinoin, vaan yhtenäisten kuvien avulla, jotka rakentavat utuista myyttiä asioiden luonnollisesta tilasta.

5.4.3. Amerikan tarina

Puheissaan Obama esittää Yhdysvallat personifioituna henkilöksi. Amerikalla kerrotaan olevan napanuora⁹³, DNA⁹⁴, sydän⁹⁵ ja syntymä⁹⁶. Konseptuaalisen metaforan AMERIKKA ON HENKILÖ rakentaminen toistuu useissa puheissa ilmaisuina, kuten “näettehän, tämä ei ole ensimmäinen kerta kun Amerikka on kohdannut tämän valinnan.”⁹⁷, “Amerikka voi tehdä mitä tahansa, mihin paneudumme.”⁹⁸, ”[...] he ovat unohtaneet mitä tämä maa on jo tehnyt.”⁹⁹ ja ”Amerikka näkee itsensä vähemmän jakautuneena ja enemmän yhtenäisenä.”¹⁰⁰ Amerikka kuvataan elollisena entiteettinä, joka on kykenevä tekemään, kokemaan ja näkemään asioita. Valtion personifointi toimii siis puheissa konseptuaalisen metaforan rakentamisen keinona, jolla abstraktista ja vaikeasti käsitettävästä kokonaisuudesta (valtio) tehdään helpommin ymmärrettävä ja inhimillinen (ihminen).

⁹³ “I don’t think that taxpayers should simply put – attach and umbilical cord between the U.S. Treasury and te auto companies [...]” (Obama 30.4.2009).

⁹⁴ “And we have to admit it, it’s one that speaks to our rugged individualism and our healthy skepticism of too much government. That’s in America’s DNA.” (Obama 6.12.2011).

⁹⁵ This kind of gaping inequality gives lie to the promise that’s at the very heart of America.” (Obama 6.12.2011).

⁹⁶ “In the year of America’s birth, [...] a small band of patriots huddled my dying campfires on the shores of an icy river.” (Obama 20.1.2009).

⁹⁷ “You see, this isn’t the first time America has faced this choice.” (Obama 6.12.2011).

⁹⁸ “America can do whatever we set our mind to.” (Obama 2.5.2011).

⁹⁹ “[...] [T]hey have forgotten what this country has already done.” (Obama 20.1.2009)

¹⁰⁰ “America sees itself as a nation less divided and more united [...]” (Obama 3.1.2008).

Paitsi henkilö, Obaman puheissa AMERIKA ON PERHE. Konseptuaalinen metafora rakentuu ilmaisuissa, kuten ”se, mikä sallii meidän tavoitella yksilöllisiä unelmiamme, mutta silti yhdistyä yhdeksi amerikkalaiseksi perheeksi.”¹⁰¹, ”[...] me olimme yhdistyneitä yhdeksi amerikkalaiseksi perheeksi.”¹⁰² ja ”[...] me olemme kaikki yhtä amerikkalaista perhettä.”¹⁰³ Perheen käsite liittyykin puheissa läheisesti yhtenäisyyden (unity) ja ykseyden (one) käsitteisiin. Konseptuaaliset metaforat AMERIKA ON YHTENÄINEN ja AMERIKA ON YKSI toistuvat läpi molempien korpusten. Ilmaisut yhtenäisyydestä (unity) toistuvat yhtä lukuun ottamatta kaikissa ensimmäisen korpuksen puheissa, ja toisessakin korpuksessa yli puolessa puheista. Laajalle yleisölle tunnetuin Obaman metaforinen julistus maan yhtenäisyydestä on Obaman vuoden 2004 demokraattien puoluekokouksessa pitämässä puheessa oleva julistus puoluerajat ylittävästä ykseydestä:

“Yet even as we speak, there are those who are preparing to divide us, the spin masters and negative ad peddlers who embrace the politics of anything goes. Well, I say to them tonight, there's not a liberal America and a conservative America - there's the United States of America. There's not a black America and white America and Latino America and Asian America; there's the United States of America.” (Obama 27.7.2004).

Sama metaforinen kuva yhtenäisestä Amerikasta jatkuu vaalituloksen varmistuttua marraskuussa 2008: “Americans who sent a message to the world that we have never been a collection of Red States and Blue States: we are, and always will be, the United States of America.” (Obama 4.11.2008).

Toisessa korpuksessa yhtenäisyyttä rakennetaan puheissa vähemmän julistuksenomaisesti, mutta viesti pysyy samana. Ilmaisut kuten ”[...] meidät on sidottu yhteen yhdeksi kansaksi [...]”¹⁰⁴, ”me saavutamme yhtenäisyyden uskomattomassa moninaisuudessamme”¹⁰⁵ ja lippuvalan¹⁰⁶ lainaaminen luovat kuvaa yhtenäisestä kansasta, jolle poliittiset, sosiaaliset tai etniset jaot eivät ole merkityksellisiä. Yhtenäisyyden korostamisella presidentillisessä retoriikassa on tärkeä merkitys tilanteessa, jossa onnistuakseen poliittiset linjaukset vaativat taakseen paitsi demokraattien, myös osan republikaanipoliitikoista ja kansalaisten tuen.

Etenkin toisessa korpuksessa Obama rakentaa kuvaa Amerikasta yhtenäisenä kertomuksena tai tarinana: ”Mutta epätodennäköisessä kertomuksessa, joka on Amerikka, toivossa ei ole koskaan

¹⁰¹ ”It's what allows us to pursue our individual dreams, yet still come together as a single American family.” (Obama 27.7.2004).

¹⁰² “[...] [W]e were united as one American family.” (Obama 2.5.2011).

¹⁰³ “[...] [W]e are all part of one American family.” (Obama 22.6.2011).

¹⁰⁴ “[...] we are bound together as one people [...].” (Obama 16.10.2011).

¹⁰⁵ ”We find unity in our incredible diversity [...].” (Obama 27.1.2010).

¹⁰⁶ “We have been, and always will be, one nation, under God, indivisible, with liberty and justice for all [...].” (Obama 8.9.2011).

ollut mitään väärää.”¹⁰⁷ Sekä Obaman itsensä (ks. Kpl 4.4.1.), että Amerikan narratiivit ovat siis puheiden mukaan epätodennäköisiä, mutta tosia ja oikeutettuja. AMERIKKA ON TARINA-konseptuaalista metaforaa rakennetaan puheissa ilmaisuissa, kuten ”Amerikka on ollut tavallisten ihmisten tarina, ihmisten, jotka uskaltavat unelmoida.”¹⁰⁸ ja ”[...] [M]eidän tarinamme on tarina optimismista ja saavutuksista ja jatkuvasta ponnistelusta joka on ainutlaatuista maan päällä.”¹⁰⁹ Kuten matkametaforilla, myös tarinan käsitteellä perustellaan joskus hidasta ja vaikeaa etenemistä kohti puhujan poliittista päämäärää taloudellisen tilanteen korjaamiseksi: ”Tie toipumiseen ei tule olemaan suora. Tulemme saavuttamaan edistystä ja matkan varrella tulee tapahtumaan jonkin verran lipsumista. Sillä meidän amerikkalainen tarinamme ei ole -- eikä ole koskaan ollut -- asioiden saavuttamista helposti.”¹¹⁰

Vuoden 2004 puheessa Obama puhuu amerikkalaisesta saagasta: ”Sillä meidän kuuluisan individualismimme rinnalla Amerikkalaisessa saagassa on toinen ainesosa. Usko, että olemme kytketyt yhdeksi kansaksi.”¹¹¹ Webster’s NewWorld College Dictionary (2000, 1262) määrittelee saagan ”[...] keskiaikaiseksi skandinaaviseksi usein tärkeää perhettä koskevaksi tarinaksi taisteluista, tavoista ja legendoista kerrottuna proosamuodossa, tai yleensä seikkailu- tai sankaritarinaksi”. Saagan käsite liittääkin yhteen Obaman rakentaman kuvan Amerikan tarinasta, perhehistoriasta ja kansan oletetusta yhtenäisyydestä. Paitsi Amerikan tarinaan, saaga liittyy aiemmin käsiteltyyn konseptuaaliseen metaforaan Amerikasta perheenä. Perhemetaforat luovat kuvaa Yhdysvalloista kokonaisuutena ihmisiä, jotka välittävät ja huolehtivat toisistaan kuten perheenjäsenet. Poliitikko pyrkii saamaan kansaa puolelleen haastavassa poliittisessä ja taloudellisessa tilanteessa, joka vaatii kaikilta uhrauksia ja epätavallista toimintaa. Kansan kuvaaminen perheenä, joka suhtautuu toisiinsa kuin perheenjäsenet kutsuu individualismin sijaan toimimaan altruistisesti, mikä puolestaan auttaisi puhujaa saavuttamaan poliittiset päämääränsä.

Amerikan tarinaan kytketään myös puheissa useasti toistuva amerikkalaisen unelman käsite: ”Saakaamme takaisin amerikkalainen unelma, joka on tarinamme keskiössä.”¹¹² Amerikkalaisen unelman eetos on Obaman retoriikan viestissä kantava voima jo vuosien takaa. Hänen

¹⁰⁷ ”But in the unlikely story that is America, there has never been anything false about hope.” (Obama 8.1.2008).

¹⁰⁸ ”America has been the story of ordinary people who dare to dream.” (Obama 25.1.2011).

¹⁰⁹ ”[...] [O]urs is a story of optimism and achievement and constant striving that is unique upon this Earth.” (Obama 16.10.2011).

¹¹⁰ ”The road to recovery will not be straight. We will make progress and there will be some slippage along the way. For our American story is no -- and has never been -- about things coming easy.” (Obama 17.2.2009).

¹¹¹ ”For alongside our famous individualism, there’s another ingredient in the American saga. A belief that we are connected as one people.” (Obama 27.7.2004).

¹¹² ”Let us [...] reclaim the American Dream that is at the center of our story.” (Obama 22.6.2011).

kirjoittamansa toinen romaani vuodelta 2006, *The Audacity of Hope : Thoughts on Reclaiming the American Dream* on poliittinen elämäkerta, jossa käsitellään samoja teemoja kuin vuoden 2004 puheessa: Yhdysvaltain historiaa, kirjoittajan henkilökohtaista historiaa ja toivon politiikkaa. Obama hahmottaakin Amerikkalaisen unelman paitsi vaikeuksien voittamisena nykyhetkellä, myös maan perustajaisien unelman toteuttamisena ja perinnön vaalimisena:

”Jos joku vielä suhtautuu epäillen siihen, että Amerikka on paikka missä kaikki on mahdollista; joka yhä pohtii, onko perustajiemme unelma elossa ajassamme; joka vielä kyseenalaistaa demokratiamme voiman, olkoon tämä ilta vastauksenne.”¹¹³

Obamalle Amerikkalainen unelma on perinteinen yritteliäisyyden, vaikeuksien voittamisen ja optimismin kuva, joka perustuu puhujan konstruoimaan historialliseen todellisuuteen paitsi maan perustajien, myös tavallisten kansalaisten ponnisteluissa: ”[...] Amerikka on selvinnyt [...] koska me olemme kansana pysyneet uskollisina esi-isillemme ja perustaville dokumenteillemme.”¹¹⁴ Amerikkalainen unelma ei siis tähtää ainoastaan tulevaisuuteen, vaan suuntautuu ennen kaikkea menneisyyteen, historialliseen tarinaan: amerikkalainen unelma on jotakin, joka on jo kerran saavutettu, mutta hukattu matkan varrella. Amerikkalaisesta unelmasta puhutaan menneessä aikamuodossa: ”He uskoivat Amerikkaan jossa kova työ kannatti, [...] ja kuka tahansa voi menestyä omalla yritteliäisyydellään -- riippumatta siitä keitä he olivat, mistä tulivat, miten lähtivät liikkeelle.”¹¹⁵ Obama lähteekin tavoittelemaan amerikkalaista unelmaa menneisyyden takaisin saamisen keinoin. Kun konseptuaaliset matka- ja rakentamismetaphorat suuntautuvat tulevaisuuteen, kuva amerikkalaisesta unelmasta sijoittuu menneeseen aikaan, johon yritetään palata saavuttamalla kansallinen yhtenäisyys. Amerikkalainen unelma on Obaman Amerikasta rakentaman tarinan keskiössä, tarinan, johon kaikki kansalaiset puhuja itse mukaan lukien kuuluvat, kaikkien osallistuessa yhdessä tarinan realisointiin: ”[...] [E]mme ole niin jakautuneita kuin politiikkamme antaa ymmärtää; olemme yksi kansa, olemme yksi valtio; ja yhdessä aloitamme seuraavan, loistavan kappaleen Amerikan tarinassa [...]”¹¹⁶

¹¹³ ”If there is anyone out there who still doubts that America is a place where all things are possible; who still wonders if the dream of our founders is alive in our time; who still questions the power of our democracy, tonight is your answer.” (Obama 4.11.2008).

¹¹⁴ ”[...] America has carried on [...] because we the people have remained faithful to the ideal of our forbearers and true to our founding documents.” (Obama 20.1.2009).

¹¹⁵ ”They believed in America where hard work paid off, [...] and anybody could make it if they tried -- no matter who you were, no matter where you came from, no matter how you started out.” (Obama 6.12.2011).

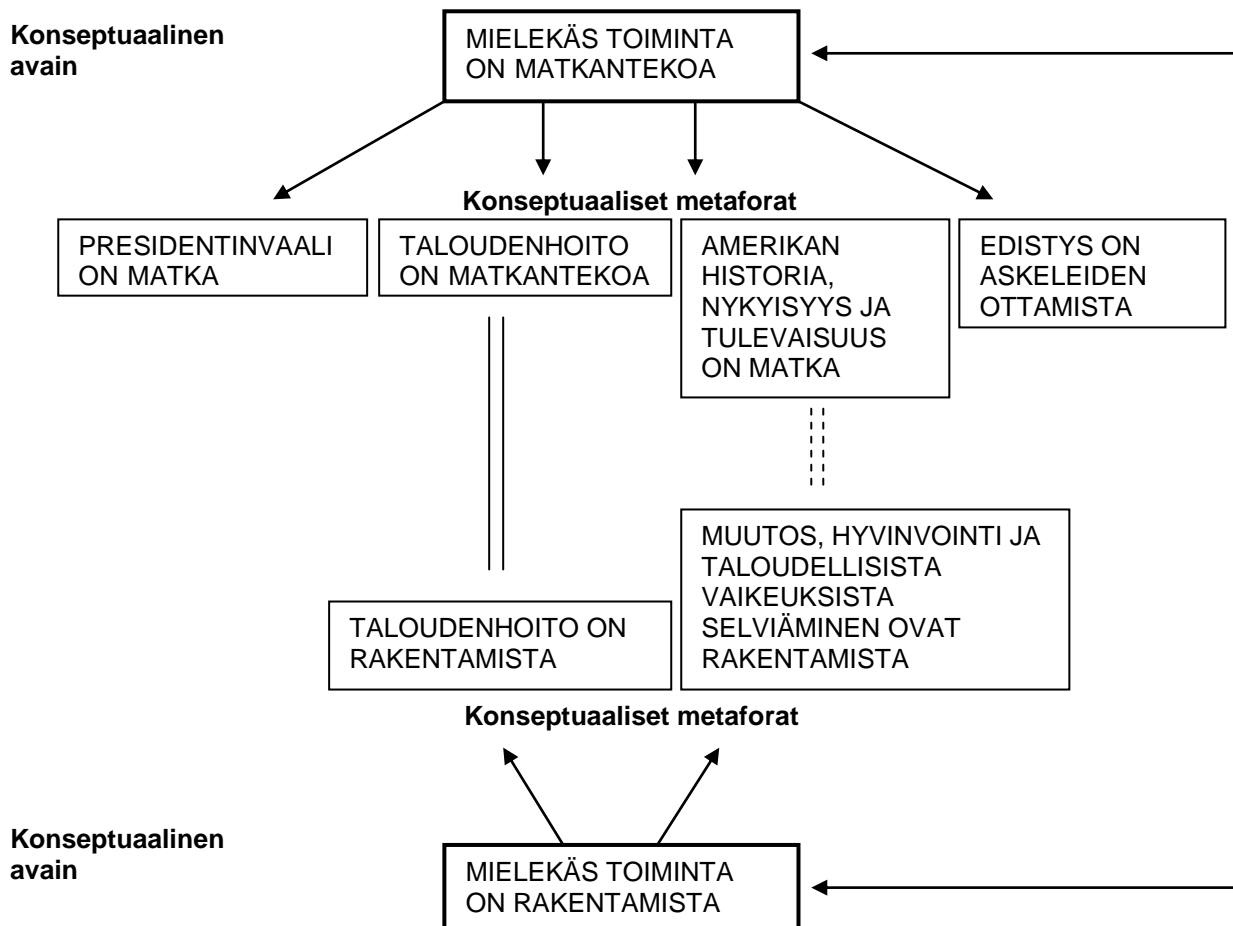
¹¹⁶ ”[...] [W]e are not as divided as our politics suggests; that we are one people, we are one nation; and together, we will begin the next great chapter in America’s story [...]” (Obama 8.1.2008).

5.5. Koonti konseptuaalisista metaforista

<i>Metaforan lähdealue</i>	<i>Konseptuaalinen metafora</i>
Matka	PRESIDENTINVAALI ON MATKA AMERIKAN HISTORIA, NYKYISYYS ja TULEVAISUUS ON MATKA TALOUDENHOITO ON MATKANTEKOA
Rakentaminen	TALOUDENHOITO ON RAKENTAMISTA EDISTYS ON ASKELEIDEN OTTAMISTA MUUTOS, HYVINVOINTI JA TALOUDELLISISTA VAIKEUKSISTA SELVIÄMINEN OVAT RAKENTAMISTA
Kilpailu	TALOUS ON KILPAILUA TALOUS ON VALTIOIDEN VÄLISTÄ KILPAILUA (POLITIikka EI OLE KILPAILUA)
Yhtenäisyys	AMERIikka ON PERHE, SAAGA TAI TARINA AMERIikka ON YHTENÄINEN AMERIikka ON YKSI AMERIikka ON HENKILÖ

Taulukko 1. Yhteenvedo aineiston konseptuaalisista metaforista

Yllä olevassa taulukossa on hahmottamisen helpottamiseksi lueteltu kriittisessä metafora-analyysissä käsitellyt konseptuaaliset metaforat jaoteltuina lähdealueidensa mukaan. Taulukosta on nähtävissä, kuinka konseptuaalisia matka-, rakentamis- ja yhtenäisyysmetaforia esiintyy aineistossa eniten, kun taas kilpailumetaforat yhdistetään vain yhteen kohdealueeseen, talouteen. On kuitenkin huomattava, etteivät Amerikan yhtenäisyyteen liittyvät metaforat ole samalla tavoin laskettavissa kuin matka- ja rakentamismetaforat, vaan ne esiintyvät aineistossa yksittäisiä konseptuaalisia metaforia laajempina kuvina. Taulukosta nähdään myös, kuinka rakentamis- ja kilpailumetaforilla on yhteisenä kohdealueena talous, kun taas matka- ja yhtenäisyysmetaforat käsittelevät usein Amerikkaa. Yllä olevasta yksinkertaisesta luetteloinnista eivät kuitenkaan selviä metaforien lähdealueiden väliset suhteet, joita on hahmotettu seuraavassa kuviossa.

Kuvio 1. Konseptuaalisten matka- ja rakentamismetaphorien rakenteellinen hierarkia. Lähde: Charteris-Black 2004.

Kuvio helpottaa hahmottamaan matka- ja rakennusmetaforien käsitteellisen yhteyden. Puheissa rakentuvat konseptuaaliset avaimet MIELEKÄS TOIMINTA ON MATKANTEKOA ja MIELEKÄS TOIMINTA ON RAKENTAMISTA ovat yhteydessä toisiinsa paitsi toistensa, myös konseptuaalisten metaforien kautta. Yhtenevinä tekijöinä ovat konseptuaaliset metaforat koskien taloutta: TALOUDENHOITO ON MATKANTEKOA ja TALOUDENHOITO ON RAKENTAMISTA. Jonkinlaisen käsitteellisen yhteyden voisi ajatella olevan myös konseptuaalisten metaforien AMERIKAN HISTORIA, NYKYISYYS JA TULEVAISUUS ON MATKA ja MUUTOS, HYVINVOINTI JA TALOUDELLISISTA VAIKEUKSISTA SELVIÄMINEN OVAT RAKENTAMISTA välillä. Kuviossa yhteys on kuvattu katkoviivalla. Metaforien voidaan ajatella olevan käsitteellisessä yhteydessä toisiinsa, sillä molemmissa metaforissa on ajallinen ulottuvuus (historia–tulevaisuus, taloudelliset vaikeudet–hyvinvointi), joka on yhdistetty metaforan lähdealueeseen (matka, rakentaminen). Konseptuaaliset

avaimet mielekkäästä toiminnasta matkantekona ja rakentamisena välittävät siis samaa viestiä niin yksittäisten metaforien, konseptuaalisten metaforien kuin konseptuaalisten avaintenkin kautta. Selkeälle, yhtenevälle ja useasti toistetulle viestille on helpompaa saada kuulijoiden hyväksyntä kuin käsitteellisesti ristiriitaisille, ainoastaan siellä-täällä esiintyville yksittäisille metaforille.

Matka- ja rakentamismetaphoria voisi hahmottaa myös kaksiulotteisella koordinaatistolla, missä x-akseli kuvaa matkametaphoria (eteenpäin–taaksepäin siirtyminen) y-akselin kuvatessa rakennusmetaphoria (rakentaminen ylöspäin–tuhoaminen alaspäin suuntautuneena toimintana). Kuvatunlainen spatiaalinen hahmotus muistuttaa Lakoffin ja Johnsonin metaforaluokituksen suuntametaphoria. Kuten kaikki suuntametaphorat, myös matka- ja rakentamismetaphorat palautuvat keholliseen alkuperään matkan ollessa horisontaalista siirtymistä kun taas rakentamisessa edetään vertikaalisesti. Yhdessä konseptuaaliset avaimet MIELEKÄS TOIMINTA ON MATKANTEKOA JA RAKENTAMISTA sijoittuisivat akselistolle nolllapisteestä positiivisiin arvoihin nousevaksi kuvaajaksi.

6. PÄÄTELMÄT

Metaforan voidaan katsoa olevan keino luoda yhtenäisyyttä puhujan ja kuulijan välille. Puhuja kutsuu kuulijan mukaan tulkintaprosessiin, jonka tarkoituksena on päästä metaforan luoman semanttisen jännitteen yli ja luoda tarkoite, joka on kuulijoille sama ja yhteinen. (Charteris-Black 2004, 12.) Onkin sopivaa, että kansansa yhtenäisyyttä korostava poliitikko käyttää hyödykseen retorista keinoa, joka toimii juuri jonkin yhteisen luomisen kautta. Metaforalla vaikutettaessa yhteistä todellisuutta luodaan paitsi puhujan ja kuulijan välille, myös kuulijoiden keskuuteen. Yhdysvaltain presidentti Barack Obama pyrkii saavuttamaan tätä yhtenäisyyttä kuulijoihinsa sekä matka-, rakentamis-, että historiametaforiansa kautta. Konseptuaalisen metaforan avulla hän representoi luomaansa poliittista todellisuutta. Kauniissa kuvassa kansa on yhtä, matkalla samaan suuntaan, rakentamassa hyvinvointia ja vieläpä toteuttamassa Amerikan kohtaloa. Obama luo metaforien avulla koherentin kuvan tai myytin Yhdysvaltain historiasta ja nykytilasta, josta poliittinen hajaannus ja apatia ovat kaukana.

Lakoff ja Johnson liittävät metaforan paitsi ajattelun, myös toiminnan välineeksi. Metaforilla ei vain luoda kielikuvia, vaan myös oikeutetaan konkreettista toimintaa, joka sopii metaforan välittämään viestiin. Tässä mielessä metafora on kuin itsensä toteuttava ennustus. (Lakoff & Johnson 1980, 156.) Tutkitusta aineistosta tämä metaforalla vaikuttamisen konkreettinen puoli tulee ilmi käsitteellisenä yhtenäisyytenä matka- ja rakentamismetaphorien ja Obaman argumentoiman talous- ja sosiaalipolitiikan välillä. Obaman valitsemat konseptuaaliset metaforat heijastavat aiottuja konkreettisia poliittisia linjoja. Puheissa yhä uudelleen toistuvat metaforien lähdealueet matka, rakentaminen ja yhtenäisyys limittyvät kokonaisuudeksi, joka kuvaa puhujan tarvetta konkretisoida ja tehdä kuulijalle ymmärrettäväksi puhujan yhteiskunnallisia näkemyksiä. Alun perin toisiinsa liittymättömistä lähdealueista punotaan eheä kokonaisuus, jonka osaksi sekä puhuja että yleisö pyritään liittämään. Ottaen huomioon puheiden laajemman kehyksen vaali- ja vastavalitun presidentin puheina, yhtenäisyyden korostaminen on luonnollinen valinta. Tulee kuitenkin muistaa, että toinenkin lähestymistapa olisi ollut mahdollinen: Bushin retoriikan me vastaan muut -asetelmaa ei näistä puheista ole löydettävissä.

Frank R. Ankersmitia mukaillen poliitikko ja historioitsija representoivat luomaansa todellisuuskuvaa, johon otetaan mukaan haluttuja asioita todellisuuden koko kuvasta. Representaatio on pohjimmiltaan esteettinen valintakysymys, missä poliitikon ei pidä pyrkiä

valokuvamaiseen vastaavuuteen kansansa kanssa, koska erot ovat kuitenkin väistämättömiä. (Ankersmit 1996, 28, 48.) Tutkimuksen esimerkit kuitenkin osoittavat, kuinka Obama pyrkii liittämään itsensä osaksi kuulijoitaan ja henkilöhistoriansa osaksi koko Amerikan historiaa. Amerikka on Obaman mukaan perhe, joka toteuttaa saagaansa yhdessä. Ilmeisiä eroja kansan ja sen edustajan välillä ei tuoda esille, ja luodussa todellisuudessa esittäjä ja kansa ovat yhtä. Metaforisella valinnalla paitsi historiasta, myös henkilöstä luodaan myyttinen kuva ja narratiivi, johon kaikki voivat samastua. Ottaen huomioon puheiden taustalla olleen tavoitteen presidentinvaalien voittamisesta, eroa korostava retoriikka olisikin ollut riskaabeli valinta. Tässä tapauksessa poliitikko toimii ikään kuin historioitsijana esittäen menneen ja nykyisen todellisuuden omaperäisesti (valintaa käyttäen), mutta myös liittäen itsensä samaan kokonaisuuteen. Ulkomailla lapsuuttansa viettänyt tummaihoisen noviisipoliitikko sulautuu luomaansa kuvaan ilman näkyviä saumoja.

Benedict Andersonin ajatus valtiosta kuvitteellisena yhteisönä ja narratiivina sopii hyvin puheista välittyvään kuvaan. Yli 300-miljoonainen kansa luodaan puheissa Amerikan historia- ja tarinametaforilla kansan punoutuessa osaksi maansa historiaa ja kohtaloa, jota ollaan täyttämässä. Historian risteyksessä muutoksen matkalla oleva kansa tarvitseekin johdattajaa, opasta ja suunnannäyttäjää, joksi puhuja tarjoutuu. Menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden matkat kuljetaan kaikki yhdellä tiellä, jolla puhujan mukaan edetäkseen tulisi vaihtaa eteenpäin vievälle vaihteelle nykyisen peruutusvaihteen sijaan. Vaikka matka kohti parempaa tulevaisuutta on pitkä, samaa ei voi sanoa etäisyydestä puhujan henkilökohtaisen matkan ja Amerikan kansallisen matkan välillä. Sekä puhujan itsensä että Amerikan matka kuvataan taipaleena vaikeuksista voittoon, sankaritarinana, joka ei ole vielä saavuttanut kliimaksia. Afroamerikkalaisen puhujan matka politiikan huipulle rinnastetaan afroamerikkalaisen kansan matkaan ja raamatullisiin tarinoihin selviytymisestä, vapaudesta ja toivosta parempaan tulevaisuuteen.

Presidentinvaalikampanjan käsitteellistämiseen matkana ja rakentamisena liittyy myös ajatus välttämättömästä etenemisestä ja rakennelman valmiiksi saamisesta. Matkaa tehdessään päätyy väkisinkin aina jonnekin. Kun myös historian narratiivi esitetään matkana, voi historiankin ajatella progressiivisena kehityksenä kohti haluttua asiaintilaa tulevaisuudessa. Terrori-iskut, sodat ja taloudelliset vaikeudet ovat vain hidasteita matkan alati jatkuessa. Presidentinvaali on myös yksi etappi tai risteys matkan varrella. Kun aikaisemminkin historian saatossa on edetty lopulta oikeaan suuntaan, tulee niin tapahtumaan myös tällä kerralla. Yhdysvaltain historian ja presidentinvaalin kytkeminen yhteen matkan metaforan avulla asettaa niille yhteisen päämäärän. Kuten Obama itsekin toteaa, eteenpäin menolla ei edes ole vaihtoehtoa:

“But I have asserted a firm conviction [...] that working together we can move beyond some of our old racial wounds, and that in fact we have no choice if we are to continue on the path of a more perfect union.” (Obama 18.3.2008).

Yhdessä eteneminen ja tulevaisuuden rakentaminen ovatkin Obaman mukaan paitsi mahdollisia, myös välttämättömiä tapahtumia.

Matkan metafora ei kuitenkaan ole harvinainen elementti poliittisissa kampanjapuheissa tai retoriikassa ylipäätään. Juuri tässä kampanjassa ja tämän puhujan käytössä se toimii harvinaisen suuressa roolissa sen ollessa läsnä jossakin muodossa miltei aineiston jokaisessa puheessa alkaen vuodesta 2004 ja ulottuen aina vuoden 2011 loppuun. Matka ja muutos ovat kampanjan kantavia teemoja. Myös vaalivoiton jälkeen puhutaan matkanteosta, jopa tiheämmin kuin aikaisemmissa puheissa. Obaman retoriikan vaikuttavuus ja tämän tutkimuksen mielekkyys ei kuitenkaan perustu jonkin ihmeellisen ja ennennäkemättömän retorisen keinon paljastamiseen. Vaikka matka, rakentaminen ja historia ovat melko tavallisia retoriikassa käytettyjä lähdealueita, niiden merkitys tässä tutkimuksessa ei riipu niiden käyttötiheydestä maailman huippupuhujien joukossa.

Kuten edeltäjänsä, myös Barack Obama viestii retoriikassaan myyttiä kristillisestä, valitusta kansakunnasta ja itsestään sen johtajana. Nykyisin oletettu politiikan sekularisaatio ei olekaan nähtävissä Yhdysvalloissa, missä maan politiikkaa on sen perustamisesta lähtien leimannut voimakas kristillisuus. Mika Aaltolan mukaan Obaman oppi-isänään pitämä teologi Reinhold Niebuhr (1892–1971) suhtautui kriittisesti maalle ominaiseen myyttiin nähdä Yhdysvallat jollakin lailla muiden valtioiden yläpuolella. Tällaisesta Yhdysvalloille tyypillisestä ajatuksesta vallasta seuraa hänen mukaansa *hybris*, joka lopulta tuhoaa vallan. Vaikka Obaman edeltäjä George W. Bush hyödynsi myös erittäin voimakkaasti uskonnollisen kansakunnan johtajan retoriikkaa, Bushin usein käyttämä hyvän ja pahan rinnastus puuttuu Obaman retoriikasta. (Aaltola 11.8.2011.) Aineiston puheissa esiintyvä messiaaninen presidentti paimentaakin kansaa kohti oikeaa tietä, mutta se tapahtuu lähinnä oppaan tai johdattajan metaforan kautta, eikä niinkään moraalisisella hyvä-paha-asteikolla liikkuen.

Tämä tutkimus ei pyri vastaamaan siihen, minkälaisia tekijöitä Obaman suosion taustalla vaikuttaa. Se onkin aivan toisen tutkimuksen aihe, eikä sitä paljasteta ainoastaan metafora-analyysin keinoin. Tämän, kuten muunkin metaforatutkimuksen ytimenä on kertoa, ettei ole kysymys siitä, *mitä* sanotaan, vaan *miten*, ja kysyä, minne tämä sanomisen tapa johtaa. Kriittisen metafora-analyysin avulla Obaman retoriikkaa voi myös halutessaan sijoittaa muiden poliittisten puhujien joukkoon.

Toisaalta poliittinen metafora ei ole sidottu ainoastaan puheisiin, vaan metaforisuutta voi esiintyä myös vaikkapa mainoskuvissa. Aineistoltaan monipuolisempi Obamaan tai muihin poliittisiin puhujiin keskittyvä metaforatutkimus onkin mahdollinen. Myös televisioitujen presidentinvaalimainosten metaforinen tutkimus olisi kiinnostava laajennus niiden yleistyessä joka vaalikaudella. Kuvallisen materiaalin tutkimuksessa tulisi kuitenkin kehittää metodologiaa edelleen, ja mahdollisesti käyttää apuna diskurssianalyttisiä tai semiotiikkaan kuuluvia työkaluja. Jos metafora käsitetään kognitiivis-semanttisen metaforateorian mukaisesti olennaiseksi osaksi ajatusjärjestelmäämme, silloin myös metaforatutkimuksen tulisi laajentua aineistoltaan monipuolisemmaksi. Ajatusrakenteet kun voivat saada ilmiänsä muussakin kuin puheen muodossa. Monimuotoisen aineiston tutkiminen on haastavaa, mutta se voisi avata uusia väyliä ymmärryksen kasvattamiseen metaforasta.

Yhdysvaltain presidentti Barack Obamaan usein liitetty toivo paremmasta tulevaisuudesta sai vahvistusta myös Nobel-komitealta, joka nosti toivon tuomisen ihmisille yhdeksi tekijäksi rauhanpalkinnon myöntämisen perusteluissa lokakuussa 2009 (Nobel-komitea). Tutkitussa korpuksessa puheita toivon sanoma ilmenee metaforien tasolla lähinnä matkana parempaan tulevaisuuteen, tulevaisuuden rakentamisena ja amerikkalaisen unelman uudelleensaavuttamisena. Presidentinvaalien aikaan epävarmuus maan taloudellisesta tulevaisuudesta loi otollisen maaperän amerikkalaisen unelman metaforalle. Toisaalta unelma sai myös toisenlaista merkitystä Barack Obaman ollessa maansa ensimmäinen afrikkalaisamerikkalainen presidenttiehdokas. Jälleen kerran kansan tarinat ja unelmat punotaan yhteen ehdokkaan tarinan ja unelmien kanssa, mistä muodostuu kokonaisuus jossa kaikki voivat olla osallisina.

Kuten tarkastelin, Obama valitsee historiastakin parhaat puolet, mikä auttaa uskomaan muutoksen olevan mahdollinen myös tulevaisuuden osalta. Kansan tarina rakennetaan narratiivissa, jossa korostetaan yhtenäisyyttä, vaikeuksista selviämistä ja Amerikkaa perheenomaisena yhteisönä. Yhdysvaltain entisen presidentin Bill Clintonin puheenkirjoittaja David Kusnet onkin todennut, kuinka yksi tärkeimmistä johtajan ominaisuuksista Yhdysvalloissa on ”puhua Amerikkaa” (Kusnet Hansonin ja Whiten (toim.) mukaan). Tämän Obama tekee perinteisin keinoin, joskin itselleen ominaisella tavalla. Tähän hetkeen ja henkilöön tuntuu kulminoituvan koko Amerikan tarina, johon kaikkien kohtalot linkittyvät. Obaman puheissa Amerikkalainen unelma on totta, sen arvot yleistettävissä ja unelma uudelleensaavutettavissa työn ja oikeiden valintojen kautta. Ehkä ihmisissä vuoden 2008 presidentinvaalin johdosta herännyt toivo ei olekaan pohjimmiltaan toivoa

paremmasta tulevaisuudesta, vaan toivoa palautetusta uskosta muutoksen mahdollisuuteen. Kuten Obama itse sanoo:

“Years from now, you’ll look back and you’ll say that this was the moment – this was the place – where America remembered what it means to hope.” (Obama 3.1.2008).

LÄHTEET

Primääriaineisto

Obama, Barack (27.7.2004) *Keynote Address at the 2004 Democratic National Convention*.
<<http://obamaspeeches.com/002-Keynote-Address-at-the-2004-Democratic-National-Convention-Obama-Speech.htm>>

Obama, Barack (10.2.2007) *Announcement for President*.
<<http://obamaspeeches.com/099-Announcement-For-President-Springfield-Illinois-Obama-Speech.htm>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (3.1.2008) *Iowa Caucus Night*.
<<http://obamaspeeches.com/E02-Barack-Obama-Super-Tuesday-Chicago-IL-February-5-2008.htm>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (8.1.2008) *Remarks of Senator Barack Obama: New Hampshire Primary*.
<<http://www.reobama.com/SpeechesJan0808.htm>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (18.3.2008) *A More Perfect Union*.
<<http://obamaspeeches.com/E05-Barack-Obama-A-More-Perfect-Union-the-Race-Speech-Philadelphia-PA-March-18-2008.htm>>
Luettu 23.3.2012.

Obama, Barack (28.8.2008) *The American Promise (Democratic Convention)*.
<<http://obamaspeeches.com/E10-Barack-Obama-The-American-Promise-Acceptance-Speech-at-the-Democratic-Convention-Mile-High-Stadium--Denver-Colorado-August-28-2008.htm>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (4.11.2008) *Election Night*.
<<http://obamaspeeches.com/E11-Barack-Obama-Election-Night-Victory-Speech-Grant-Park-Illinois-November-4-2008.htm>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (20.1.2009) *Inaugural Address*.
<http://www.whitehouse.gov/the_press_office/President_Barack_Obamas_Inaugural_Address/>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (12.2.2009) *Remarks by the President at the 102nd Abraham Lincoln Association Annual Banquet*.
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-102nd-abraham-lincoln-association-annual-banquet>>
Luettu 1.3.2012.

- Obama, Barack (17.2.2009) *Remarks by the President and the Vice President at Signing of the American Recovery and Reinvestment Act.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-and-vice-president-signing-american-recovery-and-reinvestment-act>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (24.2.2009) *Address to Joint Session of Congress (State of the Union Address).*
<http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-of-President-Barack-Obama-Address-to-Joint-Session-of-Congress/>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (14.4.2009) *Remarks by the President on the Economy.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-economy-georgetown-university>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (30.4.2009) *News Conference by the President.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/news-conference-president-4292009>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (22.7.2009) *News Conference by the President.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/news-conference-president-july-22-2009>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (9.9.2009) *Remarks by the President to a Joint Session of Congress on Health Care.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-a-joint-session-congress-health-care>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (27.1.2010) *Remarks by the President in State of the Union Address.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-state-union-address>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (3.3.2010) *Remarks by the President on Health Care Reform.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-health-care-reform>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (19.3.2010) *Remarks by the President on Health Insurance reform in Fairfax, Virginia.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-health-insurance-reform-fairfax-virginia>>
Luettu 1.3.2012.
- Obama, Barack (16.8.2010) *Remarks by the President at DCCC Finance Event.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/08/17/remarks-president-dccc-finance-event>>
Luettu 19.3.2012.
- Obama, Barack (17.8.2010) *Remarks by the President at Luncheon for Mayor Tom Barrett.*

<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/08/17/remarks-president-luncheon-mayor-tom-barrett>>
Luettu 19.3.2012.

Obama, Barack (31.8.2010) *Remarks by the President in Address to the Nation on the End of Combat Operations in Iraq.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/08/31/remarks-president-address-nation-end-combat-operations-iraq>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (3.11.2010) *Press Conference by the President.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/11/03/press-conference-president>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (25.1.2011) *Remarks by the President in State of Union Address.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/01/25/remarks-president-state-union-address>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (15.2.2011) *Press Conference by the President.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/02/15/press-conference-president>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (2.5.2011) *Remarks by the President on Osama Bin Laden.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/02/remarks-president-osama-bin-laden>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (22.6.2011) *Remarks by the President on the Way Forward in Afghanistan.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/06/22/remarks-president-way-forward-afghanistan>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (15.7.2011) *Press Conference by the President.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/07/15/press-conference-president>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (8.9.2011) *Address by the President to a Joint Session of Congress.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/09/08/address-president-joint-session-congress>>
Luettu 1.3.2012.

Obama, Barack (6.12.2011) *Remarks by the President on the Economy in Osawatomie, Kansas.*
<<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/12/06/remarks-president-economy-osawatomie-kansas>>
Luettu 1.3.2012.

Sekundääriaineisto

Agnes, Michael – David B. Gularnik (ed.) (2000), *Webster's New World College Dictionary*. Cleveland, Ohio: IDG Books Worldwide, Inc.

Anderson, Benedict (1991), *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Tampere: Vastapaino.

Ankersmit, Frank R. (1996), *Aesthetic Politics. Political Philosophy Beyond Fact and Value*. Stanford, California: Stanford University Press.

Ankersmit, Frank R. (2002), "Representational Democracy: An Aesthetic Approach to Conflict and Compromise", *Common Knowledge* 8:1, 24–46.

Aristoteles (1997a), *Runousoppi*. Tampere: Gaudeamus.

Aristoteles (1997b), *Retoriikka*. Tampere: Gaudeamus.

Barthes, Roland (1994), *Mytologioita*. Suomentanut Panu Minkkinen. Tampere: Gaudeamus.

Berger, Peter – Thomas Luckmann (1994), *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Bernstein, David, "The Speech." Chicago Magazine June 2007.
<<http://www.chicagomag.com/Chicago-Magazine/June-2007/The-Speech/>> Luettu 16.11.2009.

Boers, Frank (1999), "When a Bodily Source Domain Becomes Prominent – The Joy of Counting Metaphors in the Socio-Economic Domain". Teoksessa Gibbs, R. W. – G. Steen (eds.), *Metaphor in Cognitive Linguistics*. Amsterdam: Benjamins, 47–56.

Cameron, Lynne – Graham Low (1999), *Researching and Applying Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cameron, Lynne (2003), *Metaphor in Educational Discourse*. London: Continuum.

Charteris-Black, Jonathan (2004), *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.

Charteris-Black, Jonathan (2005), *Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor*. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.

Entman, Robert (1996), "Reporting Environmental Policy Debate: The Real Media Biases", *Harvard International Journal of Press/Politics* 1:3, 77–78.

Fahnestock, Jeanne (2005), "Rhetorical Stylistics", *Language and Literature* 14:3, 215–230.

Fairclough, Norman (1995), *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.

- Fiske, John (1992), *Merkkien kieli: johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.
- Flood, Christopher (2001), *Political Myth*. London: Routledge.
- Fowler, Roger (1991), *Language in the News. Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.
- Goffman, Erving (1986), *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Haavisto, Sanna – Lari Kotilainen (toim.) (1998), *Kielikuvitusta: tekstit ja metaforat todellisuuden rakentajina*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Hammer, Stefanie (2010), ”The Role of Narrative in Political Campaigning: An Analysis of Speeches by Barack Obama.” *National Identities* 12:3, 269–290.
- Hanson, Sandra L – John Kenneth White (ed.) (2011), *The American Dream in the 21st Century*. Philadelphia: Temple University Press.
- Harney, Stefano (1991), “Recounting the Fables of Savagery: Native Infanticide and the Functions of Political Myth.” *Journal of American Studies* 24:3, 381–418.
- Henriksson, Markku (1998), *Amerikan tiellä – Route 66*. Helsinki: Teekkarien Autopalvelu Oy.
- Hobbes, Thomas (1987), *Leviathan*. Juva: WSOY.
- Holmgren, Lise-Lotte (2008), “Biotech as ‘Biothreat’? Metaphorical Constructions in Discourse”, *Discourse and Society* 19, 1: 99-119.
- Horsti, Karina (2005), *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.
- Howe, Nicholas (1988), ”Metaphor in Contemporary American Political Discourse”, *Metaphor and Symbolic Activity* 3:2, 87–104.
- Hunston, Susan – Geoff Thompson (ed.) (2001), *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Holy Bible: English Standard Version*. Wheaton, Illinois: Good News Publishers.
- Karvonen, Erkki (2000), ”Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen”, *Tiedotustutkimus* 23:2, 78–84.
- Kernell, Samuel (1992), *Going Public: New Strategies of Presidential Leadership*. Washington: CQ Press.
- Lakoff, George – Mark Johnson (1980), *Metaphors We Live By*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George – Mark Turner (1989), *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: The University of Chicago Press.

Lattunen, Tuija (2007), "Esteettinen politiikka: Hallitsemisen taiteenkaltaisuudesta esteettisen tietoisuuden ja todellisuuden politiikkaan". Teoksessa Kaakkuriniemi, Tapani – Juri Mykkänen (toim.), *Politiikan representaatio*. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys, 275–301.

Lincoln, Abraham (4.3.1861) *Inaugural Address*.
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=25818> Luettu 1.3.2012.

Locke, John (1999), *An Essay Concerning Human Understanding*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University.

Mahon, James Edwin (1999), "Getting Your Sources Right. What Aristotle *Didn't* Say". Teoksessa Cameron, Lynne - Graham Low (ed.), *Researching and Applying Metaphor*, s. 69–80. Cambridge: Cambridge University Press.

McAdams, Dan (2005), *Redemptive Self: Stories Americans Live By*. New York: Oxford University Press.

McPherson, Tara (2003), *Reconstructing Dixie: Race, Gender and Nostalgia in the Imagined South*. Durham: Duke University Press.

Medhurst, Martin J. (ed.) (2008a) *The Rhetorical Presidency of George H. W. Bush*. College Station: Texas A&M University Press.

Medhurst, Martin J. (ed.) (2008b) *Before The Rhetorical Presidency*. College Station: Texas A&M University Press.

Musolff, Andreas (2000), *Mirror Images of Europe – Metaphor in the Public Debate about Europe in Britain and Germany*. Munich: Iudicium.

Musolff, Andreas (2004), *Metaphor and Political Discourse. Analogical Reasoning in Debates about Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Mustakallio, Antti (2011), "Retoriikka tieteiden välisenä metakielenä".
<<http://retoriikantaito.fi/retoriikka-tieteiden-valisena-metakielena/>> Luettu 9.3.2012.

Nobel-komitea (9.10.2009) <http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2009/press.html>
Luettu 16.11.2009.

Obama, Barack (2006), *The Audacity of Hope : Thoughts on Reclaiming the American Dream*. Edinburgh: Canongate Books.

Palonen, Kari – Hilikka Summa (toim.) (1996), *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.

Perelman, Chaïm – Lucie Olbrechts-Tyteca (1971), *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

Renan, Ernest (1947) "Qu'est-ce qu'une nation?" Teoksessa *Œuvres complètes de Ernest Renan*, Vol 1. Paris: Calmann-Lévy.

Ryan, Halford (1995), *U.S. Presidents as Orators: A Bio-Critical Sourcebook*. Westport: Greenwood Press.

Saaristo, Kimmo – Kimmo Jokinen (2004), *Sosiologia*. Helsinki, WSOY.

Semino, Elena (2002), "A Sturdy Baby or Derailing Train? Metaphorical Representations of the Euro in British and Italian Newspapers." *Text* 22:1, 107–139.

Smith, Rogers M. (2003), *Stories of Peoplehood: The Politics and Morals of Political Membership*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tindale, Christopher W. (2004), *Rhetorical Argumentation. Principles of Theory and Practice*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Tulis, Jeffrey K. (1987), *The Rhetorical Presidency*. Princeton: Princeton University Press.

Valkoinen talo (2010a) <<http://www.whitehouse.gov/briefing-room/Speeches-and-Remarks/2010/02>>
Luettu 8.3.2012.

Valkoinen talo (2010b) <<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/briefing-white-house-press-secretary-robert-gibbs-11110>>
Luettu 23.3.2012.

Valkoinen talo (2012) <<http://www.whitehouse.gov/briefing-room/Speeches-and-Remarks/2012/02>>
Luettu 8.3.2012.

Lehtiartikkelit

Aaltola, Mika, "Yhdysvaltain politiikka ammentaa uskonnosta." Vieraskynä. Aamulehti 19.8.2011.

"In His Candidate's Voice." Artikkel. Newsweek 6.1.2008.

"Obama speechwriter departing White House." Artikkel. Los Angeles Times 30.9.2011.

"Profile: Obama's speechwriter." Artikkel. Financial Times 20.1.2009.

Televisio-ohjelmat

Lincolnin Amerikka. Yle Teema 13.10.2009.